

Font:<https://blogdehistoriaderafa.files.wordpress.com/2014/08/simbolo-de-las-brigadas-internacionales.png>

LES BRIGADES INTERNACIONALS

Els voluntaris de la llibertat

Autora: Judit Ortiz Ciruela

Tutora: M. Carmen Gómez Vallecillos

27/09/17

INDEX

INTRODUCCIÓ	5
MOTIVACIONS.....	5
OBJECTIUS.....	5
METODOLOGIA.....	6
MARC TEÒRIC	7
1. MOMENT HISTÒRIC D'APARICIÓ DE LES BRIGADES INTERNACIONALS.....	7
<i>Situació a Espanya abans del 1936</i>	7
<i>Els dos bàndols</i>	12
2. LA CREACIÓ DE LES BRIGADES INTERNACIONALS.....	14
<i>El paper d'altres països davant el conflicte espanyol</i>	14
<i>L'origen de les Brigades Internacionals</i>	18
<i>Formació de les Brigades Internacionals</i>	22
<i>Albacete, base de las Brigades Internacionals</i>	26
<i>Els serveis mèdics</i>	28
<i>Origen dels brigadistes</i>	29
<i>La participació de les dones a les Brigades Internacionals</i>	30
<i>Formació i distribució dels voluntaris</i>	31
<i>Les Brigades Internacionals: denominació i composició</i>	32
3. INTERVENCIÓ I CONVIVÈNCIA AMB LES BRIGADES INTERNACIONALS.....	36
<i>Participació de les Brigades Internacionals als conflictes bèl·lics</i>	36
<i>La Brigada Abraham Lincoln</i>	40
<i>El batalló britànic de la XV Brigada Internacional</i>	43
<i>Els brigadistes Alemanys</i>	46
4. LA RETIRADA I LA FI DE LAS BRIGADES INTERNACIONALS.....	49
<i>La tornada dels Brigadistes</i>	52
<i>El reconeixement a les Brigades Internacionals</i>	54
<i>Poemes i cançons</i>	55
<i>Biografies</i>	59
MARC EXPERIMENTAL	62
INTRODUCCIÓ.....	62
OBJECTIUS.....	64
NACIONALITATS.....	65
<i>Distribució dels Brigadistes en funció de la seva nacionalitat</i>	65
<i>Taula de distribució per nacionalitats</i>	65
<i>Llistat de Brigadistes</i>	66
<i>Distribució de voluntaris per nacionalitat i sexe</i>	68
<i>Participació de les dones</i>	73
ARMAMENT.....	75
<i>EFFECTIUS I MUNICIONS</i>	75
<i>CONCLUSIONS</i>	75
<i>INFORMACIÓ ADDICIONAL</i>	76
LA XII BRIGADA: COMPOSICIÓ SOCIAL I DESPESA EN REMUNERACIONS.....	79
UNIFORME I INSIGNIES.....	82

CODI DE SENYALS AMB PANELLS PER L'ENTENIMENT DE LES TROPES AÈRIES AMB LES DE TERRA.....	84
LES DONES.....	86
<i>CONCLUSIONS</i>	93
MORTS, DESAPAREGUTS, DESERTORS I PRESONERS.....	94
<i>CONCLUSIONS:</i>	95
FLUXE D'ENTRADA DE VOLUNTARIS.....	97
<i>CONCLUSIONS</i>	97
ELS NENS.....	99
<i>GÈNERE</i>	100
<i>EDATS DELS NENS ENQUESTATS:</i>	100
<i>LLOC DE RESIDÈNCIA</i>	101
<i>SITUACIÓ FAMILIAR</i>	101
<i>ESCOLARITZACIÓ</i>	102
<i>PARES I MARES DELS NENS</i>	103
<i>PRINCIPALS DESITJOS DELS NENS</i>	103
<i>EL FUTUR</i>	104
<i>DESTÍ DESITJAT</i>	105
EL CAS DEL BRIGADISTA ROBERT MERRIMAN.....	106
<i>EXPLICACIÓ DEL DIARI DE ROBERT MERRIMAN</i>	106
<i>BIOGRAFIA DE ROBERT HALE MERRIMAN</i>	142
<i>REFERÈNCIES HISTÒRIQUES</i>	145
CONCLUSIONS	147
BIBLIOGRAFIA I WEBGRAFIA	151
MARC TEÒRIC.....	151
MARC EXPERIMENTAL.....	152
<i>ARXIU RUS, FONTS 545</i>	152
<i>ROBERT MERRIMAN</i>	153
AGRAÏMENTS	154

INTRODUCCIÓ

MOTIVACIONS

Les motivacions per les quals s'ha escollit aquest tema per fer aquest treball de recerca han estat diverses. En primer lloc situaria l'interès per aprofundir en el coneixement de la Guerra Civil Espanyola. Moltes vegades escoltem comentaris relacionats amb el fet, i encara que el comentem, no en sabem gaire. No som conscients de tot el que van patir tots els que van viure la guerra, tant d'una manera directa com indirecta. Però no només els espanyols, sinó que també s'ha de valorar tot el recolzament que es va rebre d'altres països per ajudar als republicans. D'això no tothom és conscient. És cert que hi va haver ajuda internacional als dos bàndols. És coneguda la participació dels alemanys i els italians a favor de les tropes Nacionals, però no es tan coneguda la gran quantitat de voluntaris de diferents països que van venir a ajudar als republicans a lluitar contra el feixisme.

A partir d'aquesta primera motivació, indagant sobre quin aspecte podria ser interessant i alhora poc conegut, vam tenir referències d'aquesta informació mitjançant la tutora del treball de recerca. Ella ens va comentar que s'havia fet públic un arxiu rus que estava ple de documents de l'època, la majoria dels quals tenien relació amb les Brigades Internacionals, i això ens va despertar un interès especial.

Per últim, diríem que és possible que temes com aquest puguin ser explicats a tots els públics per tal de que tothom conegui què va passar, per què va passar, i per què tanta gent va venir a participar de manera desinteressada arriscant la seva vida i perdent-la en molts casos.

OBJECTIUS

Amb l'elaboració d'aquest Treball de Recerca es volen aconseguir els objectius següents:

- Conèixer en detall què va passar durant la Guerra Civil Espanyola.
- Conèixer què van ser, què van fer les Brigades Internacionals i per què es van formar aquests grups de persones.
- Valorar l'esforç d'aquestes persones que van donar la seva vida per acabar amb el feixisme.
- Donar a conèixer aspectes de la Guerra Civil i de les Brigades Internacionals que no es coneixien prou fins ara.
- Analitzar profundament l'arxiu rus, que implicarà observar molts documents i imatges.

- Conèixer quines van ser les seves motivacions, les seves experiències i com ho van viure.
- Conèixer els seus orígens tant social com geogràfic o ideològic.
- Conèixer quines van ser les condicions de recursos, entrenaments i armament de què van disposar.
- Conèixer la quantitat i composició per origen i gènere dels brigadistes.
- Conèixer el paper de les dones com a brigadistes.
- Conèixer la relació de les Brigades amb la població civil.
- Conèixer per què les Brigades es van desfer abans de que acabés la guerra.

METODOLOGIA

Aquest Treball de Recerca tracta sobre, tal i com el propi títol indica, les Brigades Internacionals, que es van formar amb voluntaris de països exteriors que van venir a ajudar al bàndol republicà durant el seu enfrontament amb els nacionals durant la Guerra Civil. El cos del treball s'ha dividit en dos grans blocs: un primer on s'exposen tots els continguts teòrics, mentre que el segon, el constitueix el marc experimental, la recerca d'informació amb fonts d'arxiu.

En el **marc teòric** es fa un apropament al fenomen de la Guerra Civil i les Brigades Internacionals, explicant i contextualitzant el fet en el seu moment històric. I específicament es tracta en relació a les Brigades Internacionals, el seu origen i context històric, com estaven organitzades, on van participar i com es van desfer...

El **marc experimental** parteix de la idea de realitzar un veritable treball de recerca, aprofitant el fet de que al novembre de 2016 l'Arxiu Estatal Rus d'Història Polític-Social (RGASPI són les seves sigles en rus) va fer públics milers de documents relatius a la Guerra Civil i a les Brigades Internacionals que prèviament havia digitalitzat i classificat. Al Fons 545 de l'arxiu esmentat anteriorment, es troba la informació relativa a les Brigades Internacionals. Aquest fons està dividit en 6 parts (anomenades inventaris) i cada part o inventari té diferents carpetes on es guarden els documents escanejats. En aquesta part pràctica mostrem els resultats de la recerca feta en aquest arxiu digital i que ens han permet conèixer millor, mitjançant documents originals de l'època, quina va ser la realitat de les Brigades Internacionals.

MARC TEÒRIC

1. MOMENT HISTÒRIC D'APARICIÓ DE LES BRIGADES INTERNACIONALS

Situació a Espanya abans del 1936

Els orígens de la Guerra Civil espanyola els poden trobar segles abans que aquesta comencés. I és que la idea de què els problemes polítics es podien resoldre amb la intervenció de l'exercit era un fet que havia estat passant durant més de cent anys. La guerra civil era el quart conflicte des de 1830.

Segons exposa Paul Preston a la seva obra *La Guerra Civil Española*¹, durant els cent anys anteriors a 1936, es va anar produint la progressiva divisió del país en dos blocs socials molt diferenciats: els reformistes i els reaccionaris. Els llargs períodes de temps on els reaccionaris han intentat utilitzar el poder polític i militar per retardar el progrés social, han estat inevitablement seguits de moviments revolucionaris. Va passar al 1850, al 1870, entre el 1917 i el 1923, i fonamentalment, durant la Segona República. Cada vegada que hi havia un afany d'adequar la realitat política a la realitat social amb polítiques progressistes, apareixien els moviments reaccionaris conservadors que volien mantenir la tradicional desigualtat entre el poder polític i social. Així va passar el 1856 amb el general O'Donell, el 1874 amb el general Pavia i el 1923 amb el general Primo de Rivera.

Tanmateix, la Guerra Civil es va iniciar com un altre moviment reaccionari per impedir quelcom que pogués posar en perill el domini de la vida econòmica i poder social dels poders conservadors.

El fet que Espanya no hagués tingut una veritable revolució industrial i, conseqüentment, tampoc una classe burgesa forta, va provocar que el poder de la monarquia, la noblesa terratinent i l'església es mantingués fins el segle XX, quan en altres països europeus la situació havia canviat feia molt de temps.

Al·legoria a la Segona República
Font: <http://historiaespana.es/edad-contemporanea/segunda-republica>
[Consultat el 3 de maig de 2017]

Ja a l'època més propera a la Guerra Civil, l'arribada de la Segona República va significar una amenaça pels membres més privilegiats de la societat, i en canvi, moltes esperances per als més humils².

Però la República no va poder desenvolupar les reformes que pretenia per diferents motius. Per una banda, la dreta va obstaculitzar tot el que va poder, i per l'altra, perquè els diversos partits que formaven el govern proposaven programes diferents (uns més conservadors, altres més radicals amb ambició de poder, i uns altres amb orientacions socialistes). Tots tenien el mateix objectiu reformista, encara que amb orientacions disperses.

¹ PRESTON, Paul. *La Guerra Civil Española*. [ebook]. Ed. Debolsillo, 2011. ISBN 9788499891507

² PRESTON, 2011.

El poder econòmic, la propietat dels bancs, de la indústria i de la terra, així com el domini sobre els camperols sense terra que la treballaven, el poder social, el control de la premsa i la ràdio, i el sistema d'ensenyament, que en gran part era privat, no van experimentar cap canvi. I a més a més, la dificultat per portar a la pràctica el seu programa polític per les diferències en el mateix govern, van suposar alguns dels arguments que van trobar els propietaris del poder social i econòmic, l'església i l'exèrcit, per

Es podria dir que els econòmics estaven units per prevenir qualsevol atac a la unitat nacional. I en ser una conseqüència progressista de les reformes que desitjaven de les classes socials.

Cues per votar a les eleccions de 1933
Font: http://jcdonceld.blogspot.com.es/2015_07_01_archive.html
[Consultat el 3 de maig de 2017]

propietaris del poder social i amb l'església i l'exèrcit per contra la propietat, la religió gran part, la Guerra Civil va dels esforços dels líders República per fer les proposaven en contra dels més poderoses de la

Quan es va establir la Segona República, el 14 d'Abril de 1931, pocs espanyols, excepte els sectors més fanàtics de l'extrema dreta i esquerra, els monàrquics i els anarquistes, podien creure que els problemes del país podien solucionar-se amb la violència. Cinc anys més tard, però, molts sectors de la població ho veien com una cosa inevitable.

Des del principi, el govern republicà va tenir moltes dificultats per portar a terme les polítiques que volia. Per una banda, per les diferències d'idees dins del mateix govern. Per l'altra, pels obstacles que posaven les classes dominants en veure amenaçat el seu domini social i econòmic.

Després d'una primera part de la República amb un predomini de les corrents més progressistes d'esquerra, s'arribà a les eleccions del 1933 on guanyà la dreta del Partit Republicà Radical de Lerroux. Amb el suport de la CEDA (Confederación Española de Derechas Autónomas), van començar a derogar moltes de les reformes que s'havien iniciat al període

Lerroux fent un discurs
Font: <http://abcfoto.abc.es/fotografias/temas/burgos-lerroux-discurso-fotografia-espica-6953.html>
[Consultat el 3 de maig de 2017]

anterior i que beneficiaven els treballadors davant els patrons i terratinents; Van paraitzar la reforma agrària expulsant de les terres a milers de jornalers als quals se les havien cedit; Van posar en llocs clau a militars antirepublicans com Franco, Goded o Mola; Va millorar la relació amb l'Església catòlica; Van paraitzar la reforma educativa i anul·lar l'ensenyament mixt; Es va accentuar l'enfrontament envers nacionalistes bascs i catalans...

Tot això va augmentar l'enfrontament polític, i les tensions que es donaven per poder governar també es van traslladar a la societat en general. A finals del 1933, van començar les primeres protestes violentes promogudes pels anarquistes. A més, al Sud d'Espanya augmentaven els problemes de

desnutrició pels conflictes entre els terratinents i treballadors i per la pujada de preus de productes bàsics.

Els socialistes pressionaven al govern per tal que convoqués noves eleccions. Al mateix temps, l'extrema dreta s'estava preparant per un assalt violent, i fins i tot, buscava possibles ajudes fora del país, com la de Mussolini per un probable alçament, ja que no confiaven en què el sistema democràtic els pogués afavorir. Aquesta dreta radical tenia com a exemple el que estava passant amb els moviments feixistes europeus. En aquesta línia, la Falange Española, creada al 1933 i liderada per José Antonio Primo de Rivera, i després unida amb la "Junta Ofensiva Nacional-sindicalista" (JONS) seguint els models nazi i feixista d'Alemanya i Itàlia van estar desestabilitzant la política de la Segona República i generant un nucli polític d'ideologia feixista que va anar implantant la idea de la necessitat d'un alçament militar.

Jose Antonio Primo de Rivera
Font: <http://www.fideus.com/biografiesF%20-%20primoderivera%20-%20jose%20antonio.htm>
[Consultat el 3 de maig de 2017]

Per la seva part, l'esquerra es dividia entre la "Izquierda Republicana" d'Azaña, el PSOE que tenia alguns conflictes interns, el PCE (Partido Comunista de España), que seguia les directrius del comunisme soviètic, i els anarquistes amb la CNT (Confederación Nacional de Tabajadores).

A l'Octubre de 1934 l'esquerra va convocar una vaga general per protestar per l'entrada al govern de tres membres de la CEDA. Paul Preston ho interpreta com "A la izquierda le pareció el primer paso hacia la imposición del fascismo en España"³. I per la seva part, Raymond Carr ho descriu així: "La revolución de Octubre de 1934 fue la consecuencia directa de las reclamaciones de los Socialistas y republicanos anti-radicales de que el el partido más votado de la Cortes se le negara cualquier participación en el gobierno."⁴

Aquesta vaga que es va denominar "La revolución del Octubre del 1934" va tenir diferents repercussions segons les diferents regions. Però va servir al govern per endurir la seva posició: a Madrid van detenir a dirigents socialistes i comunistes, i a Catalunya, on s'havia fet una declaració d'Independència per part del govern de Companys, es va estar a punt de desencadenar un atac de l'exèrcit. El pitjor va estar a Astúries on sí va triomfar la vaga i la insurrecció es va fer forta. Per això el govern la va reprimir amb l'ajut de l'exèrcit utilitzant la violència (liderat per Franco).

Miners asturians detinguts per la guardia civil.
Font: <https://antonsaavedra.wordpress.com/2010/05/07/los-mineros-asturianos-contra-la-republica-vi>
[Consultat el 5 d'agost de 2017]

Paul Preston defineix la situació així : "La revolución de Asturias demostró a la izquierda que solo podía efectuar el cambio empleando medios legales. También demostró a la derecha que su mejor

³ PRESTON, 2011.

⁴ CARR, Raymond. *Spain 1808-1945*. 2ª ed. Oxford University Press, 1999. ISBN 0-19-822127-4. Pàg. 630. Text original: "The Revolution of October 1934 was the direct consequence of the demand of the Socialists and anti-Radical Republicans that the largest elected party in the Cortes must be denied any participation in government."

*probabilidad de impedir el cambio residía en los instrumentos de violencia que proporcionaban las Fuerzas Armadas. En ese sentido, señaló el fin de la República. Para Gerald Brenan, se trataba de «la primera batalla de la Guerra Civil».*⁵

La reacció del govern de dretes va ser d'enduriment de la seva política per reprimir els moviments d'esquerra.

Tot i això, hi havia diferències internes entre la mateixa dreta que feien difícil la governabilitat.

A finals del 1935, Lerroux es veu implicat en una sèrie d'escàndols financers. Com a conseqüència es desfà l'aliança Radical-CEDA i la situació finalment porta a la convocatòria d'unes noves eleccions al febrer de 1936 que va guanyar el "Frente Popular", l'esquerra, encara que la dreta havia gastat molt més diners en propaganda per intentar aconseguir la majoria.

El nou govern va iniciar una acció de reforma amb mesures com l'amnistia als represaliats al 1934, restabliment de l'Estatut català, allunyament de Madrid del militars sospitosos de colpistes (Franco, Mola i Goded), la continuïtat de la reforma agrària, que els camperols van executar immediatament ocupant les terres, i dels nous estatus d'autonomia per Galícia i Euskadi.

Lògicament, molts sectors de la societat de dretes volien fer marxa enrere a les reformes impulsades per la República, també centralitzar novament les concessions que s'havien donat als nacionalismes o recuperar el monopoli de l'educació i religió que tenia l'Església Catòlica.

Altres tipus de canvi que molestava molt a la dreta eren les que afavorien l'emancipació de la dona, amb els canvis culturals, educacionals i legals perquè tinguessin els mateixos drets que els homes, encara que això no va acabar de veure's a la vida social i política. Tot i això i com diu Paul Preston, "La República dio mucho a las mujeres y la victoria de Franco en la Guerra Civil les quitaría aún más."⁶

Els grups de dreta van incrementar l'ús de la violència en contra de la República. Els conflictes i enfrontaments eren continus en diferents zones d'Espanya amb un intent de crear un ambient de tensió i desordre que justificués la imposició d'un regim autoritari.

Al mateix temps, s'anava elaborant el pla militar contra el govern: per un costat amb una trama política dels líders de dreta, i per altre pels militars. Tot això, ben aviat va tenir el suport internacional dels moviments feixistes de Hitler i Mussolini.

El pla per l'alçament va ser pensat amb detall pels militars dirigits per Emilio Mola i pensat com un moviment violent que acabaria amb el canvi de govern per la força. En aquesta línia declarava que "Se tendrá en cuenta que la acción ha de ser en extremo violenta, para reducir lo antes posible al enemigo, que es fuerte y bien organizado.

General Emilio Mola.
Font: <http://www.angelvinas.es/?tag=general-mola> [Consultat el 6 de novembre de 2016]

⁵ PRESTON, 2011

⁶ PRESTON, 2011

Desde luego, serán encarcelados todos los directivos de los partidos políticos, sociedades o sindicatos no afectos al Movimiento, aplicándose castigos ejemplares a dichos individuos, para estrangular los movimientos de rebeldía o huelgas”⁷

Alguns errors del govern republicà van facilitar el pla de conspiració perquè no es va donar la importància que mereixien les informacions que es tenien dels preparatius, de reunions secretes de comandaments militars o l'excessiva confiança del president republicà del moment, Casares Quiroga, en la fidelitat de militars com Mola o Sanjurjo i fins i tot no fent gaire cas a una carta de Franco que li oferia lleialtat si se'l tractava com deia que es mereixia.

Era curiós que encara que els militars líders de la rebel·lió consideraven que Franco era necessari, ell no estava en aquell moment en primera línia de la conspiració. Quan finalment va decidir que participaria, li van donar un paper secundari com responsable de l'exèrcit a Àfrica, i perquè estava previst que el cap de l'Estat seria el general Sanjurjo. Als generals com Franco se'ls hi assignaria una regió.

El conflicte es va accelerar quan el 12 de juliol els falangistes van assassinar un oficial de la Guardia de Asalto (que eren els militars republicans) i en resposta els seus companys van assassinar com a represàlia un polític destacat de la dreta, Calvo Sotelo. Això va suposar una raó més de pes pels militars que havien fixat la data de l'alçament pel 17 de juliol.

La conspiració es va pensar com una situació de ràpid canvi de govern i els militars no van imaginar que hi hauria una forta resistència i, en definitiva, una guerra.

L'èxit de l'operació no va ser igual a tot el territori i sobretot a Barcelona i Madrid es va mantenir forta la resistència del republicans.

L'incident de la mort accidental del general Sanjurjo, que havia de ser el cap de l'Estat va posar a Franco en avantatge per ocupar la seva posició, pel seu rang militar i perquè dirigia l'exèrcit d'Àfrica que era el més voluminós i fort. A més a més, ràpidament va sol·licitar ajuda al govern italià de Mussolini que, si bé al principi se la va denegar, després, al conèixer que els soviètics no ajudarien la República, va accedir. També va demanar ajuda al govern alemany de Hitler, que també va enviar armes i municions en considerar el conflicte espanyol una oportunitat de preparar-se militarment.

La Guerra Civil ja era tota una realitat.

La reacció de les grans potències va determinar l'evolució de la Guerra Civil, que des d'un punt de vista internacional va ser una guerra més de les que hi havia hagut a Europa al llarg dels 20 anys anteriors.

Durant el període de la República tant la dreta com l'esquerra eren conscients del paper que representaven a nivell internacional perquè ambdues participaven dels corrents europeus i rebien diferents mostres de suport. Per exemple la falange rebia subvencions del govern italià, els accidentalistes i els catastrofistes admiraven a Mussolini i Hitler i a l'altre costat l'esquerra admirava a d'altres països europeus i la premsa diària estava plena de relats sobre l'horror

⁷ Emilio Mola, citat a PRESTON, 2011

feixista i exiliats alemanys, italians i austríacs van escriure en les publicacions de l'esquerra espanyola greus advertències sobre la necessitat de combatre el feixisme.

Per tant, quan va estallar la guerra a Espanya, ambdós bàndols eren conscients de què prenien part d'un conflicte amb grans ramificacions internacionals.

Sense els avions alemanys i italians els generals rebels no haurien pogut transportar les seves millors tropes a la península, de la mateixa manera que les armes soviètiques van tenir un paper decisiu en la defensa de Madrid. Per aquest motiu es podria dir que el resultat de la guerra es va decidir en les cancelleries d'Europa més que en els camps de batalla espanyols.

Però sorprenentment, la posició internacional davant la Guerra Civil va ser de no intervenció, encara que per acció o per omissió no va ser exactament així.

El paper dels anglesos va estar determinat perquè tenien molts interessos comercials a Espanya (mines, vins, tèxtils, oli...) i no van ser gaire solidaris amb la república i també pels interessos del govern anglès davant el repartiment de poder a Europa. Per una banda promulgaven la no intervenció de França i Anglaterra perquè tal com va dir Churchill *"Aunque los rusos regalen dinero a un bando o el otro reciba aliento de los italianos y los alemanes, la seguridad de Francia e Inglaterra exige una neutralidad absoluta y la no intervención por su parte. La parcialidad francesa a favor de los comunistas españoles o la parcialidad británica a favor de los sublevados españoles podría perjudicar profundamente los lazos que unen al Imperio británico y la República francesa."*⁸

Però el propi Churchill, el 16 d' abril de 1938 defensava que des del punt de vista dels interessos britànics, preferia que guanyessin els republicans perquè pensava que una Espanya feixista posava en perill la potència anglesa al mediterrani.

Al partit laborista hi havia diferents posicions, unes més clares a favor de la no intervenció i d'altres a favor dels republicans, entre les quals es trobaven els partidaris d'ajudar econòmicament i els voluntaris anglesos de les brigades internacionals.

Els dos bàndols

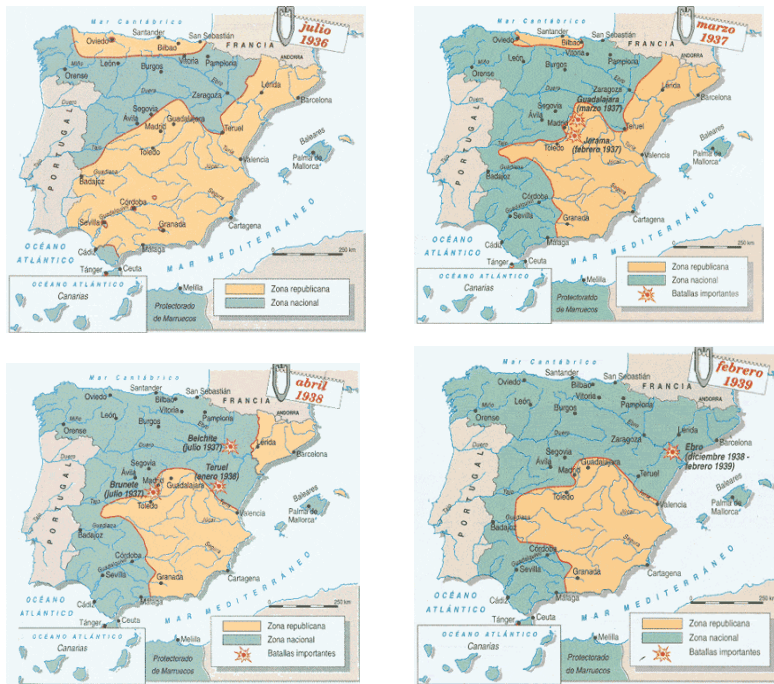
El cop d'Estat va triomfar a Galícia, Castella-Lleó, Navarra, Andalusia Occidental, Balears i Canàries. I a algunes ciutats aïllades com Oviedo, Granada o Saragossa.

I per contra, el cop va fracassar a Astúries, Cantabria, part del País Basc, Catalunya, València, Madrid, Castella la Mancha, Múrcia i Andalusia oriental.

Aquesta situació va provocar una clara divisió del país en dues zones a l'inici de la guerra: la zona nacional, i la zona republicana.

La següent seqüència de mapes mostra l'evolució de la distribució de domini entre les zones republicana i nacional des del moment inicial al juliol de 1936 fins al febrer del 1939.

⁸ W. Churchill en el diari "Evening Standard" del 10 d'agost de 1936 citat a PRESTON, 2011.

Distribució dels bàndols republicà i nacional en quatre moments de la guerra.
Font: <http://centros1.pntic.mec.es/ies.maria.moliner3/guerra/mapas.htm>. [Consultat el 6 d'agost de 2017]

Si bé a l'inici la zona nacional era inferior, ràpidament va avançar per l'oest d'Andalusia, i Extremadura i part de Castella. Es resistia Madrid, però a l'abril del 1938 ja només restava Catalunya, part de Castellà la Mancha, d'Andalusia i de València.

2. LA CREACIÓ DE LES BRIGADES INTERNACIONALS

El paper d'altres països davant el conflicte espanyol.

La reacció de les grans potències va ser determinant tant en el desenvolupament com en el resultat final de la Guerra civil.

Durant la República, tant la dreta com l'esquerra espanyoles eren conscients del paper que representaven dins del context europeu. Pel que fa a la dreta, Gil Robles havia assistit a una concertació nazi a Alemanya, i les tècniques de propaganda que va emprar les va basar en el que havia après en un viatge d'estudis a aquell país. Per la seva part, l'esquerra també es mostrava vinculada a altres països d'Europa, i la premsa diària parlava de l'horror feixista. Tanmateix, exiliats alemanys, italians i austríacs van escriure sobre la necessitat de lluitar contra ell.

Per tant, quan va començar la guerra, ambdós bàndols sabien que estaven prenent part d'un conflicte amb repercussions internacionals. Sense els avions alemanys i italians els generals rebels no haurien pogut transportar les seves tropes a la península. I pel que fa a l'altre bàndol, les armes soviètiques van tenir un paper decisiu a la defensa de Madrid. Així mateix, la possibilitat de tenir accés a crèdits o a subministrament internacional d'armes va ser un tema tan important que es podria dir que el resultat de la guerra es va decidir més a les negociacions a les cancelleries europees que al camp de batalla. Tot i això, la posició oficial internacional en relació al conflicte espanyol va ser la "no intervenció".

A l'estiu de 1936, quan la crisi espanyola es va desencadenar, cap de les grans potències tenia un pla d'actuació preparat. Cadascuna va aplicar el principi de la "no intervenció" de la forma que més convenia als seus interessos d'aquell moment.

En el cas de la Gran Bretanya, al govern britànic el que més li preocupava, igual que al de França, era que hi hagués un conflicte europeu. I de fet, un dels objectius de la seva política conciliadora era convèncer als alemanys de què miressin a l'est si volien expandir-se.

Al Regne Unit, l'opinió pública estava a favor de la República, però entre la petita proporció dels partidaris de Franco estaven els que prenién les decisions rellevants. Hi ha dos detalls que ajuden a entendre aquesta posició. Per una banda, l'ajuda de Portugal als militars sollevats no hagués estat possible sense el suport britànic. I per l'altra, Juan de la Cierva (inventor de l'helicòpter) va comprar tots els avions que hi havia disponibles al mercat britànic, i més tard, va explicar que les autoritats britàniques l'havien donat tot tipus de facilitats per fer-ho, malgrat que sabien que eren pels militars sollevats.

A més, existien certs contactes i amistats entre els membres de la classe alta britànica que van contribuir al rebuig dels conservadors a la República. Tot això, juntament amb la voluntat de evitar la guerra, van portar al govern britànic a prendre la decisió d'adoptar la política de no intervenció. Allò suposava negar l'ajuda als dos bàndols, encara que segons les lleis internacionals, el govern legítim de la República tenia tot el dret a comprar armes i subministres.

Des d'un principi, Churchill va considerar que Gran Bretanya havia de ser neutral. Malgrat que era contrari a les idees dels republicans, a mida que avançava la guerra es va adonar que si ajudava a la creació d'una Espanya franquista, la situació de gran potència de Gran Bretanya al Mediterrani estaria en perill. Per un motiu, o per l'altre, es continuava justificant la no intervenció.

A França, Leon Blum socialista president del govern en aquell moment, es plantejà ajudar els republicans a lluitar contra el feixisme. Però tenia la pressió dels anglesos, i de part dels francesos, per no intervenir. Així que finalment, es va decidir per la segona opció.

En aquell moment, el govern francès estava atrapat entre l'oposició de la dreta i les vagues i revoltes promogudes per l'esquerra. La por a què es pogués produir una guerra civil també a França va influir en la decisió de la no intervenció davant el conflicte espanyol. Sembla ser que estava convençut de què si ajudava al Frente Popular Español es produiria un aixecament feixista al seu país amb la conseqüent victòria d'aquest. I ahora, creia que Espanya encara que comptés amb el seu suport, igualment no se salvaria. .

Tot i això, França va ser el país que més brigadistes voluntaris va aportat a les Brigades Internacionals.

Als Estats Units, els sectors d'opinió influents que seguien el conflicte espanyol es van dividir radicalment. Els grups liberals, protestants i d'esquerra simpatitzaven amb la República. La dreta, el món financer i la majoria de l'església catòlica recolzaven als militars rebels.

El president Roosevelt va cedir davant els dretans i els catòlics, i va anunciar oficialment el 7 d'Agost que els Estats Units s'abstindrien d'intervenir en la situació espanyola. Uns dies més tard, es van acollir a la fórmula d'embargament moral respecte a la venda d'armes a Espanya com a mitjà per mantenir la pau internacional.

Certament, l'embargament afectava menys a Franco que als republicans, perquè el president de la companyia petrolera Texaco (que simpatitzava amb els nazis) va arriscar sis milions de dòlars venent a crèdit gran part del combustible que necessitaven, als nacionals. En canvi, a dues companyies de material aeri les van denegar el permís per enviar material als republicans.

L'actitud i participació de la Unió Soviètica va ser més complexa i delicada.

Si bé inicialment podien estar d'acord amb la no intervenció, Stalin va canviar d'orientació en veure l'ascens del feixisme a Itàlia i a Alemanya. I llavors, va intentar fer aliances amb França i Gran Bretanya .

El que més preocupava a Stalin eren les intencions de Hitler d'expandir-se cap a l'est afectant a Rússia i la seva zona d'influència. Per això, quan van intervenir a Espanya lluitant contra el feixisme d'alguna forma estaven protegint també els seus interessos.

En un principi, Stalin es va alinear amb els més moderats, i només va manifestar el seu suport moral a la República. Així quan el 29 de juliol Dolores Ibárruri, la diputada comunista en el Parlament espanyol, fa fer una crida a tots els països del món perquè vinguessin a ajudar a la democràcia espanyola, no es va produir una resposta concreta per part de la Unió Soviètica.

Si bé el govern soviètic no va fer cap moviment directe d'ajuda a la República, el poble rus sí que es va manifestar (150.000 persones, el 3 d'agost) i va fer recol·lectes per ajudar als republicans. El 18 de setembre, va sortir el primer vaixell cap a Espanya.

Encara que continuaven els dubtes per part del Kremlin de si era convenient i encertat ajudar als republicans, a Rússia havien decidit que si la Unió soviètica volia mantenir el seu domini sobre el moviment revolucionari internacional havia d'actuar com a líder en els moments de crisi com el que es vivia llavors a Espanya. Stalin era conscient que una victòria sense oposició dels feixistes a Espanya enfortiria internacionalment a Hitler i Mussolini en detriment dels francesos i de la pròpia Rússia.

Amb aquest dilema a sobre de la taula dels dirigents soviètics la proposta de no intervenció internacional els va anar bé per no haver de decidir si participar directament a la guerra i el 22 d'agost va firmar el tractat, i el 28 d'agost va declarar oficialment que no enviaria armes a la República espanyola

Però per altra banda, al mateix mes d'Agost ja havien traslladat a Espanya alguns militars soviètics. A mida que passaven els dies Stalin va estar cada vegada més preocupat perquè era molt clar que l'acord de no intervenció no impedia que els alemanys, italians i portuguesos ajudessin a Franco. Els russos van avisar moltes vegades a Gran Bretanya, França i altres membres del Comitè de No Intervenció de què es veurien obligats a incomplir l'acord si no es feia res davant l'incompliment d'Alemanya i Itàlia.

Finalment, veien que no es feia res, el primer vaixell soviètic carregat d'armes va arribar al port de Cartagena el 15 d'Octubre. Durant l'octubre i el novembre, altres enviaments van donar al republicans certa superioritat en la defensa de Madrid.

De totes maneres sembla que la intenció de Stalin no era ajudar a la República perquè guanyés ràpidament la guerra, sinó més aviat, mantenir a Hitler ocupat i gastant recursos. El que desitjava Stalin per a la República era una solució que fos acceptable per les democràcies internacionals.

El paper d'Alemanya a la Guerra Civil va estar, igual que el de la Unió soviètica, determinat pel seus interessos a nivell internacional. Hitler estava tan preocupat perquè Espanya arribés a ser comunista com Stalin ho estava perquè fos feixista. Tant per Alemanya com per la Unió soviètica, la posició de França era fonamental, i al mateix temps, la situació de França tenia una relació molt directa amb el desenvolupament dels esdeveniments a Espanya.

El mateix que hem comentat de les intencions de Stalin podríem dir de les de Hitler. En el seu cas, volia evitar la creació d'una "Espanya soviètica" sense provocar un conflicte europeu per culpa d'una implicació excessiva als assumptes espanyols. Així que va aprofitar el conflicte espanyol que seria com una preparació per a la guerra europea que esclataria al moment oportú. Herman Goering, un dels generals de confiança de Hitler, i en aquell moment, comissari de l'aire del tercer Reich, ho va explicar així als judicis de Nuremberg després de la segona guerra mundial:

“Quan va estallar la Guerra Civil a Espanya, Franco va demanar ajuda a Alemanya, especialment cobertura aèria. No es deu oblidar que Franco i les seves tropes estaven a Àfrica i no podien creuar l'estret perquè l'Armada estava en mans dels comunistes...El problema decisiu era, en primer lloc, portar les seves tropes a Espanya.

El Führer ho va pensar llargament. Jo el vaig demanar que continués prestant suport en totes les circumstàncies, primer per impedir una major expansió del comunisme en aquell escenari, i segon per tenir l'oportunitat de posar a prova la meva nova Luftwaffe en diferents aspectes tècnics.

Amb el permís del Führer, vaig enviar a Espanya una gran part de la meva flota de transport i algunes unitats experimentals de caces, bombarders i artilleria antiaèria; i d'aquesta manera vaig tenir l'oportunitat de comprovar, en condicions de combat, si el material era adequat a les tasques assignades. A més a més, amb la finalitat de què el personal tingués alguna experiència, vaig establir un flux continu, es a dir, que constantment enviàvem gent nova i repatriàvem altres”⁹

Això dóna idea de la diferència del tipus de contribució i ajuda que van fer els alemanys i els russos. Mentre els primers enviaven l'última tecnologia de la que disposaven, encara que fos per provar, els russos enviaven armament moltes vegades antic i obsolet. I no només era material, els alemanys també enviaven soldats professionals als que pagaven salaris d'executius per combatre, cosa que els russos no van fer.

Pel que fa a la participació o contribució d'Itàlia al conflicte cal dir que pel Duce (Mussolini) una derrota dels nacionals espanyols hauria representat un cop al que ell considerava un moviment germà. No obstant això, sembla que Mussolini sempre estava buscant oportunitats on posar a prova les seves forces armades. Així que, els italians, en certa manera, van venir a Espanya com a camp de proves eficaç pels seus homes i equips. Hi havia un factor afegit i era que per Mussolini, la violència i la sang era l'única via possible per forjar l'esperit del nou home feixista.

Del punt de vista estratègic, una victòria del bàndol nacional podria significar l'expulsió dels britànics de Gibraltar i permetria segurament que Itàlia pogués establir bases militars a les Illes Balears. En qualsevol cas, era una bona oportunitat per debilitar les comunicacions britàniques amb Suez, via d'entrada a Àfrica i orient mitjà. I tot això, semblava que ho podrien aconseguir pel preu d'alguns avions de transport.

A l'agost de 1936, les peticions de Franco de més material a Itàlia anava augmentant i a mesura que Madrid es resistia, més demanava. Mussolini no es podia negar ja que el món sabia que la causa de Franco era la seva mateixa causa, el feixisme. Totes les democràcies, al igual que amb Alemanya, van mirar cap a un altre costat. Mussolini ja no podia permetre que Franco perdés la guerra. Al mateix temps, amb això podia convèncer a Hitler que tenia dret a ser considerat un alià imprescindible.

⁹ Herman Goering citat a PRESTON, 2011

Aquestes intencions de Mussolini ven rebre un cop important amb la derrota que van sofrir a la Batalla de Guadalajara. La qual sembla que va ser una mica humiliant i que va desencadenar que anys més tard Mussolini es veiés obligat a entrar a la segona Guerra Mundial al costat de Hitler per seguir mostrant la seva estreta relació amb ell.

L'origen de les Brigades Internacionals

Amb la intervenció de les potències feixistes des de l'inici del conflicte, la guerra no va ser únicament contra els militars sollevats, sinó també contra el feixisme. I així ho van veure també, des de fora, els antifeixistes d'altres països.

Segons qui hagi explicat l'origen de les Brigades Internacionals poden haver-se interpretat de formes lleugerament diferents.

Actualment està documentat que Mussolini ja havia signat l'1 de juliol de 1936 amb els militars espanyols que preparaven la revolta, contractes on s'establien els subministraments militars que es farien principalment d'avions i material militar al mateix juliol i l'Agost. La qual cosa significa que portaven temps negociant, i per tant, que hi havia voluntat d'ajuda encara que després es negués per la dictadura, com veurem en algun exemple.

Això es fonamenta en documentació trobada als arxius i que consoliden la teoria de què la Guerra Civil espanyola no va ser únicament una lluita de la dreta i esquerra espanyoles, sinó una lluita antifeixista més general.

En relació a la creació de les brigades internacionals en aquest context d'internacionalització de la batalla espanyola, actualment hi ha informació suficient per saber que la formació i participació d'aquestes brigades va ser posterior a l'inici del conflicte. Encara que les fonts franquistes han mantingut que va coincidir la creació de les Brigades Internacionals amb iniciativa Soviètica, amb la mateixa data en què Hitler va decidir ajudar a Franco, el 25 de Juliol de 1936.

Avui sabem que la decisió de formar les Brigades Internacionals es va prendre a meitat de setembre del 1936. Tot i que s'estaven plantejant-ho, algunes setmanes abans.

Només quan va ser evident la dimensió de l'ajuda dels feixistes alemanys i italians a Franco, Stalin va acceptar enviar armes i assessors militar per ajudar als republicans. Per tant, és evident que l'explicació que van donar des de la posició franquista, per justificar que el feixisme europeu ajudés a Franco, com a resposta a l'ajuda dels comunistes europeus als republicans, no és del tot cert.

L'historiador Angel Viñas ha recollit algunes manifestacions que Franco va fer als medis de comunicació europeus, que mostren com explicava les ajudes que cada bàndol estava rebent dels països europeus.

“El Ejército nacional español rechazó sistemáticamente toda ayuda de voluntarios extranjeros, por entender que no los precisaba para su obra de rescatar a España del dominio rojo, ya que la superioridad moral y técnica sobre el enemigo era evidente. En el mes de octubre [de 1936] se rechazaron ofrecimientos de cierta consideración como el de los voluntarios irlandeses. El Ejército rojo, al verse batido, no procedió en la misma forma, y organizó la recluta de voluntarios extranjeros, logrando la organización de gran número de brigadas internacionales. El Gobierno Nacional, en vista de ello, no opuso dificultad para aceptar algunos de los ofrecimientos de voluntarios que venía recibiendo. Rusia y algunos elementos del Frente Popular francés han sido los más e caces colaboradores del llamado Gobierno de Valencia [...].

El apoyo moral prestado por Alemania e Italia al Gobierno Nacional se deriva, aparte de razones de afecto y simpatía, de la conciencia de que en los campos de España se está librando no solo una batalla por la defensa de la nacionalidad española sino también por las esencias de la civilización occidental [...].

El apoyo moral que España ha recibido ha de robustecer las relaciones y vínculos de España con estas naciones...¹⁰

Malgrat que sembla que l'ajuda d'Alemanya i Itàlia va ser només moral, avui sabem, per documents diplomàtics italians publicats, quines eren les ajudes que els alemany i els italians ja havien enviat l'estiu de 1936. Així, per exemple, en el cas d'Alemanya 26 bombarders, 15 cazas, 20 canons 50 metralladores, 8000 fusells i els italians 12 bombarders, 27 cazas, 12 metralladores antiaèries, 40 metralladores.

Tot i això, el 19 de juliol de 1937, Franco deia al diari ABC :

“La España Nacional rechazó, al principio de la guerra, cuantos ofrecimientos se le hicieron de voluntarios extranjeros. Así, a los seis mil irlandeses (sic) que ya se ofrecieron entonces, y a muchos millares de camisas negras italianos. Pero cuando, a principios de noviembre [de 1936], los rojos presentaron en el frente de Madrid a más de treinta mil internacionales (sic) [...]; cuando empezamos a coger prisioneros oficiales franceses y supimos que las hordas enemigas estaban mandadas por generales rusos, ya no hubo razón para que nosotros rechazáramos a los voluntarios que se nos ofrecían. Pero se limitó su número...¹¹

És evident, tal i com hem vist abans, que no va ser exactament així.

Fins i tot, anys després d'acabar la guerra, Franco seguia explicant que l'ajuda rebuda pels republicans va ser molt superior a la que van rebre les tropes nacionals. En aquest sentit, l'any 1947 digué:

¹⁰ Francisco Franco a la Gaceta de Frankfurt, julio de 1937 , citat per VIÑAS, Ángel. La creación de las Brigadas Internacionales. En: SANCHEZ, Josep (Coord.), AGUDO, Sebastian (Coord.). Las Brigadas Internacionales: nuevas perspectivas en la historia de la Guerra Civil y del exilio. Publicacions URV, Tarragona 2015, ISBN 9788484243632. P. 15-25

¹¹ Francisco Franco a l'“ABC” de Sevilla, el 19 de juliol de 1937, citat per VIÑAS, Ángel. La creación de las Brigadas Internacionales. En: SANCHEZ y AGUDO, 2015.

*Otras veces, a disculpa de la presencia de voluntarios italianos o alemanes en las las nacionales en nuestra Guerra de Liberación se intenta acusarnos del crimen de haber recibido ayuda de aquellos países [...]. Nadie quiere acordarse de que en Madrid, bajo lo que se llamaba el Gobierno legal de la República, reconocido oficialmente entonces por todos los países, gobernaba un embajador soviético y oficiales y Estados Mayores de los Soviets controlaban el Ministerio de la Guerra, el del Interior y casi la totalidad de los servicios gubernamentales, y que tanques, aviones y cuadros rusos constituyeron el núcleo del Ejército rojo. Más de 100.000 comunistas de las Brigadas Internacionales constituyeron las fuerzas de choque de los ejércitos republicanos, mientras en la España Nacional los voluntarios extranjeros representaron una minoría exigua dentro de nuestro numeroso Ejército, y solo representó una ayuda más simbólica que real...*¹²

Aquí, ja estava reduint la xifra del nombre de brigadistes que ell mateix, durant la guerra, va dir que era de 140.000. 40.000 més dels que van ser a les tropes alemanyes i italianes. Però al 1970, Juan de la Cierva, historiador proper al règim franquista, va dir que van ser 80.000. I tres anys després, li van fer corregir la xifra a 90.000. En canvi, el bàndol republicà va dir que la xifra de voluntaris estava entre els 35.000 i 59.000 segons diferents autors.

Ara, una vegada oberts els arxius soviètics, es pot saber que el nombre màxim de voluntaris brigadistes no va superar els 36.000, menys de la meitat dels marroquins que van lluitar amb Franco.

En definitiva, sabem que els brigadistes van ser molt menys dels 100.000 soldats que van ajudar a l'exèrcit nacional.

Un altre factor rellevant és que la gran majoria dels brigadistes eren civils voluntaris que venien sense gaire preparació o formació militar, mentre que les tropes alemanyes o italianes eren soldats professionals que pertanyien a l'exèrcit o a les milícies armades d'aquests països. A més a més, va haver una gran diferència en el material del que van disposar ambdós bàndols, tan pel que fa a la quantitat com a la qualitat. Mentre els alemanys i italians portaven les últimes armes fabricades als seus països, els brigadistes disposaven en molts casos d'armes russes o mexicanes de principis de segle.

Per tant, la diferència entre les ajudes rebudes per ambdós bàndols no era únicament de quantitat sinó també de qualitat .

Jack Edward, brigadista angles ho explicava així:

¹² Francisco Franco en "The evening Star", el 16 de febrer de 1947, citat per VIÑAS, Ángel. La creación de las Brigadas Internacionales. En: SANCHEZ y AGUDO, 2015.

Cuando llegamos no teníamos armas. Nos dieron una viaja ametralladora y nos enseñaron a utilizarla, a rellenar las cintas y punto. Había tres hombres por cada ametralladora y si había que moverse, uno cogía la maquina, otro la cinta y el otro el trípode. Pesaba muchísimo porque era de bronce y databa de 1905.¹³

Tant el govern italià com l'alemany van fer importants contribucions tant de material com de soldats a l'exercit franquista que a la fi els va permetre la victòria sobre els republicans.

Pel que fa als italians van contribuir amb 1.900 peces d'artilleria, 1.500 morters, 3.500 metralladores, 5.200 fusels automàtics, 240.000 fusels, 175 tancs i vehicles acurçats, 7.600 vehicles de motor, 500.000 uniformes i 7.600.000 projectils d'artilleria. També 763 caces, bombarders, hidroavions, transports i avions de reconeixement, els 1.400 motors de aviació que els italians van utilitzar o transferir als franquistes. I finalment, l'ajuda per mar va ser amb de quatre destructors, dos submarins i quatre torpediners. A més dels més de 70.000 soldats de l'exercit de terra, uns 5.700 de l'aire i tota la flota naval¹⁴.(Sapient).

És clar que tota aquesta ajuda no va ser gratuïta, i es va quantificar en 8.300 milions de lires italianes. Després de moltes negociacions es va acordar que Espanya havia de tornar 5.000 milions abans de 1967. Un deute que va ser reclamat inclús per la Itàlia republicana després de la segona Guerra Mundial i que Franco va haver de pagar fins al final.¹⁵

Per part d'Alemanya l'ajuda a Franco també va ser molt important i determinant tant pel que fa als soldats com als material. El nombre de soldats s'estima que va ser d'uns 18.000 encara que la presència al territori espanyol mai va superar els 5.600 homes, i els freqüents canvis servien perquè el major nombre possible de soldats tinguessin experiència militar.

La força aèria va ser de 140 avions de forma permanent ajudats per 48 tancs i 60 canons antiaeris, tota amb les armes i municions necessàries. A més, s'ha d'incloure als instructors alemanys per la formació de comandaments entremetjats militars espanyols. Durant la guerra, es van formar uns 22.000.

Aquesta unitat d'ajuda alemanya es va conèixer amb el nom de "Legió Còndor" que va ser una unitat quasi independent de la resta de l'exercit nacionalista i va participar en totes les operacions fins el final de la guerra (en total 30 batalles, amb 371 morts i 232 avions perduts).

Evidentment, aquesta ajuda va suposar més deute pel poble espanyol. Que en aquest cas d'Alemanya era de 560 milions de marcs. És inferior al deute amb Itàlia, però els alemanys no van ser tan flexibles i van exigir el pagament. van rebre uns 460 milions de marcs en efectiu, i

¹³ LAS BRIGADAS INTERNACIONALES, [Documental], dirigit per Matt Richards, produït per Liverpool Street Production&History conjuntament amb Canal de Historia, 2009, Canal Historia. Disponible a www.youtube.com . Consultat el 20/11/2016

¹⁴ MARIMON, Silvia. Mussolini tenia un preu. Sapiens, (114):24-31, 2012. ISSN 1965-2014

¹⁵ SULLIVAN, Brian, Consecuencias de la intervención italiana en la Guerra Civil Española, [en línia], disponible a <http://www.belliludi.com/sullivan.html> , consultat el 2/2/2017

la resta, en forma de subministraments de matèries primeres i aliments, que Alemanya necessitava durant els anys de la segona Guerra Mundial.

També els republicans van obtenir ajuda material de l'exterior, però quasi exclusivament de la Unió Soviètica. Aquesta va ser fonamental per resistir els atacs franquistes tenint en compte que hi havia un bloqueig internacional a la venda d'armes, la qual cosa impedia a la República anar al mercat internacional a comprar-ne.

En quant a l'ajuda material dels russos als republicans, es consideren unes xifres que parlen de 630 avions, 400 tancs, 1000 peces d'artilleria i uns 400.000 fusells.. El nombre de soldats va ser molt limitat, uns 2000 entre militars i instructors sobretot per formar a les brigades internacionals¹⁶.

Aquest suport el va pagar el govern republicà amb 500 tones de les reserves d'or de què disposaven, i van ser traslladades a Moscou.

Posteriorment, el govern republicà va demanar ajuda, la qual havien de pagar a crèdit, però la majoria ja no va arribar perquè es descarregaven a França, i trobaven moltes dificultats a les fronteres.

Cartells de l'Olimpiada Popular de 1936. Font: <http://www.nodo50.org/esperanto/artik33es.htm>. [Consultat el 6 d'agost de 2017]

Formació de les Brigades Internacionals

Antecedents

Abans de la formació de les Brigades Internacionals a l'Octubre de 1936 havien estat arribant a Espanya molts voluntaris que venien pel seu compte a ajudar a les diferents unitats per la seva afinitat ideològica (anarquistes, socialistes, comunistes, etc.). Alguns ja vivien a Espanya bé perquè estaven estudiant, com els estudiants llatinoamericans, o bé perquè eren exiliats polítics de països amb governs feixistes o autoritaris. El cas més rellevant, va ser el dels nombrosos participants que havien vingut a Barcelona a participar a les "Olimpiadas Populares" de juliol de 1936, que van ser l'alternativa als Jocs Olímpics organitzats per Hitler a Berlín. Aquest Jocs Populares van acollir els atletes que no estaven disposats a participar en uns jocs sota un règim polític discriminatori i racista. Però el 18 de juliol, quan ja molts d'ells estaven a Barcelona, i s'estaven organitzant també els actes culturals, es va conèixer la notícia de la revolta militar.

¹⁶ CRUSELLS, Magi. La URSS y la guerra civil española, En: DE PABLO, Santiago, La historia a través del cine: la unión soviética, Universidad del País Vasco, 2001, ISBN 8483733463, disponible a <https://dialnet.unirioja.es/descarga/articulo/818920.pdf>

Molts dels atletes ja es van quedar a Barcelona per ajudar a parar la revolta militar.

En general, va haver-hi voluntaris interessats en recolzar la República espanyola, i van tractar d'arribar per diferents mitjans. Amb aquesst primers voluntaris es van formar grups com el Rakosi (hongaresos), el Dombrowki (polonesos), o el Tom Mann (britànic), Gastone Sozzi (italiana) o Thaelmann (alemanya). Molts d'ells es van integrar més tard a les Brigades Internacionals. Altres van preferir no formar-hi part per les diferències polítiques entre els militants i les Brigades Internacionals.

Creació

La idea de crear les Brigades Internacionals es va anar formant durant l'estiu de 1936, quan van començar els enfrontaments, després de la revolta dels militars contra el govern republicà. Va haver-hi diferents iniciatives entre d'altres la del Partit Comunista Francès. I va ser a la reunió de la Comintern¹⁷, celebrada a Moscou el 18 de Setembre de 1936, on es va confirmar la proposta, i els partits comunistes es van comprometre a reclutar voluntaris disposats a lluitar al costat dels republicans espanyols. Per la seva part, els partits socialistes, si bé no van reclutar voluntaris si van recolzar la iniciativa. La seu internacional de reclutament es va establir a París, des d'on s'organitzava l'enviament de voluntaris, amb l'acord del govern republicà que tramitava tota la documentació necessària per cadascun. Els primer voluntaris brigadistes van arribar a Albacete el 14 d'octubre de 1936.

Cartells de Propaganda i petició de solidaritat amb la causa republicana. Font: de <http://www.siglo20.org/IMAG/20gce.htm> i <https://bataillesocialiste.wordpress.com/tag/espagne/> [Consultat el 10 de juliol de 2017]

Les Brigades Internacionals van ser reclutades i organitzades per la

Internacional Comunista, liderada des de Rússia. Aquesta va percebre la predisposició que, de forma espontània, i principalment entre treballadors, es va generar a Europa i Amèrica per ajudar als republicans espanyols, i sobretot, per lluitar contra el feixisme. Els voluntaris van arribar a Espanya via París, on s'encarregaven del seu reclutament diferents agents. Entre ells, el que després va ser el Mariscal Tito, de Iugoslàvia. Van ser entrenats a Albacete sota la direcció del dirigent comunista francès André Marty.

Voluntaris de tot el món arribaven per combatre per la República. Uns estaven sense treball, altres eren aventurers, però la majoria tenien una idea clara i es que havien vingut per lluitar contra el feixisme.

Per les víctimes del feixisme de Hitler i Mussolini era una segona oportunitat de seguir la seva lluita. En molts casos es trobaven forçats a viure fora del seu país i no tenien molt a perdre. Esmond Romilly, un brigadista britànic, va dir dels seus companys "per ells no podia haver-hi rendició ni fugida, lluitaven per la seva causa i lluitaven també per una llar on poder viure.

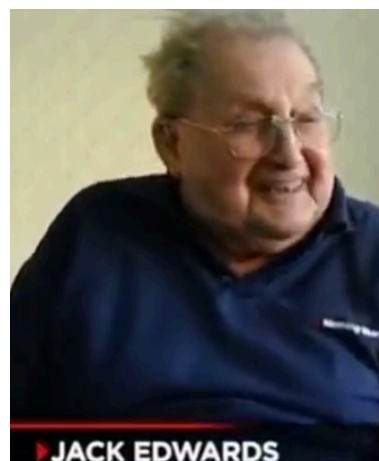
¹⁷ La Comintern o Komintern, és l'abreviatura en rus de la Internacional Comunista, organització comunista internacional, fundada al 1919 per iniciativa de Lenin, que agrupava als partits comunistes de diferents països i que liderava el Partit Comunista Rus.

Recordo haver escoltat los parlar de la seva vida d'exiliats, de la seva vida d'exiliats (..) perseguits per les lleis d'immigració i perseguits sense descans, inclús a Anglaterra, per la policia secreta nazi. Ho havien apostat tot en aquesta guerra”.

Com veurem més tard, molts del supervivent encara haurien de passar moltes dificultats després de la seva participació a la guerra espanyola.

El 8 de novembre ja van estar en disposició de participar a la defensa de Madrid on arribaren les primeres unitats.

Pels voluntaris britànics i nord-americans la necessitat de lluitar en Espanya era per altres raons. Principalment, perquè eren conscients del què podia representar per la resta del món una derrota de la República espanyola. En general, creien que lluitar contra el feixisme a Espanya era una forma de lluitar contra l'expansió del feixisme als seus propis països. Certament, es tractava de una lluita ideològica perquè no rebien cap tipus de pagament ni tan sols una pòlissa d'assegurances. Els següents testimonis de ex-brigadistes britànics mostren quin era el seu esperit i raons que els van portar a participar al conflicte espanyol Jack Edwards

Jack Edwards. Font:
https://www.youtube.com/watch?v=OmRX_B3ZotI
[Consultat el 19 de novembre de 2016]

“Era una elección sencilla porque se trataba de acabar con el maldito fascismo”.

“Se podía sentir el desarrollo de algo extraño en el mundo porque esa idea, surgida en Alemania, empezaba a extenderse por todas partes. Empezaron a llegar muchos alemanes, judíos, y se empezaba a notar en el ambiente. Ante el desarrollo de ese movimiento político percibías que iba a suceder algo en alguna parte”.

En referència al pacte de no intervenció

“Yo pensaba que era pura basura porque no iba a funcionar. Era un ardid para dejar a los fascistas ir a España. No había tal no intervención porque permitían los envíos desde Alemania. Pero no dejaban que llegara ayuda a la República”.

“Por mi le habría pegado un tiro. Lo habría hecho. Odiaba a ese bastardo.”

“Pertenece a una organización política en la que sabíamos qué estaba pasando. Pensábamos que si no cortábamos eso ya, sería imparable. Por eso me presente voluntario para ir a España. Ese fue mi motivo, solo luchar contra el fascismo.”¹⁸

¹⁸ LAS BRIGADAS INTERNACIONALES, [Documental], dirigit per Matt Richards, produït per Liverpool Street Production&History conjuntament amb Canal de Historia, 2009, Canal Historia. Disponible a https://www.youtube.com/watch?v=OmRX_B3ZotI. Consultat el 20/1/2017

Paddy Cochrane mostrant el passaport espanyol que li van donar en 2009 com agraïment per la seva participació com brigadista.
Font: <http://www.rte.ie/news/2009/0609/118246-cochranep>
[Consultat el 19 de novembre de 2016]

Paddy Cochrane

“cuando estalló la guerra civil española, fui caminando hasta Londres, me dirigí a la sede del partido comunista pero no me aceptaron porque no tenia experiència militar. En principio no querían admitir a cualquiera. entonces leí en el News Chronical que se buscaban conductores de ambulancia para España querían llevar ambulancias y mantenerlas operativas en España. Mandaron seis y yo fui en una de elles.

Nos enviaron a un castillo en Figueres, la primera gran ciudad española tras la frontera. Y desde allí viajamos en tren hasta Barcelona. Permanecimos allí varios días,

y de nuevo vimos numerosas manifestaciones en apoyo de la republica y contra el fascismo. Luego viajamos en tres hasta Albacete donde se encontraba el cuartel general de las brigadas Internacionales”¹⁹

Sam Lesser durant un homenatge al 2006
Font: <https://www.indymedia.org.uk/en/2006/07/345378.html> [consultat el 19 de novembre de 2016]

Sam Lesser

“El objetivo de Franco no solo era luchar contra las fuerzas del gobierno sino destruir cualquier vestigio de aquellos que habían llevado al poder al gobierno del frente popular. Y ciudad tras ciudad, cuando llegaban las tropas fascistas, hacían matanzas entre la población civil. Gente normal y corriente.

Mi primera impresión fue que los españoles no nos necesitaban, que contaban con muchos hombres y mujeres.

Lo que necesitaban eran armas, pero tras varias discusiones, me convencí de que si iban voluntarios a luchar, yo tenía que ir con ellos.”

“Mi hermano pequeño lo sabía. Y yo era consciente de que mi familia se iba a oponer, pero no quería disgustar a mi madre.”

“Me dieron 10 libras para comprar un billete a parís y una dirección a la que dirigirme cuando llegara allí. Así que cogí mi equipaje i me marche sin decirle nada a mis padres ni a mi hermano pequeño, que había jurado guardar el secreto”

“Nos alojaron en un barrio obrero de parís. Y nos dijeron que mantuviéramos en secreto nuestro destino. Pero a mi no me pareció que hicieran las cosas muy en secreto, porque la gente gritaba, ¡ los aviones para España!. Era un secreto a voces. Todo el mundo sabía que íbamos a España”.²⁰

¹⁹ LAS BRIGADAS INTERNACIONALES, [Documental], dirigit per Matt Richards, produït per Liverpool Street Production&History conjuntament amb Canal de Historia, 2009, Canal Historia. Disponible a https://www.youtube.com/watch?v=OmRX_B3ZotI . Consultat el 20/1/2017

²⁰ LAS BRIGADAS INTERNACIONALES, [Documental], dirigit per Matt Richards, produït per Liverpool Street Production&History conjuntament amb Canal de Historia, 2009, Canal Historia. Disponible a https://www.youtube.com/watch?v=OmRX_B3ZotI . Consultat el 20/1/2017

Malgrat que el reclutament de voluntaris estava organitzat principalment pel Partit Comunista, no tots eren comunistes, encara que si ho eren la majoria. Tots ells actuaven guiats pel seu idealisme. Amb tot van ser els comunistes els encarregats de guiar als voluntaris per passar clandestinament, la frontera francesa. Quan els voluntaris van arribar a Barcelona van ser aclamats per les multituds. La majoria no tenien cap experiència en la guerra o el combat. Van ser ràpidament organitzats en regiments que rebien una instrucció molt bàsica. Amb això, i amb material poc adequat, se'ls va enviar al front a lluitar contra las tropes franquistes.

El 15 d'Octubre es va formar el primer grup responsable de l'organització, format principalment per Luigi Longo, Mario Nicoletti i Pierre Rebière entre d'altres. Dos dies més tard es va presentar al govern republicà el projecte de constitució de les Brigades Internacionals, que es va aprovar al consell de ministres del 22 de Octubre quan les tropes franquistes estaven arribant a Madrid mostrant les dificultats de l'exèrcit republicà per aturar-los.

Van decidir ubicar la seu general i centre d'entrenament de les Brigades internacionals a Albacete. I van donar el comandament al comunista francès André Marty que alhora era el secretari general de la Tercera Internacional (Comintern).

Albacete, base de las Brigades Internacionals

Es va escollir Albacete com a lloc de concentració i formació dels brigadistes, segurament perquè reunia alguns avantatges respecte a d'altres llocs. Era una ciutat tranquil·la, amb pocs anarquistes (que haurien dificultat la convivència), lluny dels fronts, amb bones comunicacions i en una zona central entre els principals fronts, Madrid i Andalusia, i els ports de Cartagena i Alacant, per on arribava l'armament i els soldats. També es tractava d'una regió rica en producció agrícola i finalment era on s'estaven les unitats mixtes de l'exèrcit republicà.

Els que venien per terra arribaven en tren des de Figueres primera parada a Espanya i els que venien per mar ho feien des de Alacant . Per totes les ciutats i pobles que passaven rebien mostres d'amistat i simpatia. Tot i així, l'arribada dels primers brigadistes va ser una mica caòtic. Luigi Longo es va encarregar de l'organització inicial i d'aconseguir allotjament i menjar pels brigadistes, que eren més de mil. Aquests estaven de camí des de Marsella i Perpinyà.

En arribar els primers, principalment francesos, alemanys, italians i polonesos, van ser rebuts amb mostres d'estima i il·lusió, encara que els recursos eren escassos. No hi havia uniformes ni armes suficients. Fins i tot, els serveis higiènics i els matalassos eren insuficients.

Caserna de la guàrdia republicana que allotjava als brigadistes

Font: <https://dialnet.unirioja.es/servlet/articulo?codigo=1327172> [Consultat el 10 de maig de 2017]

André Marty, Luigi Longo i Vittorio Vivaldi, *l'Unità*,
dirigents de les Brigades Internacionals
Font: <https://dialnet.unirioja.es/servlet/articulo?codigo=1327172> [Consultat el 10 de maig de 2017]

Per allotjar-los es va utilitzar la caserna de la guàrdia republicana, la plaça de braus o les esglésies.

Malgrat tots els esforços, des dels primers dies va haver-hi una manca d'organització i de recursos però pel altre part també els hi va faltar temps, ja que els feixistes estaven amenaçant Madrid.

Una representació del comitè organitzador (format entre d'altres per Luigi Longo, Giuseppe de Vitorio, o André Marty) va anar a Madrid per entrevistar-se amb el govern republicà per posar-se a la seva disposició. Deixant clar que la seva intenció era lluitar contra el feixisme, amb gent de nacionalitats i opcions polítiques diferents, però units tots contra el feixisme i a favor de la República.

Van demanar poder formar unitats amb comandament propi, armes i aliment.

Largo Caballero, cap del govern, no estava massa d'acord, però finalment va acceptar amb la condició que havien d'estar coordinats amb l'Estat Major republicà. Tot i que l'organització de les Brigades Internacionals ja estava en marxa, no es va autoritzar oficialment fins el 22 d'octubre.

Es va nomenar com Comandant Cap a André Marty, un comunista destacat, membre del Cominter i amic de Stalin.

Els alts comandaments vivien al col·legi de les dominiques, l'estat Major a les oficines del Banc d'Espanya i la caserna general a l'església de la Puríssima. D'aquesta manera es pretenia reduir el risc de què tota la cúpula fos atacada per un mateix bombardeig.

L'organització de les Brigades Internacionals no tenia com a objectiu únicament l'aspecte merament militar o de combat. S'encarregava de moltes altres tasques com ara, el control de ferits i morts, la documentació dels brigadistes, les qüestions d'alimentació, indumentària, higiene, necessitats mèdiques i hospitalàries, transport... Tot això ho feien bàsicament, amb voluntaris, molts dels quals, no parlaven el mateix idioma. Les dificultats no eren poques, però l'objectiu era tan clar per a tothom que estava per sobre de tots els problemes que hi havien. Altres serveis que es van posar en marxa van ser: el de correus, per comunicar els brigadistes amb les seves famílies; un servei de propaganda, per impulsar la moral dels soldats; i un servei de justícia militar per vigilar els brigadistes i detectar possibles agents enemics infiltrats, que en alguna ocasió van ser condemnats a la pena de mort i afusellats. També va haver-hi centres d'internament com les presons.

Els serveis mèdics

Segons Manuel Requena²¹ el serveis mèdics mereixen una menció especial perquè va ser una necessitat imprescindible que s'havia de cobrir, i de la qual el mateix André Marty es va encarregar en un primer moment, en veure que es tractava d'una carència a resoldre.

Va anomenar responsables de l'organització sanitària als doctors Pierre Rouqués, Kalmanovith i Neumann. A principis del 1937, el búlgar Kristianov va assumir la direcció, va acabar l'organització d'aquest servei i el va posar en funcionament.

Es van fer tres tipus d'Hospitals, els mòbils de cirurgia, que estaven al front de la batalla, els de segona línia, per casos menys greus i els de rereguarda pels lleus i les convalescències. Aquests estaven a Albacete, Múrcia, Orihuela i Benicassim. Es va dissenyar també un sistema d'evacuació dels ferits amb ambulàncies.

A Albacete capital, hi havia la farmàcia central, un centre de formació d'infermeres que es va fer necessari perquè moltes voluntàries no tenien formació (excepte les estrangeres, sobretot angleses i americanes).

Els metges i infermeres que van participar com a voluntaris no només mostraven el mateix coratge i solidaritat que la resta de soldats sinó que també deixaven enrere les seves carreres professionals.

El sistema sanitari tenia una organització exterior de suport que era la Central Sanitaria Internacional²² a París des d'on es centralitzava tot el suport i donacions dels diferents països i organitzacions internacionals. Es va donar una paradoxa i és que països que havien negat el

Infermeres canadenques

Font: <https://lavozdelosinvo.es/2014/04/21/brigadas-internacionales/> [Consultat el 6 de maig de 2017]

Infermeres australianes

Font: https://www.google.es/search?q=las+enfermeras+australianas+que+van+a&safe=off&client=safari&rls=en&source=lms&tbm=isch&sa=X&ved=0ahUKEwik8uzNjvrSAhWEWhQKHfVPC2QQ_AUICCgB&biw=948&bih=944# [Consultat el 6 de maig de 2017]

suport militar a la república van fer importants contribucions sanitàries. Els serveis mèdics van atendre també als civils ferits propers als centres sanitaris de les brigades.

²¹ REQUENA, Manuel, Albacete Base de reclutamiento e instrucción de las Brigadas Internacionales. En: Al-Basit, Revista de estudios albacetenses, (Nº. Extra 1): 63-68, ISSN 0212-8632, Disponible a <https://dialnet.unirioja.es/servlet/articulo?codigo=1327172> el 15/1/2017

²² NUÑEZ DIAZ-BALART, Mirta, La sangre y las letras, materias primas del trabajo sanitario en las brigadas internacionales. En: REQUENA, Manuel y SEPULVEDA, Rosa, La Sanidad en las Brigadas internacionales. Ediciones de la Universidad de Castilla-La Mancha, Cuenca, 2006 ISBN 9788484274742. Disponible a <http://www.brigadasinternacionales.uclm.es/publicacion/la-sanidad-en-las-brigadas-internacionales/>

Origen dels brigadistes

Segons les dades del comandament general de les Brigades Internacionals a finals del 1938, els voluntaris arribats dels diferents països fins llavors van ser els següents:

Origen	voluntaris
França	8.962
Polònia	3.113
Itàlia	3.002
Estats Units	2.341
Alemanya	2.217
Països balcànics	2.095
Regne unit	1.843
Bèlgica	1.722
Txeca Eslovàquia	1.066
Països bàltics	892
Àustria	872
Països escandinaus	799
Holanda	628
Hongria	528
Canada	512
Suïssa	408
Portugal	134
Altres	1.122
Total	32.256

Font (Asociación de Amigos de las Brigadas Internacionales AABI)²³

[Consultat el 6 de maig de 2017]

És possible que les xifres reals siguin superiors perquè van anar arribant en diferents moments i no sempre per les vies oficials.

Una petita referència als jueus, un col·lectiu que va entendre molt bé que la lluita contra el feixisme a Espanya ajudava a retenir l'avenç del antisemitisme europeu. Entre 8.000 i 10.000 voluntaris de diferents països (quasi un terç del total) eren d'origen jueu, amb percentatges molt alts a Estats Units i Polònia.

L'origen social dels brigadistes era molt variat, i si bé predominaven els treballadors manuals també hi va haver militars en actiu o retirats, veterans de la primera guerra mundial, camperols, estudiants i professionals. Hi havia molts sindicalistes, miners d'Europa Central o del Regne unit, metges i infermeres. En general, van formar una força voluntària fortament

²³Asociación de Amigos de las Brigadas Internacionales [en línia] , 2010, en http://www.brigadasinternacionales.org/index.php?option=com_content&view=article&id=47&Itemid=55

compromesa amb els seus ideals, diferents en cada cas, però que a Espanya tots tenien un mateix objectiu: frenar el feixisme. Van arribar a Espanya a una guerra que no era seva, però que la van fer seva.

La majoria dels voluntaris venien de les organitzacions polítiques o socials d'esquerra, predominantment eren comunistes. El percentatge de comunistes participants variava segons el país d'origen: mentre que en el cas dels alemanys representaven el 80% dels participants, els francesos eren al voltant del 50% i els nord-americans del 73%.

La participació de les dones a les Brigades Internacionals

Encara no hi ha molta informació sobre la participació de les dones com a voluntàries d'aquestes Brigades, ni se sap ben bé quantes eren. Un estudi sobre aquesta participació femenina és el d'una dona austríaca Renée Lugschitz que va escriure un llibre "Luchadoras en España. Mujeres extranjeras en la Guerra civil"²⁴.

Segons ella mateixa exposa, ha pogut documentar l'existència de 400 dones a les Brigades Internacionales, però pensa que podrien haver estat entre 600 i 700. Existeix la idea de què van desenvolupar un paper secundari, com ajudants dels homes, ja que quan apareixen a referències històriques, generalment, és com acompanyants dels homes o amb "àngels que curen malalts", però tot al contrari. Realment, van tenir un paper actiu fonamental. Sovint, a hospitals de campanya i unitats mòbils molt a prop de la línia de foc, ajudant a crear uns serveis sanitaris moderns allunyant-se del que eren les funcions tradicionals femenines de rereguarda.

Moltes altres dones, si bé no van participar com a brigadistes o voluntàries, sí van ajudar en tasques molt importants, com ara al "Comité de Ayuda Internacional al Gobierno de la República".

La major part d'aquestes dones van venir soles i van viatjar a Espanya pel seu compromís polític, que ja en alguns casos va ser perseguit als seus països d'origen, sobretot si eren governats per règims feixistes.

El perfil mitjà d'aquestes voluntàries era el de joves idealistes, ben formades i moltes d'elles procedents d'entorns jueus de grans ciutats. Algunes, inclús van deixar els seus fills per participar a les Brigades.

Igual que en el cas dels homes, per elles, lluitar i col·laborar a Espanya era una forma de lluitar contra l'avenç del feixisme internacional i el seu paper van ser molt variat: encara que predominaven les infermeres, també hi havia traductores, periodistes o metgesses.

Va ser la primera vegada a la història que les dones es van atrevir a viatjar voluntàriament a un altre país en guerra arriscant la seva vida per lluitar pel que consideraven una causa justa.

²⁴ LIDON, Luis. *Rescatan del olvido a las mujeres brigadistas de la Guerra Civil Española*. El País Digital. [en línia]. 15-06-2013 consultado el 2 de febrer de 2017. Disponible a http://economia.elpais.com/economia/2013/06/15/agencias/1371288215_437899.html

Formació i distribució dels voluntaris

A Albacete arribaven cada setmana una mitjana de 800 brigadistes. En arribar, donaven les seves dades i se'ls distribuïa, si era possible, segons l'idioma que parlaven.

La instrucció que rebien aquests voluntaris era molt escassa perquè les urgències de la guerra els obligaven moltes vegades a anar al front sense un mínim coneixement militar. Era freqüent un període d'entrenament de tres setmanes, encara que en alguns casos, va arribar a dos mesos. A més a més, era un entrenament sense armes, degut a l'escassetat de les mateixes a l'exercit republicà. Jack Edwards²⁵ ho recorda així:

“Hicimos un poco de instrucción y allí había de todo, franceses alemanes, había de todo. Había muchos alemanes procedentes de Francia huyendo de Hitler y muchos italianos que llegaban a Figueras.”

“Cuando llegamos no teníamos armas. Nos dieron una vieja ametralladora y nos enseñaron a utilizarla, a rellenar las cintas y punto. Había tres hombres por cada ametralladora y si había que moverse, uno cogía la maquina, otro la cinta y el otro el trípode. Pesaba muchísimo porque era de bronce y databa de 1905.

I Sam Lesser²⁶ per la seva part també explica la seva experiència:

“Al instante, cuando empezamos el adiestramiento, descubrí lo que significaba la no intervención, porque la mayor parte de la instrucción la hacíamos con palos. Un día nos avisaron de que llegaban las armas y recibimos un montón de cajas. Nuestro trabajo era abrirlas, y al hacerlo encontramos fusiles que había utilizado el ejercito austríaco en 1870, aproximadamente. “

També va haver alguns problemes en la disciplina de la formació i en la designació dels comandaments dels batallons. Lògicament això es notava després al camp de batalla però els voluntaris suplien amb el seu esperit antifeixista tots els inconvenients que trobaven.

En un discurs d'André Marty a les Brigades internacionals va dir que si el poble espanyol i el seu exèrcit no havia pogut aturar fins a aquell moment els feixistes, no era per falta d'entusiasme, sinó per l'absència de tres factors: unitat política, dirigents militars i disciplina. Per aquest motiu, i en relació a la disciplina la declaració que havien de prometre els membres de les Brigades Internacionals, incorporava certs principis i valors:

“Soy un voluntario de las Brigada Internacionales porque admiro profundamente el valor y heroísmo del pueblo español en lucha contra el fascismo internacional; porque mis enemigos de siempre son los mismos que los del pueblo español. Porque si el fascismo vence en España, mañana vencerá en mi país y mi hogar será devastado. Porque soy un trabajador, un obrero, un campesino que prefiere morir de pie a vivir de rodillas. Estoy aquí porque soy un voluntario y daré, si es preciso, hasta la última gota de mi sangre por salvar la libertad de España, la libertad del mundo”.

²⁵ LAS BRIGADAS INTERNACIONALES, [Documental], dirigit per Matt Richards, produït per Liverpool Street Production&History conjuntament amb Canal de Historia, 2009, Canal Historia. Disponible a https://www.youtube.com/watch?v=OmRX_B3ZotI . Consultat el 20/1/2017.

²⁶ LAS BRIGADAS INTERNACIONALES, [Documental], dirigit per Matt Richards, produït per Liverpool Street Production&History conjuntament amb Canal de Historia, 2009, Canal Historia. Disponible a https://www.youtube.com/watch?v=OmRX_B3ZotI . Consultat el 20/1/2017

A finals d'octubre de 1936, a Albacete ja hi havien més de 3000 brigadistes. Es van veure obligats a distribuir-los i fer camps d'entrenament als pobles del voltant de la ciutat com La Roda, Tarazona de la Mancha, Madrigueras i Villanueva de la Jara entre d'altres, quedant a Albacete els serveis centrals abans mencionats.²⁷

Situació de les diferents bases i serveis de les Brigades.

Font: http://www.multiforo.eu/Archivos_Historia/BrigadasInternacionales.htm
[Consultat el 5 d'agost de 2017]

Els Brigadistes internacionals que van quedar integrats en l'exèrcit regular, ocupaven les brigades de la XI a la XV.

Al principi, cada brigada va ser formada per tres batallons. Normalment es constituïen amb voluntaris de la mateixa nacionalitat o idioma, la qual cosa facilitava la comunicació, però més tard, cada brigada podia arribar a tenir entre tres i sis batallons, amb un 650 homes. Cada batalló acostumava a tenir tres companyies de fusellers i una de metralladores. Junts al comandament militar hi havia un comissari polític, la missió de qual mantenir la moral i educar políticament les tropes, encara que en ocasions també havien d'assumir tasques militars.

La primera Brigada en formar-se va ser la XI, que va perdre quasi un terç dels homes els primers dies de batalla. Posteriorment, es van organitzar altres brigades: la XII, XIII, XIV, XV, la 129 i d'altres.

Les Brigades Internacionals: denominació i composició

Oficialment, es parla de sis brigades internacionals, però no es té en compte que van haver-hi dos més: la 150 Brigada Internacional, que va durar només tres mesos, i la 86 Brigada Internacional, formada a partir del batalló internacional núm.20, que també va durar uns mesos. Durant tota la guerra va haver molts canvis en la composició de les Brigades, degut a

²⁷ Asociación de Amigos de las Brigadas Internacionales [en línia], 2010, en http://www.brigadasinternacionales.org/index.php?option=com_content&view=article&id=47&Itemid=55

les baixes que s'anaven produint o a les necessitats de redistribució dels soldats segons les necessitats de la batalla, però normalment estaven agrupades per afinitats d'idioma.

XI BRIGADA

Va ser la primera en formar-se amb els següents batallons:

- 1er Batalló "Edgar André" format a Tarazona de la Mancha amb 650 alemanys, austríacs i iugoslaus, liderats per Hans Khale.
- 2n Batalló "Commune de Paris" format a La Roda amb 650 francesos i belgues, liderats per Dupre.
- 3er Batalló "Garibaldi" format per 520 italians a Madrigueras.
- 4rt Batalló "Dabrowski", format a Mahora amb polonesos, hongaresos i iugoslaus.
- Dos batallons més, un franco-belga, "André Marty" (5é) i l'altre format per alemanys i balcànics (6é). Aquests dos estaven a Albacete.

Només portaven una setmana de formació quan se'ls va cridar al front de Madrid, on els rebels franquistes estaven envoltant la capital. Els comandants van informar que encara no estaven preparats, que no tenien ni armament ni municions suficients i que volien formar una força internacional més sòlida i entrenada, però davant l'imminent perill, van accedir a anar. Els elegits van ser el 1er, el 2n i el 4rt.

La resta van seguir preparant-se i formarien després la XII brigada.

La gran quantitat de baixes que es van produir defensant Madrid, va fer que el 25 de novembre s'enviés un nou reforç de 400 homes, millor preparats (batalló 7é).

XII BRIGADA

Aquesta també es va haver de muntar abans de tenir tota la formació necessària, perquè les baixes estaven sent molt nombroses.

Es va formar al novembre, amb el 3er "Garibaldi" i 5è "André Marty" mencionats abans, al qual es va afegir

l'alemany "Thaelmann" que després es va traslladar a la XI.

Aquests batallons formats per polonesos, hongaresos i iugoslaus, van ser traslladats posteriorment a la XII, XII i 150.

Font:
<https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/4/40/Garibaldi.svg/1200px-Garibaldi.svg.png> [Consultat el 6 de maig de 2017]

Font: http://3.bp.blogspot.com/-YPPu9-M4uCY/VHib8RtehXI/AAAAAAAAAGU/8vnCrdwkjBA/s1600/bi_thaelman11.gif [Consultat el 6 de maig de 2017]

XIII BRIGADA

Formada el Desembre de 1936 pels batallons "Louise Michel", format per francesos i belgues; "Chapiaev"; "Henri Vuillemin", format per francesos; "Miskiewicz Palafox", que eren polonesos. La primera va ser traslladada a la XIV, la segona a la 129 i la tercera a la XIV.

Aquesta Brigada va estar destinada a la defensa de València.

Font: <https://ejercitorepublicano.files.wordpress.com/2012/12/mickiewicz-voluntarios-polacos.jpg>
[Consultat el 7 de maig de 2017]

XIV BRIGADA

Batalló "Nuevas Naciones". Traslladat posteriorment al "Commune de Paris", batalló "Domingo Germinal", que eren espanyols anarquistes. El 3er Batalló "Henri Barbusse" i el 4rt Batalló "Pierre Brachet", ambdós de francesos.

Aquesta brigada va anar principalment a la defensa d'Andalusia.

XV BRIGADA

Font : <http://internationalbrigadesinspain.weebly.com>
[Consultat el 10 de maig de 2017]

Es va formar amb més temps que les altres al febrer de 1937, amb diferents batallons: el "Lincoln" amb americans i canadencs, el "Dimitrov", que era franco-belga, "Tom Mann" britànic, i un de iugoslau, al que després s'hi van afegir grups de milicians espanyols.

Aquesta brigada es va destinar a reforçar la defensa de Madrid i van participar també en la dura batalla del Jarama i a la de l'Ebre.

150 BRIGADA

Formada al juny-juliol de 1937 amb un batalló d'hongaresos.

129 BRIGADA

Format pels batallons "Magaryk" de txecoslovacs, "Dayachovitch" de búlgars i el "Dimitrov" de balcànics.

Amb el pas del temps i les successives batalles, les nombroses baixes i les pròpies necessitats a cadascun dels fronts de la guerra, les diferents brigades van quedar conformades com es presenta al següent quadre amb la composició de les Brigades Internacionals a principis de 1938:

Brigada	Batallons	Principal nacionalitat
XI Thaelman	BI Edgar André Thaelman Hans Beimler Zwofle Februar	Alemanys Alemanys Alemanys Austríacs i escandinaus
XII BI	Garibaldi 3 batallones italo-españoles Commune de París	Italians Italo-espanyols Francesos
XIII Dombrowsky	BI Dombrowsky Mickiewicz Chapaiev Rakosi	Polonesos Polonesos 21 nacionalitats Hongaresos
XIV Marsella	BI André Marty Henry Barbusse Henry Vuillemin Pierre Brachet Six Fevrier Vaillant Couturier	Franco-belga Francesos Francesos Franco-belga Franco-belga Franco-belga
XV Lincoln	BI British Lincoln Spanish Mackenzie-Papineau	Britànics Nord-americans Llatinoamericans Canadencs
129 BI	Masaryck Djacovic Dimitrov	Txecs Iugoslau i txecs Balcànics i Europa de l'est
86 BI	Batallones Intenacionales 20, 21 i 22	Italians i eslaus, centreeuropeus

Font: <http://www.brigadasinternacionales.org>

3. INTERVENCIÓ I CONVIVÈNCIA AMB LES BRIGADES INTERNACIONALS

Participació de les Brigades Internacionals als conflictes bèl·lics

Les Brigades Internacionals van participar en nombrosos conflictes i enfrontaments amb les tropes rebels. Des del primer moment, la contribució d'aquestes unitats va ser decisiva, tant per la moral que va donar al poble com per l'exemple d'eficàcia que va ser per la resta de combatents.

Quan els primers van arribar a Madrid el 8 de Novembre, els espanyols van pensar que eren russos, i fins que no els van sentir parlar en la seva pròpia llengua (alemany, anglès o francès) no van tenir constància de què es tractava de la Columna Internacional Antifeixista. Allò va suposar una gran injecció de moral pels madrilenys.

Les Brigades Internacionals van ser considerades des del principi, com a tropes de xoc. Per aquest motiu, van ser destinades a operacions ofensives o a defenses d'atacs importants. Molt poques vegades van ser utilitzades com a tropes de línia per defensar un sector, excepte en el cas de la XI Brigada Internacional al març-juny de 1937 al sector del Jarama i la XIV Brigada Internacional al 1937 a un sector de la Serra de Guadarrama.

Els principals esdeveniments, batalles o accions on hi van participar, van ser:

Novembre de 1936. Defensa de Madrid

Els brigadistes van entrar en combat el 8 de Novembre. La XI i la XII Brigades lluiten a Vallecas i La casa de campo (la XI) i a la Ciutat Universitària i el Cerro de los Angeles (la XII).

El testimoni de Sam Lesser, exbrigadista citat abans, explica com van arribar al front de Madrid i com van lluitar a la zona universitària.

“Seguíamos con la instrucción y una noche se corrió la voz de que cesaba la preparación porque los fascistas habían roto el frente de Madrid. Era la primera vez que oíamos hablar de ese frente, así que empaquetamos las cosas en plena noche y nos subieron a trenes y camiones sin decirnos donde íbamos. Solo hablaban del frente de Madrid. Viajamos durante la noche y llegamos a la estación del norte a primera hora de la mañana. Bajamos y formamos en filas. Aquel fue uno de los primeros batallones de la primera brigada internacional que recibió el nombre de “Brigada Once”.

Llegamos allí, formamos en filas, y marchamos por las calles. Mucha gente salió a la calle a recibirnos, y creyeron equivocadamente que éramos rusos. Después de un rato, se dieron cuenta de su error. Nos subieron a unos camiones y nos llevaron al frente de Madrid.

Allí luchamos en las diferentes plantas de los edificios de la universidad, con un número considerable de bajas.

La batalla llegó a un punto muerto y solo quedábamos 6 de los 36 británicos de la brigada. Fuimos enviados a Albacete donde permanecimos dos meses: noviembre y diciembre. Seguían llegando más voluntarios de todas partes del mundo, incluida gran Bretaña, y sobre todo un número considerable de estadounidenses. Inevitablemente los británicos que habían llegado nos rodearon a los seis para preguntarnos como había ido todo y como estaba la situación. Hicimos todo lo que estaba en nuestra mano para contarles como era aquello, y volvimos a la instrucción”²⁸.

²⁸ LAS BRIGADAS INTERNACIONALES, [Documental], dirigit per Matt Richards, produït per Liverpool Street Production&History conjuntament amb Canal de Historia, 2009, Canal Historia. Disponible a https://www.youtube.com/watch?v=OmRX_B3ZotI, consultat el 20/1/2017

I concretament, exposa la convicció amb que van defensar aquella zona. Alguns d'ells tenien estudis universitaris i malgrat els sentiments de por i la inexperiència en combats, tenien clar que havien de lluitar per la defensa de la llibertat d'expressió.

*"...ha cambiado mucho, pero sabíamos que habíamos venido a luchar, no a estudiar, y algunos de nosotros acabábamos de acabar los estudios universitarios en Inglaterra y tuvimos que acostumbrarnos. En aquella época estos edificios eran nuevos y lo primero que tuvimos que hacer nada más llegar, fue abrir agujeros en las paredes para disparar con nuestras armas al enemigo, que sabíamos que estaba apostado al otro lado del río Manzanares. Algunos fuimos a echar un vistazo por el edificio, y encontramos la biblioteca, donde cogimos una gran cantidad de libros escritos en inglés, principalmente, clásicos. Pero no los utilizamos para su propósito original, sino que lo apilamos formando una especie de barricada de protección. Todos teníamos miedo porque el adiestramiento que habíamos recibido en una situación de paz es muy diferente a verte en el campo de batalla, cuando sabes que al otro lado hay un hombre que quiere matarte, y tú, quieres matarlo a él. Pero nosotros tuvimos el honor de defender estos edificios de la ciudad universitaria, contra aquellos que prohibían la palabra y mataban a los intelectuales."*²⁹

Jack Edward, altre brigadista que també va participar a aquella zona recorda el convenciment que tenien de guanyar la guerra i alhora, el desconeixement del progrés de la mateixa.

*"Cuando llegamos (a Madrid) nos desplegaron en el frente de la zona universitaria y allí estuvimos durante tres o cuatro semanas. No teníamos miedo, más bien intentábamos adaptarnos a la situación, pero no teníamos miedo. Yo habría ido a cualquier parte, habría hecho cualquier cosa. Pensábamos que hacíamos lo correcto, pero para ser sincero nunca pensé que perderíamos. No íbamos a perder. Íbamos a ganar pasara lo que pasara. No me di cuenta de cuanta gente habíamos perdido hasta mucho tiempo después. No teníamos ni idea porque solo podíamos leer la prensa española. No recibíamos prensa inglesa ni nada de fuera. Y los periódicos españoles jamás publicaban cifras de bajas o heridos. Trataban diferentes asuntos como si nada sucediese."*³⁰

Gener de 1937. Carretera de la Coruña

La XI Brigada va participar als combats de Boadilla. Dos seccions senceres van perdre tots els homes mentre defensaven les seves posicions.

Febrer de 1937. Batalla del Jarama

En aquesta batalla hi van participar la XI, la XII, la XIV i la XV brigades Internacionals col·laborant a desmuntar l'ofensiva franquista. Sobretot els nord-americans del batalló Lincoln van perdre molts efectius. Es calcula que van morir més de 3.000 brigadistes.

²⁹ LAS BRIGADAS INTERNACIONALES, [Documental], dirigit per Matt Richards, produït per Liverpool Street Production&History conjuntament amb Canal de Historia, 2009, Canal Historia. Disponible a https://www.youtube.com/watch?v=OmRX_B3ZotI, consultat el 20/1/2017

³⁰ LAS BRIGADAS INTERNACIONALES, [Documental], dirigit per Matt Richards, produït per Liverpool Street Production&History conjuntament amb Canal de Historia, 2009, Canal Historia. Disponible a https://www.youtube.com/watch?v=OmRX_B3ZotI, consultat el 20/1/2017

Març de 1937. Batalla de Guadalajara

Els internacionals van poder retenir els atacs dels italians que lluitaven al costat dels feixistes. La XI i la XII brigades van combatre amb les tropes republicanes. Curiosament, el batalló italià Garibaldi, que formava part de la XII, va haver d'enfrontar-se als seus compatriotes feixistes i van aconseguir aturar el seu avanç.

Maig de 1937. Atac a Segovia

La Divisió Walter va atacar el 30 de Maig per prendre Segovia. Es va arribar a un kilòmetre de La Granja de San Ildefonso, però la XIV no va poder aconseguir el seu objectiu.

Juliol de 1937. Batalla de Brunete

En aquesta batalla van participar totes les Brigades Internacionals excepte la XIV. Va ser una batalla molt intensa on van perdre la vida el 50% dels combatents.

Agost de 1937. Batalla de Belchite.

Van participar les Brigades XI i XV. Belchite va quedar reduït a runes.

Octubre de 1937. Ofensiva republicana a l'Ebre.

Els internacionals van intervenir en aquesta batalla que tenia com a objectiu reduir la pressió que estaven fent dels nacionalistes a Astúries.

Hivern de 1937-1938. Batalla de Teruel

Les Brigades Internacionals van col·laborar amb el cinquè cós de l'Exercit Republicà en la conquesta de Terol. A Les brigades XI i XV van haver-hi moltes pèrdues.

Març de 1938. Front d'Aragó

Davant l'imparable ofensiva nacionalista, totes les Brigades Internacionals van participar i van patir un desgast pràcticament definitiu.

Juliol de 1938. Batalla de l'Ebre

En aquesta última i definitiva batalla, els internacionals també van intervenir amb totes les brigades de manera conjunta amb les divisions de l'exercit republicà.

La batalla es va perdre i això va esdevenir que el 23 d'Agost de 1938 s'ordenés la dissolució d'elles Brigades i repatriació de tots el voluntaris.

La convivència ciutadana amb les Brigades.³¹

Hi ha un aspecte de les guerres que és la convivència i la relació que mantenen els soldats amb la població civil en períodes entre batalles.

Angela Jackson ha analitzat aquesta situació pel que fa als Brigadistes que van anar a la zona del Priorat i que van con viure amb la població local durant els períodes entre les diferents batalles del Ebre.

Es tractava d'estrangers, de nacionalitats i ambients culturals molt diferents que es van haver de relacionar amb la gent dels pobles i con viure amb els seus costums.

Abans de la batalla de l'Ebre, milers de soldats van passar moltes setmanes en una mateixa zona, en contacte amb els habitants d'allà. Els soldats de l'exèrcit republicà van arribar a la zona del Priorat desfets per la

Brigadistes ajudant al camp
Font <http://reusdigital.cat/noticies/larxiu-de-nova-york-guarda-un-film-de-les-brigades-internacionals-al-priorat> [Consultat el 20 de desembre de 2016]

31 JACKSON, Angela, Els Brigadistes entre nosaltres. Cossetania Edicions, Col.lecció El Tinter. ISBN: 9788497913607.

terrible retirada d'Aragó a principis del 1938. Les tropes de Franco tenien molts més recursos (armes, avions, bombes, canons, metralladores...).

La batalla va anar malament pels republicans i els brigadistes que van ser derrotats. Milers van morir a la batalla i altres, van perdre la vida ofegats quan intentaven creuar l'Ebre, un riu ample i de corrent ràpid. Els supervivents arribaven al marge de l'Ebre afamats.

Durant els mesos següents, les Brigades Internacionals es van entrenar al Priorat, on es preparaven per a l'última gran ofensiva de la batalla de l'Ebre.

Allà, els soldats assistien, igual que els civils, a les festes i les conferències que s'organitzaven per aixecar la moral de la gent i que eren molt seguides per tothom. També durant aquells mesos de maig, juny i juliol van ser freqüents les celebracions amb música i ball, on van comptar amb la presència de delegats de partits d'esquerres. Distingits líders i altres personalitats, com ara Nehru i Dolores Ibárruri "La Passionària", van visitar les tropes durant les jornades festives com a mostra d'agraïment i per animar-les a continuar lluitant en defensa de la República.

Totes aquestes activitats van afavorir que els civils i els soldats s'arribaren a conèixer i mantingueren una bona relació. Trobem molts exemples que ho evidencien, com ara l'habitual intercanvi de menjar. Els soldats i els equips dels hospitals provisionals sempre buscaven menjar fres (ous, gallines..), i la gent del poble els hi proporcionava a canvi de llaunes, llet o carn. Els brigadistes també donaven menjar als nens. Aquest és un dels records més perdurables de la gent que ho va viure. Una altra mostra d'aquest bon enteniment es pot veure a les imatges que va captar la unitat fotogràfica de la XV Brigada i que s'adjunten a continuació, on queda palès com els brigadistes ajudaven als pagesos a les tasques del camp. L'evocació més destacable de la gent de fora, quan va tornar al seu país, era la cordialitat i bondat de la gent del Priorat.

Al seu reportatge, Angela Jackson fa referència al paper de les dones, sovint oblidades quan es parla de guerra i batalles, però que en el cas del Priorat, durant la presència de les Brigades Internacionals, van tenir un paper rellevant. Per una banda, tenien una relació directa i moltes vegades estreta, amb els brigadistes, que van arribar fins i tot en alguns casos al matrimoni; Per l'altra, cal destacar la seva participació, ja fos com a milicianes o com a treballadores a les fàbriques o al camp.

Patience Darton quan era infermera a Anglaterra

Font: <http://www.lavanguardia.com/cultura/20120306/54264493213/vida-enfermera-trabajo-doctores-moises-broggi-josep-trueta.html> [Consultat el 5 de maig de 2017]

És interessant recordar que dins de les Brigades Internacionals també hi havia algunes dones, la majoria d'elles infermeres.

Al Priorat, per exemple, a la cova hospital de la Bisbal de Falset, l'estiu del 1938, hi havia infermeres professionals de la Gran Bretanya, com Patience Darton, amb molta experiència que va tenir cura dels ferits, soldats de l'exèrcit republicà, presoners del bàndol franquista i alguns civils dels pobles bombardejats. També hi havia dones britàniques treballant com a administratives. A vegades, a més, hi van comparèixer estrangeres per veure el que es feia i quan tornaren als seus països, van recaptar fons per comprar medicaments i altres productes necessaris, per ajudar.

Patience Darton al 1996
Font: <http://www.npg.org.uk/collections/search/portrait/mw56518/Patience-Edney-ne-Darton>[Consultat el 6 de maig de 2017]

D'altra banda, hi havia algunes espanyoles aprenent les destreses d'infermeria. A Espanya, abans de la guerra, les tasques d'infermeria havien estat desenvolupades des de feia molt de temps per monges. Aleshores, quasi no existia cap projecte equivalent al programa de formació i qualificació seguit per les infermeres a la Gran Bretanya.

La de la infermera Patience Darton va ser un exemple d'integració, d'ajuda desinteressada i preocupació pels demés³². No només feia la seva tasca d'infermera sinó que també una de les que més ganes tenia d'animar i entrenar les dones espanyoles voluntàries. Admirava totalment el valor mostrat a trencar la tradició. Deia: "Abans de la guerra una dona espanyola no podria haver tingut cura d'un home desconegut, quedar-s'hi al costat sola, per rentar-lo o per fer-se'n càrrec. Per a elles, allò que feien va ser una cosa impactant; malgrat tot, ens van ajudar i van formar part de l'equip".

Patience va ser destinada a diferents llocs per acabar a Valls, a la Casa de repòs, on va conèixer, enamorar-se i casar-se amb un altre brigadista, Robert Aaquist, que va morir mesos després quan va trepitjar una mina. Admirava el caràcter de la gent "a Espanya el 90% de la gent és analfabeta però és gent meravellosa i generosa" fins al punt que la seva última voluntat va ser que llencessin les seves cendres a la cova hospital on va estar durant la guerra.

La Brigada Abraham Lincoln

La major part dels 2.800 americans que van arribar com a voluntaris brigadistes a la guerra civil, van ser integrats al Batalló Lincoln . Per aquesta brigada que va combatre entre 1937 i 1938 la defensa de la República representava l'última esperança per parar l'expansió del feixisme internacional.

Afroamericans membres de la brigada Lincoln
Font: <https://zinnedproject.org/materials/the-lincoln-brigade/>[Consultat el 1 de setembre de 2017]

La brigada Lincoln va ser la primera unitat militar nord-americana amb plena integració racial el primer exercit integrat en el que tants blancs com negres compartien el mateix objectiu. Hi havia oficials i comandaments negres igual que blancs. Això no havia passat abans i tampoc passaria a la segona guerra mundial.

Bill Bailey, un dels brigadistes de la Lincoln, va escriure a la seva mare raonant els motius de la seva participació amb arguments que podien servir per molts del voluntaris:

"Veus mare, hi ha coses que cal fer en aquesta vida que són una mica més que viure. A Espanya hi ha milers de mares com vostè que mai han tingut un tracte just a la vida. Ells es van posar d'acord i van triar un govern que realment donava sentit a la seva vida. No obstant això, un grup de matons va decidir aixafar aquesta cosa meravellosa. És per això que vaig anar a Espanya, mare, per

³² La història de Patience Darton ha estat recollida al llibre : JACKSON, Angela, Para nosotros era el cielo. Ediciones San Juan de Dios. ISBN 97884939878

ajudar a aquestes pobres persones a guanyar aquesta batalla, llavors un dia que seria més fàcil per a vostè i les mares de el futur. No deixi que ningú els enganyi dient-li que tot això té alguna cosa a veure amb el comunisme. Els Hitler i Mussolini d'aquest món estan matant als espanyols que no saben la diferència entre el comunisme i el reumatisme. I no és per establir un govern comunista tampoc. L'única cosa que els comunistes van fer aquí va ser mostrar a la gent com lluitar i guanyar el que es seu".³³

Els Lincolns, com se'ls anomenava, junt amb el batalló George Washington i el John Brown Battery eren una part dels americans, anglesos, irlandesos, canadencs entre d'altres que van formar la XV BI.

A més, 125 homes i dones americans també van participar amb l'American Medical Bureau com metges, infermeres, tècnics i conductors d'ambulància.

La convicció de participar en una guerra contra el feixisme va néixer possiblement de la situació econòmica i política dels anys 30 als estats units. Els joves voluntaris havien tingut una experiència de injustícia i privació que els va portar a ajuntar-se a estudiants, desocupats, sindicalistes i moviments culturals, influïts pel Partit Comunista i altres moviments d'esquerra.

Brigadistes americans arribant a Espanya.
Font: http://perso.wanadoo.es/m_arce/Brigadasinternacionales.htm[consultat el 5 de gener de 2017]

El radicalisme nord-americà va ser impulsat per l'aparició de grups pro-feixistes com la Lliga de la Llibertat, i l'expansió del feixisme a l'estranger. Amb la invasió japonesa de Manxúria el 1931, l'ascens de Hitler el 1933, i l'ocupació d'Itàlia a Etiòpia en 1934, tot això sense obstacles dels governs d'Occident, es despertà un sentiment en contra del feixisme en una part de la població americana.

Quan la dreta espanyola, amb el suport alemany i italià, van atacar al govern legalment escollit el 19 de juliol de 1936, el desig d'enfrontar-se al feixisme a Espanya es va estendre per les comunitats progressistes d'Europa i Amèrica. En qüestió de setmanes, militants alemany, francès, italià i antifeixistes estaven lluitant a Madrid. Al gener de 1937, malgrat la prohibició del Departament d'Estat americà per viatjar a Espanya, els nord-americans estaven creuant els Pirineus.

Els Lincolns procedien de totes les classes socials, totes les regions del país, i va incloure mariners, estudiants, aturats, miners, llenyataires, mestres, venedors, atletes, ballarins i artistes. Van establir la primera unitat militar integrada racialment en la història dels EUA amb la participació de molts negres, i van ser els primers a ser dirigits per un comandant negre. En

33 SIMKING, John, Spartacus Educational (2014)[en línia]. Disponible a <http://spartacus-educational.com/SPbailey.htm>.
Text original de la cita:

"You see Mom, there are things that one must do in this life that are a little more than just living. In Spain there are thousands of mothers like yourself who never had a fair shake in life. They got together and elected a government that really gave meaning to their life. But a bunch of bullies decided to crush this wonderful thing. That's why I went to Spain, Mom, to help these poor people win this battle, then one day it would be easier for you and the mothers of the future. Don't let anyone mislead you by telling you that all this had something to do with Communism. The Hitlers and Mussolinis of this world are killing Spanish people who don't know the difference between Communism and rheumatism. And it's not to set up some Communist government either. The only thing the Communists did here was show the people how to fight and try to win what is rightfully theirs."

aquest sentit és interessant l'argument que dona Kanute Frankson en una carta que escriu a un amic seu:

*"Estic segur que a hores d'ara encara esperes una explicació detallada del que té aquesta lluita internacional a veure amb que jo estigui aquí. Atès que aquesta és una guerra entre els blancs que durant segles ens han mantingut en l'esclavitud, i han llançat tot tipus d'insult i abús sobre nosaltres, ens han separat de la resta [...], per què, un negre que ha lluitat durant aquests anys pels drets del meu poble, estic aquí a Espanya? perquè ja no som una minoria aïllada lluitant desesperadament contra un immens gegant. Perquè, estimat, ens hem unit i arribat a ser una part activa d'una gran força progressista, que te a les seves espatlles la responsabilitat de salvar la civilització humana de la destrucció planificada d'un petit grup de bojos degenerats en les seves ànsies de poder. Perquè si aixafem el feixisme aquí salvarem la nostra gent als Estats Units i en altres parts del món de la persecució, empresonament massiu..."*³⁴

La reacció dels governs occidentals a la guerra era ambivalent. Van estar d'acord en un pacte de no intervenció però l'aplicació selectiva va socavar la República. Mentre que Alemanya i Itàlia subministren a Franco tropes, tancs, submarins, i una força modernitzada d'aire (el primer a bombardejar ciutats obertes, més notablement, Guernica), la política de la no intervenció només va impedir que les armes arribessin a la República. El general Motors, Texaco i altres empreses nord-americanes també ajudaren a Franco amb camions i combustible. La Unió Soviètica i Mèxic van ser els únics governs disposats a vendre armament a la República, encara que gran part dels subministres van ser confiscats a la frontera francesa. Durant la guerra, el moviment polític i cultural a Amèrica va recaptar, per la República, diners per a l'assistència mèdica i exigint la fi de l'embargament. Aquests participants com Albert Einstein, Dorothy Parker, Gene Kelly, Paul Robeson, Helen Keller, A. Philip Randolph, i Gypsy Rose Lee reflectien l'àmplia base de suport per a la causa republicana.

Automotivats i idealistes, els Lincolns van intentar crear un "exèrcit del poble" igualitari; els oficials es diferenciaven només per petites barres en les seves boines i, en alguns casos, els soldats comuns triaven als seus propis oficials. El protocol militar tradicional es va suprimir encara que no sempre amb èxit. La Brigada Lincoln va ajudar a alleujar la pressió sobre Madrid, donant temps als voluntaris de la República per entrenar i organitzar el seu propi exèrcit popular.

Amb el suport d'escriptors com Ernest Hemingway, Herbert Matthews, Martha Gellhorn, i Lillian Hellman, la brigada va ajudar a enfortir l'opinió anti-feixista als Estats Units. No obstant això, la Lincoln i l'exèrcit republicà, que lluitava amb armes inadequades, no podrien resistir les forces aliades.

Les moltes baixes, la sensació de què era una lluita desequilibrada i l'exigència dels comandaments va afectar la moral de molts dels voluntaris en alguns moments. Això junt al fet

³⁴ SIMKING, John, *Spartacus Educational* (2014)[en línia]. Disponible a <http://spartacus-educational.com/SPlincoln.htm> .
Text original de la cita:

I'm sure that by this time you are still waiting for a detailed explanation of what has this international struggle to do with my being here. Since this is a war between whites who for centuries have held us in slavery, and have heaped every kind of insult and abuse upon us, segregated and Jim-Crowed us; why I, a Negro who have fought through these years for the rights of my people, am here in Spain today? Because we are no longer an isolated minority group fighting hopelessly against an immense giant. Because, my dear, we have joined with, and become an active part of, a great progressive force, on whose shoulders rests the responsibility of saving human civilization from the planned destruction of a small group of degenerates gone mad in their lust for power. Because if we crush Fascism here we'll save our people in America, and in other parts of the world from the vicious persecution, wholesale imprisonment..."

de què es comentava (després es va saber que era cert) que els passaports dels voluntaris eren enviats a Moscou, va fer que hi haguessin intents de deserció o fins i tot d'autolesions per evitar els combats. Aquestes actuacions, quan eren descobertes, eren molt castigades, fins i tot amb afusellament. Aquest va ser el cas de Paul White, un soldat que va desertar, i abans d'arribar a França es va penedir perquè anava a ser pare i volia que el seu fill estigués orgullós d'ell. En tornar, igualment se'l va tractar de desertor i va ser afusellat.

Cap al final, els Lincolns havien perdut prop de 750 homes i havien mantingut una taxa d'accidents superior a la soferta pels nord-americans en la Segona Guerra Mundial. Pocs van escapar il·lesos. Aproximadament un terç dels americans havien mort.

El novembre de 1938, com a últim intent de pressionar Hitler i Mussolini a la repatriació de les seves tropes, el primer ministre espanyol Juan Negrín va ordenar la retirada de les Brigades Internacionals. La coalició de l'Eix es va negar a seguir el seu exemple i Madrid va ser ocupada el març a 1939.

Els Lincolns van tornar a casa com herois de la causa antifeixista, però no gaudien de reconeixement oficial de la seva obra. Molts Lincoln aviat van despertar l'amargor dins dels sectors de l'esquerra que, amb la signatura del pacte de no agressió entre Hitler i Stalin en 1939, van recolzar la petició del Estats Units per mantenir-se fora de la Segona Guerra Mundial. Un cop que els Estats Units i la Unió Soviètica van entrar a la guerra, però, molts dels veterans es van allistar en les forces armades o servit amb la marina mercant.

Entre els agents principals de l'Oficina de Serveis Estratègics hi havien veterans Lincoln amb contactes amb els partidaris europeus, forjats a Espanya, i van ser clau per a les missions d'OSS.

En la dècada de 1950 la majoria dels veterans, comunistes o no, van ser assetjats o obligats a abandonar els seus llocs de treball per l'FBI. Els Lincolns comunistes en particular, es van veure molt afectades per la Junta d'Activitats, la Llei Smith, i les lleis estatals de sedició.

Entre els anys 1950 i 1960, la majoria dels veterans Lincolns deixaren el partit comunista, però van continuar sent actius en l'esquerra. Malgrat la seva exclusió dels llibres de text d'Amèrica, la Brigada Abraham Lincoln crida l'atenció com un exemple únic de l'acció profètica, radical i desinteressada en la causa de la llibertat internacional.

El batalló britànic de la XV Brigada Internacional³⁵

Bandera del batalló britànic. Font: <http://internationalbrigadesinspain.weebly.com/british-battalion-in-spain.html>[consultat el 6 de gener de 2017]

Els britànics van ser un dels col·lectius rellevants pel que fa al nombre de participants voluntaris de les Brigades Internacionals.

El perfil més freqüent eren persones d'origen urbà i classe treballadora (a diferència de la creença popular de què era gent intel·lectual, d'edat entre els 21 i els 35 anys, una cinquena part jueus i tres quartes parts de membres del partit comunista³⁶).

Dels quasi 2.500 voluntaris britànics, van morir una quarta part i més de la meitat van resultar ferits³⁷.

³⁵ BAXEL, Richard. El Batallón Británico de la XV Brigada Internacional. *Ayer*, (56): 165-194, 2004. ISSN: 1137-2227

³⁶ idem.

³⁷ ibidem.

El motiu principal que els va portar a lluitar per la República era aturar l'avenç del feixisme per

Bateria antitancs dels voluntaris britànics

Font: <https://es.pinterest.com/pin/396879785895123653/?lp=true> [consultat el 20 de febrer de 2017]

Europa, que amb el recolzament de Hitler i Mussolini a Franco era cada cop més evident. Molts d'ells ja havien iniciat aquesta lluita a la pròpia Anglaterra enfrontant-se al sindicat feixista Camises Negres. Deia Sam Wild, líder del batalló britànic a finals del 1938:

"...per mi estava clar. Aquí estava estenent se el feixisme per tot el mon, la invasió

*d'Abissínia, el creixement del feixisme i la persecució dels jueus a Alemanya, i l'aparició dels Camises Negres [...] vaig sentir que algú devia fer alguna cosa per aturar-lo."*³⁸

Per molts voluntaris i observadors anglesos, el conflicte no era únicament una guerra interna, i era molt repetida l'expressió, "anem a Espanya a combatre a Hitler".

El procés d'allistament en el seu cas començava a les seues locals del Partit Comunista que els enviaven a Londres, on se'ls entrevistava per veure la seva idoneïtat, perquè gairebé la meitat no tenia coneixement militar, però es valorava també el seu compromís polític. Els que eren acceptats havien de comprar un bitllet d'anada i tornada a París on estava l'oficina general de reclutament. Tot i que el govern anglès va intentar aturar el procés d'afiliació, no va poder fer gran cosa. Els escollits, anaven des de París a Espanya, al principi en tren, després travessant els Pirineus, per fer-los arribar a Albacete on s'havia instal·lat el comandament general.

Al principi, els britànics es van integrar en diferents batallons fins que va haver un nombre suficient per formar el 16è batalló dintre de la XV BI, el desembre de 1936.

Alguns dels britànics que tenien formació militar prèvia eren bastant crítics amb l'organització i recursos disponibles amb poca i dolenta munició i armament i una instrucció escassa i diferent depenent la nacionalitat de l'instructor.

Tot i així, el 9 de novembre, els britànics integrats a la XV BI ja estaven lluitant a la "Casa de Campo" on van aconseguir detenir l'avenç franquista, i dies després, també van participar a la ciutat universitària. Van estar repartits entre els batallons francès i alemany fins que a finals de 1936 van arribar en nombre suficient com per fer un batalló, part de la XIV Brigada Internacional, que inicialment van anar al front de Còrdoba. L'objectiu era el poble de Lopera, però l'operació va ser un fracàs que va acabar amb l'afusellament del comandant francès que dirigia la tropa acusat de covardia i traïció.

A mitjans del gener del 1937 es van reagrupar els britànics i units en un batalló que es va establir a Madrigueras, a les afores d'Albacete, i que un voluntari va descriure com "no molt animat(...) i com tots el pobles espanyols tenia una església, una molt gran i una escola, una molt petita"³⁹.

³⁸ BAXEL, 2004.

³⁹ BAXEL, 2004.

Allà va haver un enfrontament entre els anglesos i els irlandesos, lògic si es tenen en compte les diferències que hi havia entre ells degut al conflicte per la independència d'Irlanda. Va acabar amb la sortida dels irlandesos, que es van incorporar al batalló Lincoln dels americans.

El 9 de febrer van traslladar al batalló britànic a Chinchón per defensar l'avanç dels rebels cap a Madrid per la vall del Jarama. Era una lluita desigual entre voluntaris amb poques armes i municions i l'exercit marroquí de Franco format per experimentats soldats ben armats. Exemple de la situació va ser que la poca munició que tenien per les metralladores, la van rebre equivocada, i la correcta no arribava a temps. Finalment, va arribar i van poder mantenir la posició. Aquell dia només 125 dels 400 homes del batalló van quedar amb vida. El segon dia de batalla va ser similar amb desigualtat de forces i moltes baixes. I el tercer, recordat com memorable, anava amb la mateixa tendència però convençuts pel coronel Gal, comandant de la XV BI, van defensar l'objectiu fins que van arribar més tropes republicanes a ajudar-los.

Font:

<https://www.google.es/url?sa=i&rct=j&q=&esrc=s&source=images&cd=&cad=rja&uact=8&ved=0ahUKEwjHnbHO-azWAhVIQBoKHfNkCikQjRwIBw&url=http%3A%2F%2Fwww.organizedrage.com%2F2009%2F05%2Finternational-brigade-veterans-to.html&psig=AFQjCNE-n1NLCsM3kbVv0Y6nXCLJKPEPZw&ust=1505762743230789> [Consultat el 10 de març de 2017]

Brigadistes creuant l'Ebre. Font:

<https://columnauruguay.wordpress.com/2015/03/27/murieron-en-la-batalla-del-ebro/> [consultat el 10 de març de 2017]

Van participar després en diferents fronts com el d'Aragó i el de l'Ebre. La seva última participació va ser poc afortunada perquè aquell dia, el 23 de setembre, dels 337 homes que van anar al combat 200 no van tornar o van resultar ferits.

Després només els va restar un acte el 17 d'octubre de reconeixement i la desfilada final amb tots el voluntaris a Barcelona el desembre de 1938 abans de sortir de Espanya.

S'ha parlat molt de la possible utilització de les Brigades Internacionals per Rússia, el Partit Comunista o la II Internacional. Encara que probablement en part va ser així, és evident que, al menys en el cas dels britànics, la majoria seguien els seus ideals i van utilitzar el Partit comunista com a eina per poder venir i no obligats pel mateix partit.

25/10/1938, Masies, a prop de Tarragona, Cerimònia d'acomiadament. D'Esquerra a dreta: Vicente Rojo, Juan Modesto, Juan Negrín i el general Enrique Lister
Font: <http://www.fideus.com/esdeveniments%20-%20brigades%20internacionals.htm> [Consultat el 20 de setembre de 2017]

Des del punt de vista d'alguns britànics hi va haver algun punt conflictiu en relació a determinats comportaments d'alguns voluntaris, quan havia desercions o abús de l'alcohol. S'ha dit que podia ser conseqüència de la pressió dels comandaments comunistes a l'estil repressiu de Stalin. Però sembla que té més a veure amb la pròpia tensió del combat, en veure la desigualtat de forces, i la pressió de saber que en qualsevol moment podien morir. Sí que és cert, com algú d'ells va dir, que eren voluntaris per allistar-se, però no per deixar-ho i que molts d'ells van pensar anar però per un temps determinat, i que després no va ser així.

Rixard Baxel resumeix que la majoria dels voluntaris defensen que no eren unes titelles de Moscou, que van venir a Espanya a lluitar contra el feixisme. Recorden amb orgull la seva participació i el recolzament internacional als republicans. Lluitaven contra una revelació militar il·legal recolzada pels feixistes italians i alemanys contra el govern legal de la República.

Els brigadistes Alemanys

Segons Caludia Honefeld⁴⁰ els alemanys van tenir una doble participació a la Guerra Civil.

Per una banda, Hitler va ajudar a les tropes rebels per tal de derrotar la República amb soldats, aviació (destaca la legió Còndor, que va bombardejar moltes ciutats), armament i estratègies militars.

Per l'altra, els antifeixistes alemanys van lluitar per defensar el govern legítim de la República. Ja des del primer moment, els voluntaris alemanys que havien participat a les Olimpíades populars van defensar els carrers de Barcelona de la revolta i, posteriorment, altres van anar a lluitar al costat dels republicans, ja fos tant a les Brigades Internacionals com a d'altres unitats militars.

Quan es va produir el cop d'estat dels militars espanyols i va esclatar la Guerra Civil, molts dels brigadistes alemanys estaven exiliats fora d'Alemanya perquè havien sofert la repressió feixista de Hitler. La resistència dels republicans, els va animar i van veure l'oportunitat de lluitar units amb gent d'altres països de forma real contra el feixisme. Per a ells, combatre el feixisme a Espanya representava combatre'l al seu propi país. L'enemic era el mateix: el feixisme.

40 HONEFELD, Claudia. *Brigadistas alemanes, biografías entre la represión y la resistencia*. En SANCHEZ, Josep, AGUDO, Sebastian. *Las Brigadas Internacionales: nuevas perspectivas en la historia de la Guerra Civil y del exilio*. Publicacions URV, Tarragona 2015, ISBN 9788484243632

En aquest sentit, Heinz Priess, brigadista alemany va defensar:

“Els antifeixistes alemanys van fugir de la seva llar, dels camp de concentració o de la presó. Havien estat torturats i havien sofert el feixisme a les seva pròpies carns de molt diverses maneres. Estaven a l'exili sense arrels, sense l'escalfor d'una llar.(...) Quan va aparèixer l'Espanya de la resistència van anar persones de tots els països que varen prendre les armes (...)Sentien un gran interès per estar allà, per participar, i això donava sentit a la vida antifeixista, tant si eres comunista com si no, en qualsevol cas eres antifeixista(...)”
*entrevista a Heinz Priest citada per Caludia Honefeld*⁴¹

Els brigadistes alemanys van participar a les grans batalles de la Guerra Civil: Madrid, Jarama, Brunete, Teruel o l'Ebre, la majoria pertanyent al batalló Thaelmann.

La majoria eren obrers, comunistes i menors de 35 anys. La defensa de la República significava per a ells l'esperança de derrotar el feixisme a Espanya en primer lloc, i després a Alemanya i a la resta de països.

Tots els brigadistes independentment de la seva nacionalitat compartien la idea de què mai abans s'havien ajuntat per lluitar, d'una manera tan unida, gent tan diversa i per una mateixa causa. Aquesta ha estat una de les reflexions més repetides des de la formació de les Brigades Internacionals.

El mateix brigadista abans citat, Heinz Priess va dir “a Espanya no va haver una Guerra civil, sinó una guerra de creences que no va acabar ni encara molts anys després”.⁴²

Amb la retirada dels brigadistes internacionals a l'Octubre de 1938 el supervivents que ja venien d'una situació d'exili, van perdre per segona vegada la seva llar en mans del feixisme. Els alemanys, italians, txecs, austríacs, etc. no van poder tornar als seus països d'on van sortir com a exiliats, i es van quedar sense pàtria fins que va acabar la guerra. Llavors els van portar a França i, com hem vist en el cas de brigadistes d'altres nacionalitats, els van amuntegar als camps com el de Argelès-sur-mer. L'inici de la segona guerra mundial va empitjorar la situació perquè molt pocs països donaven l'oportunitat d'acollir-los com exiliats, de manera que van passar part de la guerra internats i molts d'ells van ser portats a camps de concentració. Alguns van optar per fugir i ajuntar-se a la resistència per continuar lluitant durant la segona guerra mundial.

En acabar els conflictes bèl·lics, el posterior tractament que van rebre els alemanys que havien participat a la guerra civil va ser molt diferent depenent del costat d'Alemanya que fos. S'ha de tenir en compte que els alemany que van sortir del seu país exiliats quan van tornar anys després es van trobar una alemanya dividida. L'Alemanya federal, de l'oest, i l'Alemanya comunista, la República Federal, a l'est.

A l'Alemanya Federal, el reconeixement va ser per als soldats que havien lluitat ajudant al regim franquista, els pilots i soldats de la legió Còndor i es van oblidar dels brigadistes. El tracte era tan diferent que per exemple únicament els que van ajudar a Franco van cobrar pensions, mentre que el brigadistes no van rebre res.

⁴¹ HONEFELD, Claudia. *Brigadistas alemanes, biografías entre la represión y la resistencia*. En SANCHEZ, Josep, AGUDO, Sebastian. *Las Brigadas Internacionales: nuevas perspectivas en la historia de la Guerra Civil y del exilio*. Publicacions URV, Tarragona 2015, ISBN 9788484243632

⁴² Idem.

El mateix però en sentit contrari va passar a l'altre costat, a la RDA (República Democràtica d'Alemanya). Els Brigadistes podien arribar a cobrar pensions honorífiques i eren considerats una mena d'herois lluitadors antifeixistes. Eren utilitzats, en part, com exemple de lluita pel règim comunista .

4. LA RETIRADA I LA FI DE LAS BRIGADES INTERNACIONALS

A la batalla de l'Ebre, la República va perdre tot el seu exèrcit. Va ser l'últim esforç del govern republicà i no va tenir èxit.

Tot i així, s'havia aconseguit allargar la guerra amb l'esperança, per part de Negrín, de què les democràcies europees s'adonessin de les ambicions agressives dels feixistes⁴³

La participació de diferents estats estrangers a la guerra civil anava en contra dels acords signats en el pacte de la no-intervenció.

Efectivament, la República estava derrotada i Negrín va intentar trobar una fórmula que fes possible un pacte de pau. I com a gest de bona voluntat, va proposar la retirada dels voluntaris estrangers. Fernando de los Rios, ambaixador d'Espanya als Estats units va dir:

*"España, desde el principio, ha estado en favor de la retirada de todos los elementos extranjeros, por dos razones. Primero, porque los elementos extranjeros no deben inferir en un conflicto puramente doméstico. Y segundo, porque estamos seguros de que, en el momento en que esos elementos desaparezcan, el fin de la Guerra Civil estará muy próximo"*⁴⁴.

El juliol de 1938 es va aprovar un pla de repatriació d'estrangers, que el govern republicà de Negrín va acceptar el dia 26 del mateix mes i que Franco, malgrat que l'havia acceptat no va complir.

Juan Negrín justificava aquesta decisió en el seu discurs a la Societat de Nacions de Ginebra el Setembre de 1938 així:

*"El gobierno español, en su deseo de contribuir con actos al apaciguamiento que todos deseamos, y resuelto a hacer desaparecer todo pretexto para que se pueda continuar dudando del carácter netamente nacional de la causa por la que se batan los Ejércitos de la República, acaba de decidir la retirada inmediata y completa de todos los combatientes no españoles que luchan en las filas gubernamentales."*⁴⁵

Abans que marxessin, Juan Negrín els va demostrar el seu agraïment i el del poble espanyol al qual representava, i els va dir que els considerava com a germans, com es pot veure a les seves paraules:

*"El Gobierno de la República reconoce a los internacionales que tan bravamente han luchado con nosotros, que ya puede decirse que son connaturales nuestros, el derecho a reclamar, una vez terminada la guerra, la ciudadanía española... España será siempre una patria vuestra. Y los españoles, vuestros hermanos."*⁴⁶

El 28 de octubre, es va organitzar una cerimònia d'acomiadament on se'ls va homenatjar.

⁴³ PRESTON, 2011.

⁴⁴ Idem.

⁴⁵ Idem

⁴⁶ Idem

Entre d'altres discursos el més rellevant va ser el de Dolores Ibarruri "La Pasionaria"⁴⁷, el qual es recorda com un dels més importants de la història d'Espanya:

Font: <https://iniciativamemorialistalegadorepublicano.files.wordpress.com/2016/11/dibarruri.jpg?w=595>
[Consultat el 10 de març de 2017]

¡ Es muy difícil pronunciar unas palabras de despedida dirigidas a los héroes de las Brigadas Internacionales, por lo que son y por lo que representan.

Un sentimiento de angustia, de dolor infinito, sube a nuestras gargantas atenzándolas... Angustia por los que se van, soldados del más alto ideal de redención humana, desterrados de su patria, perseguidos por la tiranía de todos los pueblos...

Dolor por los que se quedan aquí para siempre, fundiéndose con nuestra tierra y viviendo en lo más hondo de nuestro corazón aureolados por el sentimiento de nuestra eterna gratitud.

De todos los pueblos y todas las razas, vinisteis a nosotros como hermanos nuestros, como hijos de la España inmortal, y en los días más duros de nuestra guerra, cuando la capital de la República española se hallaba amenazada, fuisteis vosotros, bravos camaradas de las Brigadas Internacionales, quienes contribuisteis a salvarla con vuestro entusiasmo combativo y vuestro heroísmo y espíritu de sacrificio.

Y Jarama y Guadalajara, y Brunete y Belchite, y Levante y el Ebro cantan con estrofas inmortales el valor, la abnegación, la bravura, la disciplina de los hombres de las Brigadas Internacionales.

Por primera vez en la de las luchas de los pueblos se ha dado el espectáculo, asombroso por su grandeza, de la formación de las Brigadas Internacionales para ayudar a salvar la libertad y la independencia de un país amenazado, de nuestra España.

Comunistas, socialistas, anarquistas, republicanos, hombres de distinto color, de ideología diferente, de religiones antagónicas, pero amando todos ellos profundamente la libertad y la justicia, vinieron a ofrecerse a nosotros incondicionalmente.

Nos lo daban todo; su juventud o su madurez o su experiencia; su sangre y su vida, sus esperanzas y sus anhelos... Y nada nos pedían. Es decir, sí: querían un puesto en la lucha, anhelaban el honor de morir por nosotros.

⁴⁷ Dolores Ibarruri, (1895-1989) dirigent política durant la Segona República i guerra civil. Després a l'exili va ser dirigent del Partit comunista de Espanya. Va lluitar pels seus ideals polítics d'esquerra i també pels drets de les dones, perquè poguessin ser lliures d'escollir el seu propi destí. Van fer famoses les frases "No pasaran" o "Más vale morir de pie que vivir de rodillas".

¡Banderas de España!... ¡Saludad a tantos héroes, inclinaos ante tantos mártires!...

¡Madres!... ¡Mujeres! Cuando los años pasen y las heridas de la guerra se vayan restañando; cuando el recuerdo de los días dolorosos y sangrientos se esfume en un presente de libertad, de paz y de bienestar; cuando los rencores se vayan atenuando y el orgullo de la patria libre sea igualmente sentido por todos los españoles, hablad a vuestros hijos; habladles de estos hombres de las Brigadas Internacionales.

Contadles cómo, atravesando mares y montañas, salvando fronteras erizadas de bayonetas, vigiladas por perros rabiosos deseosos de clavar en ellos sus dientes, llegaron a nuestra patria como cruzados de la libertad, a luchar y a morir por la libertad y la independencia de España, amenazadas por el fascismo alemán e italiano. Lo abandonaron todo: cariños, patria, hogar, fortuna, madre, mujer, hermanos, hijos y vinieron a nosotros a decirnos: «¡Aquí estamos!», vuestra causa, la causa de España es nuestra misma causa, es la causa de toda la humanidad avanzada y progresiva».

Hoy se van; muchos, millares, se quedan teniendo como sudario la tierra de España, el recuerdo saturado de honda emoción de todos los españoles.

¡Camaradas de las Brigadas Internacionales! Razones políticas, razones de Estado, la salud de esa misma causa por la cual vosotros ofrecisteis vuestra sangre con generosidad sin límites os hacen volver a vuestras patrias a unos, a la forzada emigración a otros. Podéis marcharos orgullosos. Sois la , sois la leyenda, sois el ejemplo heroico de la solidaridad y de la universalidad de la democracia, frente al espíritu vil y acomodaticios de los que interpretan los principios democráticos mirando hacia las cajas de caudales o hacia las acciones industriales que quieren salvar de todo riesgo.

No os olvidaremos, y, cuando el olivo de la paz florezca, entrelazado con los laureles de la victoria de la República española, ¡volved!...

Volved a nuestro lado, que aquí encontraréis patria los que no tenéis patria, amigos, los que tenéis que vivir privados de amistad, y todos, todos, el cariño y el agradecimiento de todo el pueblo español, que hoy y mañana gritará con entusiasmo: ¡Vivan los héroes de las Brigadas Internacionales!⁴⁸

Després de la participació d'uns 40.000 voluntaris estrangers, a l'octubre de 1938 encara restaven a Espanya 12.673.

Desfilada d'acomiadament de les Brigades a Barcelona.
Font: <http://historiadeestaimagen.blogspot.com.es/2015/10/1938-despedida-de-las-brigadas.html>[consultat el 10 d'abril de 2017]

Van començar la tornada, no sempre a casa seva, en molts casos a l'exili o encara pitjor a altra guerra o persecucions. Molts van caure després a mans dels alemanys quan van ocupar França, i altres que venien de països de l'Est, van morir en operacions de "neteja" del règim Stalinista perquè havien vist la vida d'occident. Els supervivents no van poder tornar a Espanya fins la mort de Franco.

La sortida de les Brigades Internacionals no deixava cap dubte a la població republicana de què la

⁴⁸ Dolores Ibárruri (Pasionaria). Missatge d'acomiadament a les Brigades Internacionals. Barcelona 1 d'octubre de 1938

derrota era immediata. Es mantenia la resistència per por a què Franco fes el que deia públicament: que acabaria amb el socialisme i el comunisme a Espanya.

El 7 de Novembre Franco va dir a la United Press : «No habrá mediación. No habrá mediación porque los delincuentes y sus víctimas no pueden vivir juntos». I va afegir : «Tenemos en nuestro archivo más de dos millones de nombres catalogados con las pruebas de sus crímenes».

Aquesta informació i arxius els va utilitzar després per portar a terme la dura repressió que es va fer als contraris al règim franquista.

La tornada dels Brigadistes

Segons Skoutelsky⁴⁹, les condicions en què els voluntaris tornaven als seus països depenia de la situació política i social del moment. Per exemple, Suïssa va ser especialment repressora, i no perquè no haguessin respectat el pacte de no intervenció, sinó perquè tenien una llei que prohibia allistar-se a l'exèrcit d'un país estranger. Més sorprenent encara era el cas dels holandesos, qui en allistar-se perdien els seus drets civils. A França es va proposar retirar la nacionalitat als voluntaris que hi havien participat.

La repressió la van patir els que van marxar a Espanya abans de fer el servei militar o els que van ser declarats desertors per no tornar al país, quan els tocava, a fer-lo.

Però la qüestió més rellevant del retorn, era les condicions en les quals tornaven persones que en anar-se'n havien estat considerats gairebé herois a la seva comunitat (al seu poble, partit, grup d'amics o sindicats). En relació amb la tornada dels Brigadistes es poden diferenciar tres onades:

- La primera va ser la dels repatriaments individuals, des de l'hivern del 1936 fins a l'estiu de 1938.
- La segona, la que més interessa des del punt de vista dels brigadistes, fou la de la retirada a la tardor del 1938.
- La tercera, i última, va ser la dels que van acabar als camps d'internament francesos amb els espanyols quan acabà la guerra.

ELS REPATRIAMENTS INDIVIDUALS

Remi Skoutelsky fa referència als francesos. Quan va acabar la guerra la majoria d'aquests voluntaris ja havien tornat a casa, fugint i refugiant-se en un primer moment a les ambaixades. Les raons podien ser diferents: des de motius de salut, fins a tenir l'obligació de realitzar el servei militar francès o la incorporació a la reserva. La direcció de les brigades no volia tenir problemes amb el govern francès i no va posar impediments en el seu retorn (tot i que el mateix el govern republicà no opinava el mateix).

En regressar, encara van poder gaudir de condicions semblants a les quals hi havia en el

⁴⁹ SKOUTELSKY, Remi, *El regreso de los voluntarios. La memoria de las Brigadas*, en REQUENA, Manuel (Coord.) y SEPULVEDA, Rosa (Coord.), *Las Brigadas internacionales. El contexto internacional, los medios de propaganda, literatura y memorias*. (143-156). Colección La Luz de la memoria n.1, Ediciones de la Universidad Castilla La Mancha ISBN 8484272508.

moment en què van marxar perquè o bé el partit, o bé els sindicats, els van donar el seu suport. No eren considerats cap tipus d'herois però eren respectats.

Pel que fa als desertors, en alguns casos van ser recuperats pels partits de dretes per fer campanya contra el reclutament de voluntaris.

EL REPATRIAMENT OFICIAL

Les brigades van ser retirades del front de l'Ebre el setembre de 1938. Els voluntaris van ser portats a camps de desmobilització. El 28 d'octubre van desfilar per Barcelona en un important acte d'acomiadament.

Si ens fixem en el cas del francesos, van tornar al seu país en tren. Durant el viatge, els van avisar que la situació amb la que es trobarien no seria ni molt menys la mateixa que la que hi havia quan van marxar. Tot al contrari, ja que estaven dominant els conservadors. Així, a la primera estació de tren francesa, van detenir als que eren considerats desertors i als estrangers que no podien tornar al seu país per motius polítics.

Tot i que a algunes ciutats com ara París, se'ls va fer actes de benvinguda, els brigadistes ràpidament es van haver d'enfrontar a una realitat ben diferent. Per una banda, a la indiferència i el no reconeixement social del que va significar el que havien fet. D'altra, a un estat de salut molt deteriorat, malgrat l'esforç del Partit Comunista per ajudar-los, molts d'ells van morir a causa de les ferides del combat. I en tercer lloc, a la desocupació de la gran majoria d'ells. Tot però, alguns d'ells es van poder dedicar a la creixent indústria armamentista.

L'ONADA DE LA RETIRADA

Va ser la situació més tràgica.

En sortir d'Espanya van quedar retinguts entre 5 i 6 mil voluntaris d'origen alemany, polonès, iugoslau i altres que no podien tornar al seu país. Aquests van formar una petita divisió internacional que lluità a Catalunya fins el final, cobrint la Retirada, el febrer de 1939.

Font:
<http://www.vandal.net/foro/mensaje/899681/oleada-de-refugiados-en-europa/31>

[Consultat el 10 de març de 2017]

Quan van arribar a França els va rebre la policia del país i els traslladà a zones de reagrupament que havien improvisat a les platges. En Argelès-sur-mer, el camp que havien preparat va ser insuficient pel nombre de persones que finalment va haver d'acollir i que va augmentar de manera molt ràpida. Això va provocar una manca d'aliments i unes condicions d'higiene lamentables. Molts dels que van arribar amb problemes de salut, van morir. També a Gurs es va fer un altre camp on van traslladar uns 6000 brigadistes d'abril de 1939 al maig de 1940.

A partir de documents recuperats als arxius de las Brigades Internacionals de la Comintern, es va descobrir una publicació dels brigadistes cubans, on recollien la seva experiència i vivències diàries. Tot i que fa referència als cubans, permet conèixer com era la vida en aquests camps.

Per exemple, crida l'atenció el fet que dormien en xaboles que feien amb mantes i pals; que les racions de provisions eren molt escasses; tot però, intentaven portar una vida el més normal possible.

EL CAS SUEC

Segons Benito Peix⁵⁰, es tracta d'un cas especial, perquè les circumstàncies i el tracte que van rebre del seu país eren molt diferents.

Van ser uns 550 homes que van participar com voluntaris a la guerra civil, alguns en grups anarquistes o altres, i la majoria a les Brigades Internacionals. Molts d'ells comunistes, però també socialistes i anarquistes. També hi havia gent que no estava afiliada a cap partit, i fins i tot, algun aristòcrata.

El febrer de 1939, el coronel suec Olof Ribbing, que va ser membre de la comissió enviada pel Comitè de no intervenció pel control de la retirada de voluntaris, va escriure sobre els repatriats:

“Hi havia molts que no podien tornar a les seves cases. Als formularis de la comissió de control havia, entre d'altres, dos apartats amb les següents preguntes: Pot tornar al seu país? A quin país desitja ser enviat?

Pels suecs ha estat motiu d'orgull no necessitar ser interrogats ni donar explicacions en arribar a aquests apartats. Només tenien que respondre SI a la primera i SUECIA a la segona”.

Això era una mostra de què els voluntaris suecs podien tornar a casa sense problemes i amb certa simpatia per part del poble i autoritats sueques. Malgrat que havien incomplert una llei de 1937 que prohibia viatjar a Espanya sense permís i encara menys allistar-se per lluitar, aquestes lleis no es van aplicar, tot el contrari, els van acollir amb afecte.

A la rebuda que van fer a Malmö el 7 de desembre de 1938 als 174 brigadistes, van assistir-hi entre 4000 i 10000 persones (segons les fonts) . Els van rebre amb grans mostres d'afecte a tot el país i també van haver-hi actes en record als morts en combat. Malgrat tot, es van haver d'enfrontar a grans dificultats com ara els problemes de salut amb els que van tornar, la manca de recursos econòmics i aconseguir trobar feina. Els que ho van tenir una mica millor, en aquest sentit, van ser els pescadors, ja que els va resultar més fàcil trobar un vaixell on treballar. Tot però, igual que la resta de companys, durant els primers mesos van viure la desconfiança de la gent que pensava que podien ser conflictius pel seu passat a l'exèrcit.

El reconeixement a les Brigades Internacionals

Quan va arribar la democràcia a Espanya, es van poder i voler les promeses dels dirigents republicans, els representants democràtics del poble espanyol van aprovar en un Real Decret de 19 de gener de 1996 amb els que es reconeixia l'ajuda dels voluntaris i se'ls concedia la nacionalitat espanyola.

Les paraules de la Pasionaria al discurs d'acomiadament als voluntaris al 1938: “¡Volved!,

⁵⁰ PEIX, Benito, *La vuelta a casa de los voluntarios suecos* en SANCHEZ, Josep (Coord.), AGUDO, Sebastian (Coord.). *Las Brigadas Internacionales: nuevas perspectivas en la historia de la Guerra Civil y del exilio*. Publicacions URV, Tarragona 2015, ISBN 9788484243632

cuando el olivo de la paz florezca...", van ressonar a les oïdes d'aquests voluntaris quan al novembre de 1996 van tornar a Espanya a rebre el merescut homenatge del poble espanyol.

No va ser l'únic homenatge, perquè s'han anat repetint a diferents llocs on van estar, viure o

combatre.

Encara avui hi ha mostres de solidaritat i reconeixement i monuments en record dels brigadistes arreu del món i associacions i altres entitats que treballen investigant i recollint informació per tindre una visió històrica el mes acurada possible.

Font: http://images.eldiario.es/fotos/Berlin-embajador-homenaje-brigadas-internacionales-republica-guerra-civil-aniversario_EDIIMA20161001_0280_5.jpg

[Consultat el 10 de febrer de 2017]

Poemes i cançons

La participació dels voluntaris estrangers a la Guerra Civil per combatre el feixisme al costat dels republicans espanyols, va ser un fenomen rellevant a nivell social i va arribar en el seu moment a les diferents capes socials i que va ser reconeguda i va quedar recollida en diferents formes de manifestacions culturals com podien ser poemes i cançons. No tant en pel·lícules de l'època mes enllà del reportatge que la pròpia organització de les Brigades o el govern republicà gravaven. Lògicament, durant la dictadura franquista qualsevol referència als brigadistes en una pel·lícula no era esperable.

Si que en la filmografia mes recent hi ha alguns exemples en que apareixen referències a les Brigades Internacionals, como per exemple en "El largo Invierno" de Jaime Camino, o la mas conocida "¡Ay Carmela! De Carlos Saura,

A continuació fem un recull d'alguns dels poemes i cançons referides directament a les brigades internacionals:

*Si hay hombres que contienen un alma sin fronteras,
una esparcida frente de mundiales cabellos,
cubierta de horizontes, barcos y cordilleras,
con arena y con nieve, tú eres uno de aquéllos
Las patrias te llamaron con todas sus banderas,
que tu aliento llenara de movimientos bellos.
Quisiste apaciguar la sed de las panteras,
y flameaste henchido contra sus atropellos.
Con un sabor a todos los soles y los mares,
España te recoge porque en ella realices
tu majestad de árbol que abarca un continente.
A través de tus huesos irán los olivares
desplegando en la tierra sus más férreas raíces,
abrazando a los hombres universal, fielmente..⁵¹*

⁵¹ Miguel HERNANDEZ. "Al soldado internacional caído en España". 5 d'abril de 1937.

En aquest poema Miguel Hernández agraeix la contribució i participació dels brigadistes i també, als últims versos, que per sempre estaran presents d'alguna forma en el record.

El següent poema de Rafael Alberti està dedicat a la participació i ajuda dels voluntaris que va ser reconeguda a molts nivells de la societat republicana. Alberti te mes present la mort i el sentiment i interessos comuns, els ofereix que es quedin com un mes, de fet els anomena germans.

*Venís desde muy lejos...Mas esta lejanía,
¿Qué es para vuestra sangre, que canta sin fronteras?
La necesaria muerte os nombra cada día,
no importa en qué ciudades, campos o carreteras.
De este país, del otro, del grande, del pequeño, del que apenas si
al mapa da un color desvaído
con las mismas raíces que tiene un mismo sueño
sencillamente anónimos y hablando habéis venido.
No conocéis siquiera el color de los muros
que vuestro infranqueable compromiso amuralla.
La tierra que os entierra la defendéis, seguros,
a tiros con la muerte vestida de batalla.
Quedad, que así lo quieren los árboles, los llanos,
las mínimas partículas de la luz que se reanima
un solo sentimiento que al mar sacude.
!Hermanos!
Madrid con vuestro nombre se agranda y se ilumina.⁵²*

El següent exemple es un poema de Luis Cernuda titulat "1936" que va escriure el 1961, el mateix dia que es va trobar amb un brigadista de la Brigada Lincoln després de haver llegit uns poemes seus en una Universitat dels Estats Units. El mateix dia per la nit al seus hotel va escriure això.

*Recuérdalo tú y recuérdalo a otros,
cuando asqueados de la bajeza humana,
cuando iracundos de la dureza humana:
Este hombre solo, este acto solo, esta fe sola.
Recuérdalo tú y recuérdalo a otros.
En 1961 y en ciudad extraña,
más de un cuarto de siglo
después. Trivial la circunstancia,
forzado tú a pública lectura,
por ella con aquel hombre conversaste:
Un antiguo soldado
en la Brigada Lincoln.
Veinticinco años hace, este hombre,
sin conocer tu tierra, para él lejana
y extraña toda, escogió ir a ella
y en ella, si la ocasión llegaba, decidió apostar su vida,
juzgando que la causa allá puesta al tablero
entonces, digna era
de luchar por la fe que su vida llenaba.
Que aquella causa aparezca perdida,
nada importa;
Que tantos otros, pretendiendo fe en ella
sólo atendieran a ellos mismos,*

⁵² Rafael ALBERTI, Madrid desembre de 1936

*importa menos.
Lo que importa y nos basta es la fe de uno.
Por eso otra vez hoy la causa te aparece
como en aquellos días:
noble y tan digna de luchar por ella.
Y su fe, la fe aquella, él la ha mantenido
a través de los años, la derrota,
cuando todo parece traicionarla.
Mas esa fe, te dices, es lo que sólo importa.
Gracias, compañero, gracias
por el ejemplo. Gracias por que me dices
que el hombre es noble.
Nada importa que tan pocos lo sean:
Uno, uno tan sólo basta
como testigo irrefutable
de toda la nobleza humana.⁵³*

El poeta alemany Erich Weinert va posar lletra a l'himne de les Brigades Internacionals i Carlos Palacio, molt proper a la República, li va posar música:

*País lejano nos ha visto nacer.
De odio, llena el alma hemos traído,
mas la patria no la hemos aún perdido,
nuestra patria está hoy ante Madrid,
mas la patria no la hemos aún perdido,
nuestra patria está hoy ante Madrid.
Camaradas, cubrid los parapetos,
que la vida no es vida sin la paz.
Defended con el pecho vuestros hijos,
os ayuda la solidaridad;
defended con el pecho vuestros hijos.
os ayuda la solidaridad.*

*Libre España de castas opresoras,
nuevo ritmo el alma batirá,
morirán los fascismos sangrientos,
en España habrá ya felicidad;
morirán los fascismos sangrientos,
en España habrá ya felicidad.
Generales traidores a su patria
del fascismo quieren saciar la sed;
mas los pueblos del mundo defendemos
lo que España jamás ha de perder;
mas los pueblos del mundo defendemos
lo que España jamás ha de perder.*

*Guerra al pueblo no hacemos como ellos,
pues nosotros luchamos por la paz,
con el triunfo del mundo antifascista
la tierra ensangrentaran;
con el triunfo del mundo antifascista
la tierra ensangrentaran.
Si al combate marchamos con arrojo
para España obtendremos libertad.
Morirán los fascismos sangrientos,
en España habrá ya felicidad;
morirán los fascismos sangrientos,*

⁵³ Pablo Cernuda, 1936.

*en España habrá ya felicidad.*⁵⁴

Per últim, es recull la cançó dels propis brigadistes de la brigada Lincoln, titulada "Jarama Valley". Hi ha diferents versions que es van anar fent a partir de la que considera la primera que es la que reproduïm a continuació:

*There's a valley in Spain called Jarama,
That's a place that we all know so well,
for 'tis there that we wasted our manhood,
And most of our old age as well.*

*From this valley they tell us we're leaving
But don't hasten to bid us adieu
For e'en though we make our departure
We'll be back in an hour or two*

*Oh, we're proud of our British Battalion,
And the marathon record it's made,
Please do us this one little favour
And take this last word to Brigade:*

*"You will never be happy with strangers,
They would not understand you as we,
So remember the Jarama Valley
And the old men who wait patiently".*⁵⁵

Aquesta cançó té el seu origen a la XV Brigada després de la derrota a les batalles d'Andalusia, moment en què molts dels escriptors que hi havia a les brigades van escriure notes i poemes referint-se a aquell moment i va ser també llavors quan l'irlandès Alex Mac Dade, que va arribar a comissari polític a la XV Brigada, va posar aquesta lletra amb la música d'una cançó tradicional irlandesa. Dade va morir al juliol de 1937 a causa de les ferides rebudes a la Batalla de Brunete.

⁵⁴ Erich Weinert, lletra d'un dels himnes de les Brigades Internacionals

⁵⁵ Lletra de la cançó "Jarama Valley" creada per la propia Brigada Lincoln

Biografies

Tots els brigadistes, com voluntaris disposats a donar la seva vida per una causa que podríem pensar que no era la seva, mereixerien ser mencionats i recordats, però com a mostra a continuació s'inclouen dos biografies de brigadistes que considerem singulars:

Oliver Law (1900-1937)

Oliver Law. Font:
https://es.wikipedia.org/wiki/Oliver_Law
[Consultat el 10 de gener de 2017]

Segons va publicar el diari El País ⁵⁶, Oliver Law, nascut a West Texas va ser membre de les forces armades dels Estats Units, on va lluitar durant la primera guerra mundial.

Després de sis anys a l'exèrcit ho va deixar per treballar a una fàbrica de ciment. Més tard, va ser taxista a Chicago i també estibador.

Durant la gran depressió americana es va fer del partit comunista americà i va ser actiu al moviment de suport als aturats, participant i organitzant moviments i manifestacions que incloïen, per exemple, assegurances d'atur. També va participar en l'organització de protestes contra Mussolini per la seva ocupació d'Etiòpia.

Al 1936 es va unir al Batalló Lincoln i va arribar a Espanya el gener de 1937 on es va trobar amb els altres brigadistes a Albacete.

Va participar a diferents batalles. La primera el 27 de febrer a la vall del Jarama per aturar els atacs dels

Oliver Law amb companys brigadistes.
Font:
https://elpais.com/diario/2006/06/25/domingo/1151207557_850215.html [Consultat el 10 de gener de 2017]

nacionals. Va destacar a la batalla al punt que després el van anomenar comandant d'una companyia. Setmanes més tard, va ser nomenat comandant d'un batalló. Va ser la primera vegada a la història d'Amèrica que una força militar integrada era liderada per un oficial afro-americà.

Hi ha referències a un esdeveniment que va passar durant la visita d'un vell general americà al batalló Lincoln, que va dir a Law "Que fas portant un uniforme de Capità? I que Law va contestar "Si, el porto perquè soc Capità. A Amèrica només puc ser caporal, però aquí la gent sent diferent sobre la raça, i puc ascendir d'acord amb el que valc, no d'acord amb el meu color!

Va morir el 9 de juliol de 1937 mentre dirigia les seves tropes a la colina Mosquito.

Després de la guerra alguns anticomunistes van dir que va morir assassinat per algun dels seus homes que es negaven a ser dirigits per un negre, però homes del seu batalló i el mateix metge

⁵⁶ http://elpais.com/diario/2006/06/25/domingo/1151207557_850215.

que el va atendre ho van desmentir. Oliver Law era el primer en atacar quan tocava i va ser impactat per una bala del enemic.

Oliver Law i alre soldat durant la batalla del Jarama. Font <http://internationalbrigadesinspain.weebly.com/lincolns-in-spain.html> [Consultat el 15 de gener de 2017]

Law va dir després de la batalla del Jarama: “Vam venir a acabar amb els feixistes. Alguns de nosaltres morirem fent aquest treball. Però ho farem aquí a Espanya, potser aturant també el feixisme als Estats Units sense una gran batalla”.

Lise London (1916-2012)

Nascuda al 1916, filla d'una família d'immigrants aragonesos, el seu pare miner des dels 16 anys, va afiliar-se al partit comunista al 1922.

Lise va viure la seva infantesa en ambients treballadors, obrers i normalment pobres.

Lise ingressà a les Joventuts comunistes el 1931, començà a treballar a la fàbrica Berliet i després a la seu del Partit comunista a Lyon. Amb només 16 anys ja anava a mítings i reunions.

Lise London quan va ser empresonada a França per col·laborar amb la resistència. Font: <http://liselondonenespagnol.blogspot.com.es/2010/01/habla-lise-london.html>[Consultat el 15 de gener de 2017]

Es va casar el 1933 amb un altre militant comunista i es van traslladar a viure a París, on va conèixer a Maurice Thorez, secretari general del Partit Comunista. Va ser un temps en què el feixisme va créixer a França, com a la resta de Europa.

Lisa i tota la seva família era molt propera al partit comunista i el 1934 se'n va anar a Moscou a treballar dos anys als serveis de traducció de la Internacional Comunista. Allà va conèixer molts dirigents comunistes de tots els països, entre ells a Dolores Ibárruri o André Marty, i a un comunista txec anomenat Artur London, malalt de tuberculosi, que havia fugit del seu país a Moscou i amb el que Lisa va tenir una estreta relació la resta de la seva vida. Va ser a Moscou, on

s'assabentà de la revolta feixista a Espanya i a l'octubre de 1936, André Marty li va proposar que l'acompanyés a Espanya per organitzar les Brigades Internacionals. Tot i que estava embarassada, va acceptar.

Va sortir d'Austerlitz, amb altres dos mil voluntaris més. Sempre va recordar aquell viatge perquè des del moment que van entrar a Catalunya, el tren es va aturar a cada estació, molta gent els va saludar i rebre amb admiració mentre feien camí cap a Barcelona. Va ser des d'allà on van continuar fins a Albacete.

Durant la guerra, Lise va perdre el fill però va continuar treballant a València, a l'organització dels brigadistes. Allà es tornà a trobar amb Artur London, que també s'havia incorporat com a brigadista. Passà per Albacete, i finalment, per Barcelona des d'on, amb la retirada de les Brigades de Espanya, va marxar a Paris. Va trigar molts anys en poder tornar a Espanya.

Lluny de retirar-se dels conflictes i després de tenir la seva filla, va continuar la lluita antifeixista a França, durant la segona guerra mundial. Això li suposà haver d'amagar-se i canviar amb freqüència de domicili, però l'agost de 1942 no va poder evitar ser detinguda junt a Artur London. A la presó va tenir el seu segon fill, fet que li salvà la vida perquè no la van sotmetre a interrogatoris ni tortures.

Va ser condemnada a treballs forçats a perpetuïtat i, més tard, va ser traslladada a Ravensbrück. El seu company, Artur London, va ser traslladat, el 1944, al camp de concentració de Mauthausen.

Lise London
Font: <http://paris14.pcf.fr/21854>. [Consultat el 19 de gener de 2017]

A Ravensbrück va treballar en una fàbrica mentre dirigia l'organització comunista del camp d'extermini, alhora que vivia l'horror propi de les tortures i assassinats al seu voltant. Moltes de les seves companyes van morir. Van poder fer, com van poder, una petita biblioteca. Només es tractava d'un calaix, però mai va ser descobert pels soldats nazis. Allà es van assabentar que Paris havia sigut alliberada.

L'Abril de 1945, van poden fugir unes dotze mil dones buscant la manera de tornar a París i després de setmanes d'anar d'un lloc a un altre, van aconseguir pujar a un tren de refugiats que els va portar a Paris, on van poder, finalment, viure en llibertat.

Lise London
Font: https://es.wikipedia.org/wiki/Lise_London [Consultat el 20 de gener de 2017]

Lise va continuar treballant pel socialisme i superant obstacles com l'empresonament del seu company A. London durant cinc anys, pel règim soviètic. Els dos van escriure les seves memòries recollint les seves experiències i la part del que van viure en primera persona.

Setanta anys després del final de la guerra civil seguia emocionant-se quan recordava com, els governs capitalistes europeus, havien abandonat a la República. "Las Brigadas Internacionales fueron el mejor momento de mi vida" deia uns anys abans de morir amb 96 anys.

MARC EXPERIMENTAL

INTRODUCCIÓ

El treball de camp d'aquest Treball de Recerca ha estat, efectivament, una elaborada feina per cercar informació consistent i a la vegada interessant per poder analitzar-la i, aconseguir així, entendre una mica millor el que va ser la realitat de les Brigades Internacionals.

La base de l'estudi han estat els documents, que el Govern Rus ha posat a disposició pública, relacionats amb la Guerra Civil i, sobre tot, amb les Brigades Internacionals. Es tracta d'una gran quantitat d'informació que ha estat emmagatzemada durant molts anys per aquest govern, però que l'any 2016 va organitzar, classificar i posar a l'abast de tothom que volgués consultar-la o estudiar-la. No només està disponible per als historiadors, sinó que també per hom interessat en aprofundir o cercar detalls relacionats amb la Guerra Civil, com era el meu cas amb les Brigades Internacionals.

La paraula recerca pren tot el seu significat en aquest treball per la gran quantitat d'informació disponible en aquest arxiu. Es tracta de centenars de documents elaborats durant la Guerra Civil, en concret els que fan referència a les Brigades Internacionals. Aquests estan recollits en l'anomenat Fons 545 que conté diferents documents, els quals proporcionen una visió més detallada de temes com ara: l'origen dels brigadistes, les seves biografies, cartes de diferents militars, l'armament utilitzat, els moviments de tropes, fotografies *in situ*, cròniques de les batalles...

El Fons en qüestió integra sis inventaris o grups de documents. Cada inventari té diverses carpetes on es troben les imatges de cadascun dels documents. En concret, es tracta de 3385 carpetes que poden tenir en molt casos més de 100 documents. Així doncs, podem parlar de xifres de documents disponibles que poden superar la centena de milers.

Un altre factor afegit de dificultat és que els títols de les carpetes són molt generals, poc precisos, i no sempre ajuden a saber concretament què contenen. D'altra banda, s'ha de tenir en compte que, com és lògic, estan escrits originàriament en rus, i encara que tenim eines d'ajuda per la seva traducció i enteniment, ha estat un altra complexitat amb la que ens hem trobat. Com es pot veure en la següent imatge:

Font: sovdoc.rusarchives.ru/#showunit&id=136626 [consultat el 3 d'Agost de 2016]

Aquesta pàgina, originalment en rus, ens diu que estem consultant el Fons 545, l'inventari 6, la carpeta 30, que té per títol “Caso lista alfabética general de las brigadas internacionales de voluntarios” i que està formada per 165 imatges.

Cal comentar que no sempre hi ha una relació directa entre el títol de la carpeta i el seu contingut, o que sovint hi ha més informació de la que fa referència el títol.

OBJECTIUS

En base a la informació trobada hem fixat els següents objectius.

Identificar i quantificar l'origen dels brigadistes segons els seus països d'origen o nacionalitats per tenir una visió basada en les dades disponibles; també conèixer la proporció i quantitat de dones i el seu origen.

En relació als efectius humans i municions volem conèixer quines varen ser les variacions del nombre de soldats i d'armes en un temps determinat per tal de poder analitzar-los.

A partir d'informació concreta sobre la XII Brigada volem conèixer quines varen ser les variacions del nombre de soldats i d'armament des del 18 de març fins el 25 de juny del 1937 per relacionar-les.

Coneixer els símbols i uniformes que portaven i els codis de senyals que utilitzaven per comunicar-se entre les tropes de terra i aire.

Conèixer millor diferents aspectes de la participació de las dones en la Guerra Civil i concretament, com a voluntàries de les Brigades Internacionals a partir de les diverses informacions trobades a l'arxiu rus. On vam comprovar que van tenir un paper força important, no tant per la quantitat, sinó per la significació i rellevància del fet que dones de l'època, de diverses nacionalitats, van decidir donar el pas de venir a Espanya a fer costat als republicans durant el conflicte, assumint els riscos i les conseqüències que allò comportava.

Intentar conèixer millor la realitat dels desapareguts, morts, desertors i presoners dels voluntaris de les Brigades Internacionals a partir de les dades disponibles.

Conèixer com va ser el moviment d'entrada de voluntaris de les Brigades Internacionals en un període de temps determinat i en un dels punts d'entrada, concretament els que van arribar a Figueres durant vuit mesos del 1937 i 1938.

Conèixer que pensaven, sentien i desitjaven els nens del bàndol republicà que estaven sota la protecció de les Brigades Internacionals durant la Guerra Civil.

NACIONALITATS

Distribució dels Brigadistes en funció de la seva nacionalitat

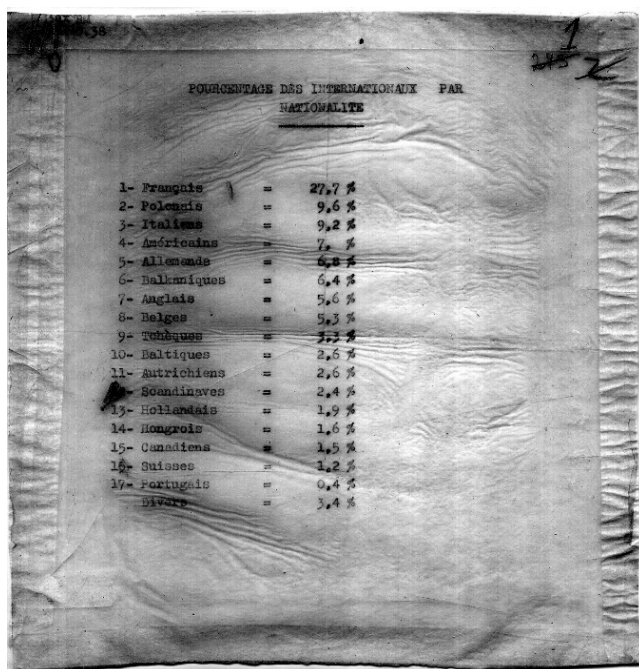
Per poder fer l'anàlisi següent hem disposat de dues fonts d'informació.

En primer lloc, un document que per si mateix ens facilita un llistat del percentatge de brigadistes classificats per nacionalitats. Tot però, no hi ha constància ni del total de persones a què està referit, ni a la data de quan es va fer.

I en segon lloc, un llistat individualitzat ordenat alfabèticament amb nom i nacionalitat de cada voluntari.

A continuació, veurem els dos documents i les conclusions.

Taula de distribució per nacionalitats

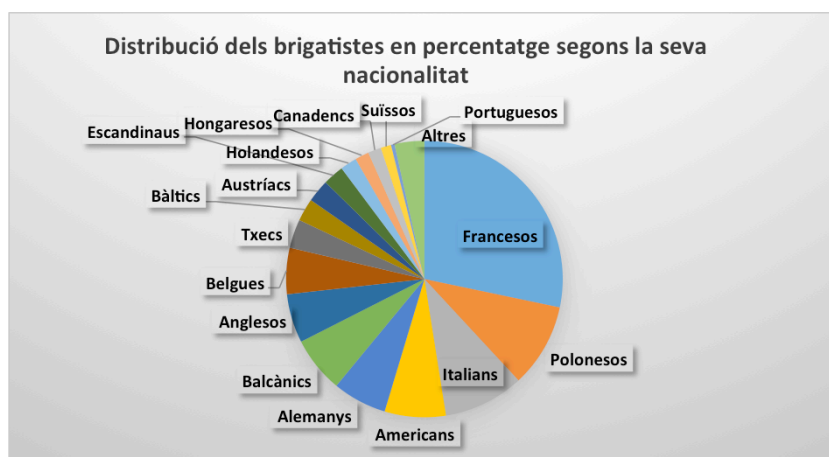
POURCENTAGE DES INTERNATIONAUX PAR NATIONALITE

1- Français	=	27,7 %
2- Polonais	=	9,6 %
3- Italiens	=	9,2 %
4- Américains	=	7,0 %
5- Allemands	=	6,8 %
6- Belges	=	6,4 %
7- Anglais	=	5,6 %
8- Belges	=	5,3 %
9- Tchèques	=	3,3 %
10- Baltiques	=	2,6 %
11- Autrichiens	=	2,6 %
12- Scandinaves	=	2,4 %
13- Hollandais	=	1,9 %
14- Hongrois	=	1,6 %
15- Canadiens	=	1,5 %
16- Suisses	=	1,2 %
17- Portugais	=	0,4 %
Divers	=	3,4 %

Nacionalitat	%
Francesos	27,7
Polonesos	9,6
Italians	9,2
Americans	7
Alemanys	6,2
Balcànics	6,4
Anglesos	5,6
Belgues	5,3
Txecs	3,3
Bàltics	2,6
Austríacs	2,6
Escandinaus	2,4
Holandesos	1,9
Hongaresos	1,6
Canadencs	1,5
Suïssos	1,2
Portuguesos	0,4
Altres	3,4

Font: <http://sovdoc.rusarchives.ru/#showunit&id=127179;tab=img> [consultat el 3 d'Agost de 2017]

Font: Elaboració pròpia

Font: Elaboració pròpia

Tot i que es tracta d'una classificació general dels brigadistes per nacionalitats, trobem l'excepció dels Balcànics o els Bàltics que estan integrats per nacionalitats diferents.

En qualsevol cas, és clar que segons aquesta informació el grup més dominant és el dels francesos. Seguit d'una contribució força rellevant dels polonesos, italians, americans, alemanys, Balcànics, anglesos i belgues.

Altres nacionalitats com ara els portuguesos, suïssos, canadencs, hongaresos, holandesos, escandinaus, austríacs, bàltics i txecs, varen tenir una participació menor.

Llistat de Brigadistes

Investigant les fonts de l'arxiu rus vam trobar un llistat de voluntaris Brigadistes que ens va oferir l'oportunitat de tenir una informació més acurada, detallada i que ens permetés, no tan sols contrastar la informació comentada abans, sinó que també ampliar l'estudi a un aspecte que consideràvem rellevant: identificar les dones participants.

Es tracta de les llistes de tots els brigadistes, amb els seus noms, cognoms i nacionalitats, recollits al Fons 545, l'inventari 6, les carpetes 30 i 31 i que contenen les imatges dels 168 fulls del llistat mecanografiat, ordenat alfabèticament d'aquest arxiu.

A continuació s'inclou una mostra del llistat:

5922	ALMADO	JOSE	ITALIANO
5923	ALMADA	GABRIEL	ITALIANO
5924 bis	ALMADA	JOSE	ITALIANO
5925	ALMADA	FRANCIS	FRANCIS
5926	ALMADA	MARTIN	FRANCIS
5927	ALMADA	DANIEL	FRANCIS
5928	ALMADA	FRANCIS	FRANCIS
5929	ALMADA	FRANCIS	FRANCIS
5930	ALMADA	FRANCIS	FRANCIS
5931	ALMADA	FRANCIS	FRANCIS
5932	ALMADA	FRANCIS	FRANCIS
5933	ALMADA	FRANCIS	FRANCIS
5934	ALMADA	FRANCIS	FRANCIS
5935	ALMADA	FRANCIS	FRANCIS
5936	ALMADA	FRANCIS	FRANCIS
5937	ALMADA	FRANCIS	FRANCIS
5938	ALMADA	FRANCIS	FRANCIS
5939	ALMADA	FRANCIS	FRANCIS
5940	ALMADA	FRANCIS	FRANCIS
5941	ALMADA	FRANCIS	FRANCIS
5942	ALMADA	FRANCIS	FRANCIS
5943	ALMADA	FRANCIS	FRANCIS
5944	ALMADA	FRANCIS	FRANCIS
5945	ALMADA	FRANCIS	FRANCIS
5946	ALMADA	FRANCIS	FRANCIS
5947	ALMADA	FRANCIS	FRANCIS
5948	ALMADA	FRANCIS	FRANCIS
5949	ALMADA	FRANCIS	FRANCIS
5950	ALMADA	FRANCIS	FRANCIS

Font:
<http://sovdoc.rusarchives.ru/#showunit&id=127179;tab=img> [consultat el 15 de Maig de 2017]

5951	ALMADA	FRANCIS	FRANCIS
5952	ALMADA	FRANCIS	FRANCIS
5953	ALMADA	FRANCIS	FRANCIS
5954	ALMADA	FRANCIS	FRANCIS
5955	ALMADA	FRANCIS	FRANCIS
5956	ALMADA	FRANCIS	FRANCIS
5957	ALMADA	FRANCIS	FRANCIS
5958	ALMADA	FRANCIS	FRANCIS
5959	ALMADA	FRANCIS	FRANCIS
5960	ALMADA	FRANCIS	FRANCIS
5961	ALMADA	FRANCIS	FRANCIS
5962	ALMADA	FRANCIS	FRANCIS
5963	ALMADA	FRANCIS	FRANCIS
5964	ALMADA	FRANCIS	FRANCIS
5965	ALMADA	FRANCIS	FRANCIS
5966	ALMADA	FRANCIS	FRANCIS
5967	ALMADA	FRANCIS	FRANCIS
5968	ALMADA	FRANCIS	FRANCIS
5969	ALMADA	FRANCIS	FRANCIS
5970	ALMADA	FRANCIS	FRANCIS
5971	ALMADA	FRANCIS	FRANCIS
5972	ALMADA	FRANCIS	FRANCIS
5973	ALMADA	FRANCIS	FRANCIS
5974	ALMADA	FRANCIS	FRANCIS
5975	ALMADA	FRANCIS	FRANCIS
5976	ALMADA	FRANCIS	FRANCIS
5977	ALMADA	FRANCIS	FRANCIS
5978	ALMADA	FRANCIS	FRANCIS
5979	ALMADA	FRANCIS	FRANCIS
5980	ALMADA	FRANCIS	FRANCIS
5981	ALMADA	FRANCIS	FRANCIS
5982	ALMADA	FRANCIS	FRANCIS
5983	ALMADA	FRANCIS	FRANCIS
5984	ALMADA	FRANCIS	FRANCIS
5985	ALMADA	FRANCIS	FRANCIS
5986	ALMADA	FRANCIS	FRANCIS
5987	ALMADA	FRANCIS	FRANCIS
5988	ALMADA	FRANCIS	FRANCIS
5989	ALMADA	FRANCIS	FRANCIS
5990	ALMADA	FRANCIS	FRANCIS
5991	ALMADA	FRANCIS	FRANCIS
5992	ALMADA	FRANCIS	FRANCIS
5993	ALMADA	FRANCIS	FRANCIS
5994	ALMADA	FRANCIS	FRANCIS
5995	ALMADA	FRANCIS	FRANCIS
5996	ALMADA	FRANCIS	FRANCIS
5997	ALMADA	FRANCIS	FRANCIS
5998	ALMADA	FRANCIS	FRANCIS
5999	ALMADA	FRANCIS	FRANCIS
6000	ALMADA	FRANCIS	FRANCIS

Font:
<http://sovdoc.rusarchives.ru/#showunit&id=127179;tab=img> [consultat el 15 de Maig de 2017]

Amb aquesta informació s’ha comptat i classificat un per un cadascun dels voluntaris, incloent el seu país d’origen i sexe. Això ens permetrà tenir una visió molt més acurada per països i també aprofitem per obtenir una altra informació addicional que ens semblava molt interessant com era conèixer el nombre i proporció de dones que van participar com a voluntàries, així com la seva procedència.

A la documentació original no consta la data exacta en què es va elaborar el llistat, però el fet de que estigués fet en aquell moment, a partir dels registres individuals (el que denominem els “dosaris”) existents als registres, i que sigui un llistat complet (de la “a” a la “z”), ordenat alfabèticament i mecanografiat ens fa pensar que hagi estat fet en un moment ja avançat en relació a la participació dels voluntaris i, per tant, que tingués certa rigorositat per considerar-ho en el estudi.

El procés ha estat comptabilitzat un per un, per nacionalitat i, a la vegada, també per sexe, que ens permetrà tenir una visió més meticulosa de l’origen dels brigadistes i del nombre de dones que van participar com a voluntàries i el seu origen. Aquesta dada, el gènere, l’hem deduït a partir del nom i el comentem més endavant.

A continuació presentem les dades i gràfics.

Distribució de voluntaris per nacionalitat i sexe

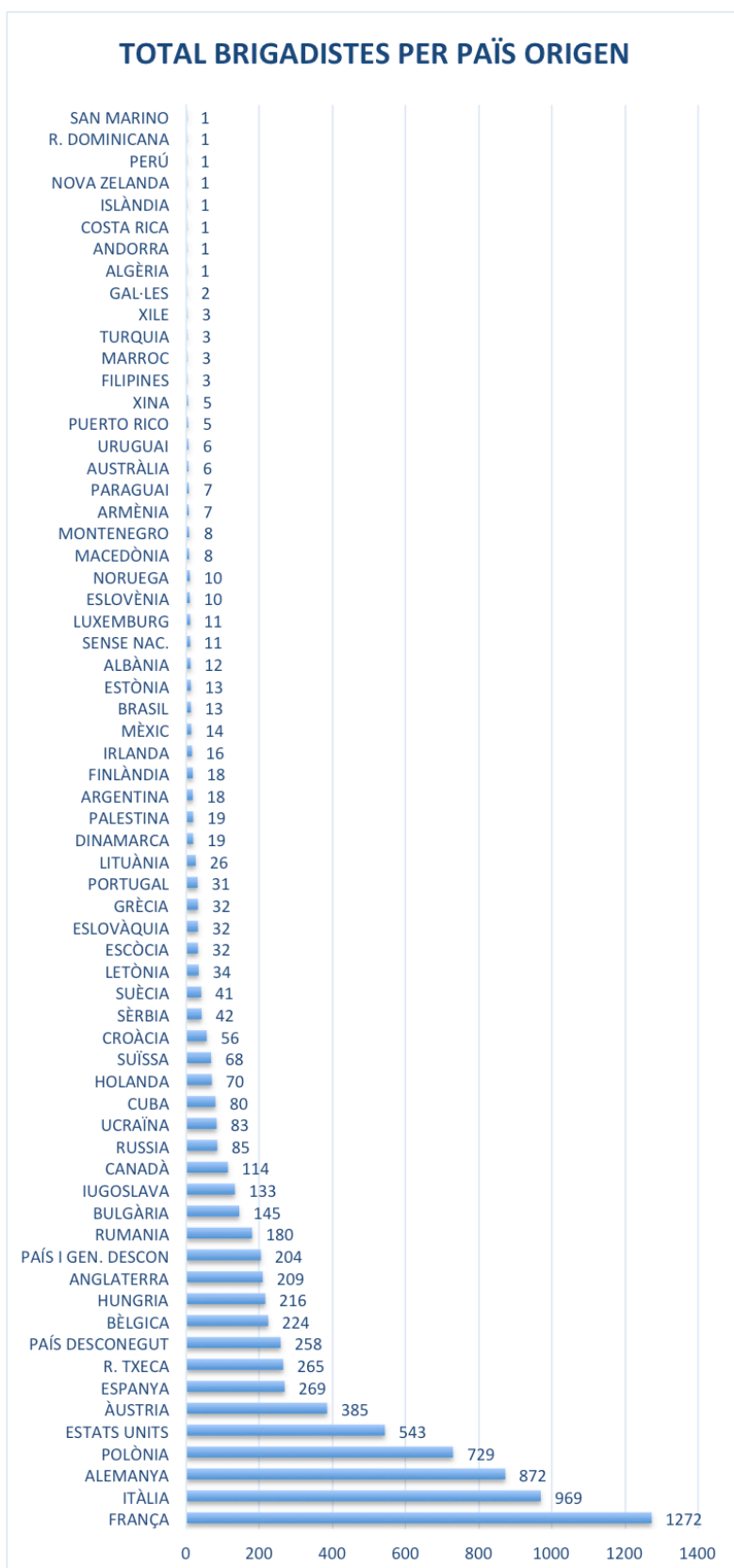
PAIS	HOMES	DONES	TOTAL	% DONES	% NACIO
ALBÀNIA	12	0	12	0%	0,15%
ALEMANYA	848	24	872	3%	10,96%
ALGÈRIA	1	0	1	0%	0,01%
ANDORRA	1	0	1	0%	0,01%
ANGLATERRA	207	2	209	1%	2,63%
ARGENTINA	18	0	18	0%	0,23%
ARMÈNIA	7	0	7	0%	0,09%
AUSTRÀLIA	6	0	6	0%	0,08%
ÀUSTRIA	371	14	385	4%	4,84%
BÈLGICA	219	5	224	2%	2,82%
BRASIL	13	0	13	0%	0,16%
BULGÀRIA	142	3	145	2%	1,82%
CANADÀ	113	1	114	1%	1,43%
COSTA RICA	1	0	1	0%	0,01%
CROÀCIA	54	2	56	4%	0,70%
CUBA	79	1	80	1%	1,01%
DINAMARCA	18	1	19	6%	0,24%
ESCÒCIA	32	0	32	0%	0,40%
ESLOVÀQUIA	32	0	32	0%	0,40%
ESLOVÈNIA	10	0	10	0%	0,13%
ESPANYA	263	6	269	2%	3,38%
ESTATS UNITS	530	13	543	2%	6,82%
ESTÒNIA	13	0	13	0%	0,16%
FILIPINES	3	0	3	0%	0,04%
FINLÀNDIA	18	0	18	0%	0,23%
FRANÇA	1251	21	1272	2%	15,99%
GAL·LES	2	0	2	0%	0,03%
GRÈCIA	31	1	32	3%	0,40%
HOLANDA	68	2	70	3%	0,88%
HUNGRIA	212	4	216	2%	2,71%
IRLANDA	16	0	16	0%	0,20%
ISLÀNDIA	1	0	1	0%	0,01%
ITÀLIA	951	18	969	2%	12,18%
IUGOSLAVA	125	8	133	6%	1,67%
LETÒNIA	30	4	34	13%	0,43%
LITUÀNIA	23	3	26	13%	0,33%
LUXEMBURG	11	0	11	0%	0,14%
MACEDÒNIA	8	0	8	0%	0,10%
MARROC	3	0	3	0%	0,04%
MÈXIC	14	0	14	0%	0,18%
MONTENEGRO	8	0	8	0%	0,10%

LES BRIGADES INTERNACIONALS
Els voluntaris de la llibertat

NORUEGA	10	0	10	0%	0,13%
NOVA ZELANDA	1	0	1	0%	0,01%
PAÍS DESCONEGUT	240	18	258	8%	3,24%
PAÍS I GEN. DESCON	204	0	204	0%	2,56%
PALESTINA	18	1	19	6%	0,24%
PARAGUAI	5	2	7	40%	0,09%
PERÚ	1	0	1	0%	0,01%
POLÒNIA	701	28	729	4%	9,16%
PORTUGAL	31	0	31	0%	0,39%
PUERTO RICO	5	0	5	0%	0,06%
R. DOMINICANA	1	0	1	0%	0,01%
R. TXECA	252	13	265	5%	3,33%
RUMANIA	167	13	180	8%	2,26%
RUSSIA	81	4	85	5%	1,07%
SAN MARINO	1	0	1	0%	0,01%
SENSE NAC.	11	0	11	0%	0,14%
SÈRBIA	41	1	42	2%	0,53%
SUÈCIA	39	2	41	5%	0,52%
SUÏSSA	63	5	68	8%	0,85%
TURQUIA	3	0	3	0%	0,04%
UCRAÏNA	82	1	83	1%	1,04%
URUGUAI	3	3	6	100%	0,08%
XILE	3	0	3	0%	0,04%
XINA	5	0	5	0%	0,06%
TOTAL	7733	224	7957	3%	100,00%

Font: Elaboració pròpia.

Ho veien millor en els gràfics següents:

Font: Elaboració pròpia

De les taules i gràfics anteriors comprovem que França és el país que més voluntaris va aportar, seguit d'Itàlia, Alemanya i Polònia. Els Estats Units, Àustria, Espanya, la República Txeca i Hongria també van fer una contribució rellevant.

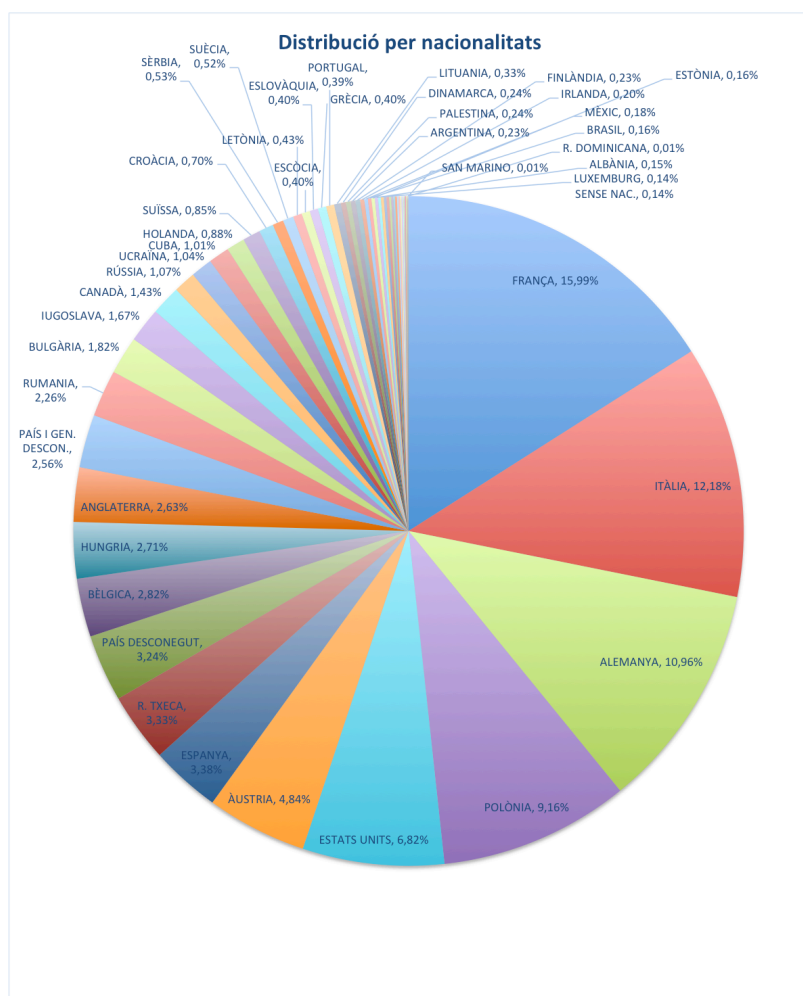
D'aquestes dades és important destacar aspectes que ja s'anticipaven abans. Per una banda, la gran quantitat de països o de nacionalitats participants, la qual cosa demostra que, efectivament, el fenomen de les Brigades Internacionals va ser una mostra de solidaritat internacional a nivell global i, també, el primer i més rellevant exponent de participació voluntària internacional en un conflicte bèl·lic. I és que en aquest llistat detallat trobem voluntaris no només de gairebé tots els països europeus, sinó de tots els continents i de llocs tan llunyans com Canadà, els Estats Units, Austràlia o Nova Zelanda. I d'altres tan exòtics com Palestina o Xina.

Aquesta participació tan globalitzada queda evidenciada en el total de continents, i on veiem que, encara que el predomini és Europeu, estan representats els cinc continents.

BRIGADISTES PER CONTINENT	
EUROPA	6630
AMÈRICA	813
AFRICA	4
ÀSIA	30
OCEANIA	7

Font: Elaboració pròpia

Aquest nivell i multitud d'orígens dels participants deixa entreveure el poder de comunicació i convicció que tenia la Internacional Comunista a través dels partits comunistes dels diferents països, així com també la voluntat per part d'aquests de lluitar contra el feixisme creixent de l'època, tant a Europa com a Amèrica.

Font: Elaboració pròpia.

El gràfic anterior és l'equivalent al de la primera part de l'anàlisi per nacionalitats, que és el que s'obté a partir de la quantificació del llistat individualitzat.

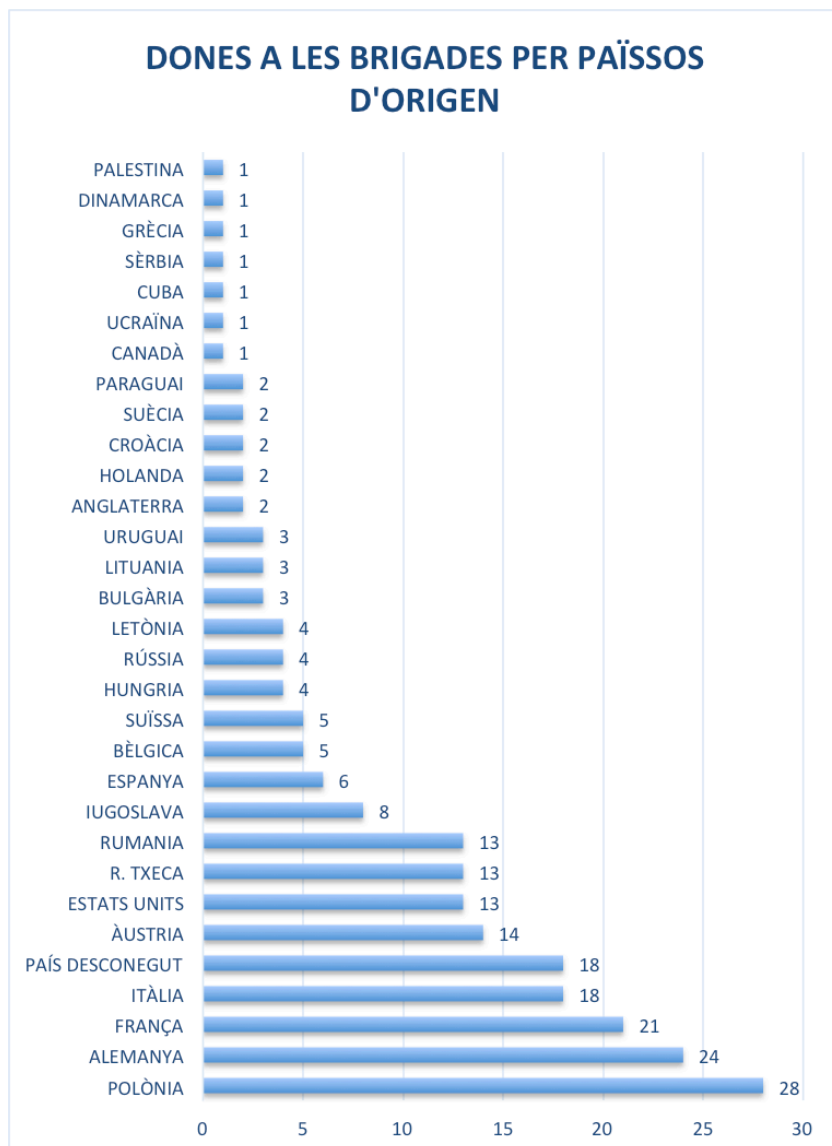
Les proporcions dels diferents països no són les mateixes. És veritat que es manté la superioritat de França i l'alta participació general dels països europeus, encara que en aquests cas els italians i els alemanys superen els polonesos.

Amb aquestes diferències es posa de manifest la dificultat d'obtenir unes dades que podem considerar definitives en relació a la quantificació i composició dels voluntaris encara que coincidim en les conclusions.

Participació de les dones

A partir del ja comentat llistat individualitzat, es van identificar les dones, podent-les classificar per països.

Recollit al següent gràfic:

Font: Elaboració pròpia

Es tracta de 226 dones sobre un total de 7666 voluntaris classificats, obtenint un percentatge del 3% que, encara que sembli molt baix, cal destacar la voluntat de participar d'aquestes dones i, malgrat que en molts casos es tractava de personal sanitari, la implicació, predisposició i creença que les impulsava a fer-ho era la mateixa que als homes.

És rellevant la implicació d'aquestes dones amb la causa republicana, les quals van decidir deixar els seus països i redirigir la seva vida cap a una causa comuna, la lluita contra el feixisme.

Tot i que no trobem una significativa diferència entre els països del total de voluntaris i els referents a la procedència de les dones, en aquest segon cas són les poloneses i alemanyes les que tenen més pes en els llistats, per davant de les franceses.

Com ja ha estat explicat a la part teòrica d'aquest treball, hem pogut comprovar amb aquest estudi que és molt difícil aconseguir concretar unes xifres exactes dels voluntaris que van participar a les Brigades, però aquest detall que hem trobat a l'arxiu rus sí que ens serveix per comprovar dos qüestions rellevants; per un costat, l'abast totalment internacional dels voluntaris si atenem al seu origen i, per l'altre, quins van ser els països d'on van venir més homes i dones per donar suport a l'exercit republicà.

ARMAMENT

EFFECTIUS I MUNICIONS

A partir de les dades trobades a l'inventari 3 referents al primer batalló de la Brigada XII, hem fet un seguiment de l'evolució d'homes i d'armament des del 18 de març fins el 25 de juny del 1937.

Als arxius vam detectar les butlletes diàries de l'inventari de persones i d'armes de diferents unitats, batallons i companyies. Les vam trobar a l'inventari 3, als arxius 245, 247 i 261.

Es tracta d'un recull diari del conjunt de personal i armament, amb un total de 242 fulls. Degut al seu desordre, vam haver de classificar per dates i per unitats per poder triar aquells que tinguessin més informació i obtenir així uns resultats consistents i útils.

Finalment, després d'una acurada classificació, vam seleccionar el primer Batalló de la Brigada XII ja que era el que més dades diàries oferia, amb un total de 63 i que comprenen el període d'entre el 18 de març i el 25 de juny del 1937.

De totes les dades disponibles vam considerar rellevants l'evolució del nombre total d'homes i el nombre de fusells.

CONCLUSIONS

Durant el període analitzat, s'observa que la situació és força estable i no hi ha molt de moviment, ni d'homes ni d'armament.

S'observa, com és lògic, que hi ha un paral·lelisme en l'evolució d'ambdós conceptes, és a dir, es mouen de forma similar, de manera que quan puja o baixa el nombre de soldats ho fa, de la mateixa manera, el nombre de fusells.

Els primers dies sembla haver un aprovisionament que després disminueix, el qual pot ser degut a la pèrdua o a la redistribució o dels efectius.

Crida l'atenció la quantitat d'armament del que disposaven, que com es pot veure a les gràfiques, a vegades va ser inferior al nombre de soldats. Fet que, segurament, està relacionat amb la disponibilitat general de l'armament i que tal i com hem comentat a la part teòrica d'aquest treball, va ser una de les grans preocupacions de la República. Tot això, va ser un dels factors decisius en la capacitat de defensa i/o atac de les tropes.

Un comentari addicional pel que fa la disponibilitat global de municions és el fet que sovint es repeteix el nombre total d'aquests, la qual cosa fa pensar que no feien un recompte diari.

Finalment, fer esment a la dimensió internacional que suposava el fenomen de les Brigades. La qual cosa es fa palesa en el mateix format del document, que sent un document oficial de la "República Española", està escrit en francès, per facilitar la seva comprensió als soldats i comandaments no espanyols.

INFORMACIÓ ADDICIONAL

A continuació, exposem una mostra dels fulls on es recollia diàriament el recompte dels efectius amb el detall tant d'homes com d'armament.

REPUBLICA ESPAÑOLA
XIII BRIGADA MIXTA

127 Batallón

SITUATION DES EFFECTIFS
Du 17. M A I 1937

UNITÉ	HOMMES						ARMES ET MUNITION									
	Officiers	Subs Officiers	Pol. Commissaires	Cabos	Soldats	TOTAL	Fusil	Munition pour fusil	Fusil Mitrailleur	Munition pour F.M.	Mitrailleuse	Munition pour Mitr.	Grenades	Lances grenades	Revolver	
Section du Commandement	6	4	1	1	24	36	26	1450	1	300	-	-	-	-	7	80
I. Comp.	6	7	1	1	75	90	84	12500	4	1500	-	-	250	-	5	35
II. Comp.	6	4	1	2	67	80	87	8200	3	900	-	-	124	-	4	40
III. Comp.	4	3	-	2	79	88	66	7000	4	1200	-	-	160	-	5	70
M.G. Comp.	5	5	1	1	85	97	76	7200	-	12	24000	93	-	6	100	
Gesamt:	27	23	4	7	322	383	311	36400	12	3900	12	24000	627	-	27	325

Font: <http://sovdoc.rusarchives.ru>, Fons 545, inventari 3, arxiu 245, Img0046 [consultat el 7 d'Agost de 2017]

REPUBLICA ESPAÑOLA
XIII BRIGADA MIXTA

134 Batallón

SITUATION DES EFFECTIFS
Du 18. M A I 1937

UNITÉ	HOMMES						ARMES ET MUNITION									
	Officiers	Subs Officiers	Pol. Commissaires	Cabos	Soldats	TOTAL	Fusil	Munition pour fusil	Fusil Mitrailleur	Munition pour F.M.	Mitrailleuse	Munition pour Mitr.	Grenades	Lances grenades	Revolver	
Section du Commandement	6	4	1	1	24	36	26	1450	1	300	-	-	-	-	7	80
I. Comp.	6	6	1	1	74	88	84	12500	4	1500	-	-	250	-	5	35
II. Comp.	6	4	1	2	65	78	87	8200	3	900	-	-	124	-	4	40
III. Comp.	4	3	-	2	79	88	66	7000	4	1200	-	-	160	-	5	70
M.G. Comp.	5	5	1	1	83	95	76	7200	-	12	24000	93	-	6	100	
Gesamt:	27	22	4	7	322	382	311	36400	12	3900	12	24000	627	-	27	325
Service sanitaire																

Font: <http://sovdoc.rusarchives.ru>, Fons 545, inventari 3, arxiu 245, Img0076 [consultat el 7 d'Agost de 2017]

A partir d'aquests documents hem elaborat una taula que ens ha permès realitzar l'anàlisi de les dades.

**SITUACIÓ D'EFECTIUS
XIII BRIGADA MIXTA
PRIMER BATALLÓ**

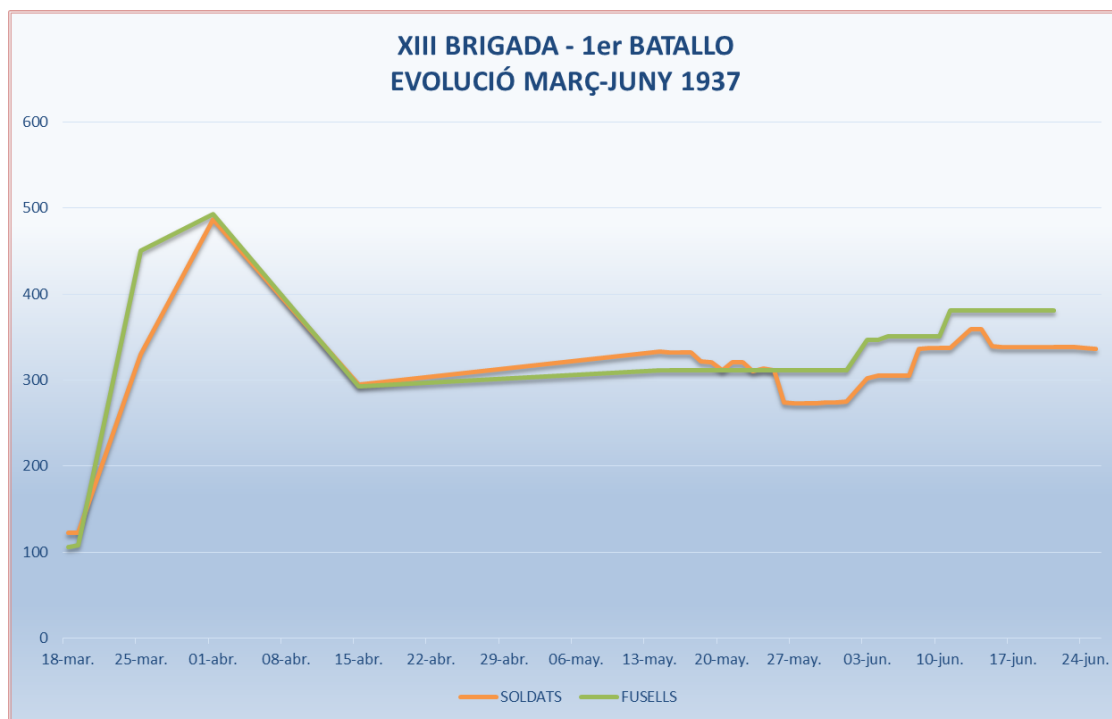
DATA	OFICIALS	SUBOFICIALS	COMISARI POLITIC	CAPORALS	SOLDATS	PERSONAL TOTAL
18-mar	6	7	1	4	123	141
19-mar	6	7	1	4	122	140
25-mar	20	15	5	33	330	403
01-abr	25	36	7	15	487	570
15-abr	18	25	4	7	295	349
14-may	27	23	4	7	333	394
15-may	27	23	4	7	332	393
16-may	27	23	4	7	332	393
17-may	27	23	4	7	332	393
18-may	27	22	4	7	322	382
19-may	27	22	4	7	321	381
20-may	30	21	4	7	311	373
21-may	27	22	4	7	321	381
22-may	27	22	4	7	321	381
23-may	27	21	4	7	310	369
24-may	28	21	4	7	313	372
25-may	30	21	4	7	311	373
26-may	32	36	4	27	274	374
27-may	32	36	4	27	273	372
28-may	32	36	4	27	273	372
29-may	32	36	4	27	273	372
30-may	32	36	4	27	274	373
31-may	32	36	4	27	274	373
01-jun	32	36	4	27	275	374
03-jun	31	38	4	29	302	402
04-jun	31	38	4	29	305	407
05-jun	31	38	4	29	305	407
06-jun	31	38	4	29	305	407
07-jun	31	38	4	29	305	407
08-jun	31	38	5	29	336	439
09-jun	31	38	4	29	337	439
10-jun	31	38	4	29	337	439
11-jun	30	38	4	29	337	438
13-jun	32	40	4	29	359	464
14-jun	32	40	4	29	359	464
15-jun	30	34	4	26	339	433
16-jun	29	34	4	25	338	430
21-jun	30	34	5	26	338	433
22-jun	30	34	5	26	338	433
23-jun	31	34	5	24	338	432
24-jun	31	34	5	24	337	431
25-jun	31	34	5	24	336	430

Font : Elaboració pròpia

**SITUACIÓ D'EFECTIUS
XIII BRIGADA MIXTA
PRIMER BATALLÓ**

DATA	FUSELLS	MUNICIÓ FUSELLS	FUSELL AMETRALL.	MUNICIÓ F. M.	AMETRALLADORA	MUNICIÓ AM.	GRANADES	LLANÇA GRANADES	PISTOLES	PICS I PALES
18-mar	106	7590			9	12900	45		2	
19-mar	108	6900			9	9300	45		2	
25-mar	450	163400	16	79450	8		640		24	
01-abr	493	47665	15	7575	8	7525	748		33	
15-abr	293	29300	12	3435	10	25000	322			
14-may	311	36400	13	3900	12	24000	627		27	330
15-may	311	36400	12	3900	12	24000	627		27	325
16-may	311	36400	12	3900	12	24000	627		27	325
17-may	311	36400	12	3900	12	24000	627		27	325
18-may	311	36400	12	3900	12	24000	627		27	325
19-may	311	36400	12	3900	12	24000	627		27	325
20-may	311	36400	12	3900	12	24000	627		27	325
21-may	311	36400	12	3900	12	24000	627		27	325
22-may	311	36400	12	3900	12	24000	627		27	325
23-may	311	36400	12	3900	12	24000	627		27	325
24-may	311	36400	12	3900	12	24000	627		27	325
25-may	311	36400	12	3900	12	24000	627		27	325
26-may	311	36400	12	3900	12	24000	627		27	325
27-may	311	36400	12	3900	12	24000	627		27	325
28-may	311	36400	12	3900	12	24000	627		27	325
29-may	311	36400	12	3900	12	24000	627		27	325
30-may	311	36400	12	3900	12	24000	627		27	325
31-may	311	36400	12	3900	12	24000	627		27	325
01-jun	311	36400	12	3900	12	24000	627		27	325
03-jun	347	36400	12	3900	12	24000	627		27	325
04-jun	347	36400	12	3900	12	24000	627		27	325
05-jun	351	36400	12	3900	12	24000	627		27	325
06-jun	351	36400	12	3900	12	24000	627		27	325
07-jun	351	36400	12	3900	12	24000	627		27	325
08-jun	351	36400	12	3900	12	24000	627		27	325
09-jun	351	36400	12	3900	12	24000	627		27	325
10-jun	351	36400	12	3900	12	24000	627		27	325
11-jun	381	36400	12	3900	12	24000	627	5	27	325
13-jun	381	36400	12	3900	12	24000	627	5	27	325
14-jun	381	36400	12	3900	12	24000	298	5	27	325
15-jun	381	36400	12	3900	12	24000	298	5	27	325
16-jun	381	36400	12	3900	12	24000	627	5	26	325
21-jun	381	36400	12	3900	12	24000	627	5	26	325

Font: Elaboració pròpia.

Font: Elaboració pròpia

LA XII BRIGADA: COMPOSICIÓ SOCIAL I DESPESA EN REMUNERACIONS

Durant la recerca d'informació rellevant a l'arxiu rus, s'ha trobat força informació referent a la XII Brigada d'entre la qual hem seleccionat dos documents que, per la seva coincidència en grup de referència i en el temps, ens permetés obtenir una certa visió socio-econòmica basada en dades reals.

Als arxius vam detectar les butlletes diàries de l'inventari de persones i d'armes de diferents unitats, batallons i companyies. Les vam trobar a l'inventari 3, als arxius 245, 247 i 261.

Es tracta d'un recull diari del conjunt de personal i armament, amb un total de 242 fulls. Degut al seu desordre, vam haver de classificar per dates i per unitats per poder triar aquells que tinguessin més informació i obtenir així uns resultats consistents i útils.

Finalment, després d'una acurada classificació, vam seleccionar el primer Batalló de la Brigada XII ja que era el que més dades diàries oferia, amb un total de 63 i que comprenen el període d'entre el 18 de març i el 25 de juny del 1937.

Un dels documents als que fem referència és el següent:

5 4
A.S.

MODELO I.
Composición de la
Brigada.

INFORMACION ESTADISTICA MENSUAL DEL COMISARIO DE LA BRIGADA XII
correspondiente al mes de Octubre de 1937.

URGENTE
Secreto

UNIDADES.	Composición social.		Bajas de muertos y heridos del mes.		Bajas por enfermedad y desaparición.		Número de Comisarios.	Disciplinarios.	Cuantos de los Comisarios.	Cuantos de los Comisarios.	Heridos.	Observaciones.
	En total.	En la Brigada.	En total.	En la Brigada.	En total.	En la Brigada.						
I Batallón.	454	269	131	24	34	3	1	37	1	5	14	17% I: 83% E:
II Batallón.	466	213	227	26	76	6	3	33	1	5	44	25% I: 75% E:
III Batallón.	551	151	357	43	29	3	28	1	5	26	16% I: 84% E:	
IV Batallón.	478	197	282	20					1	5		
Repartos especiales.	580	448	99	35	7		1	16	1	3	9	4% I: 58% E:
T O T A L	2509	1288	1076	146	146	12	5	113	1	5	23	25% I: 75% E:

El Comisario Político de la XII Brigada.
P.O.
Signé.

Font: REGASPI, Fons 545; Inventari 3; Carpeta 161, IMG0022.jpg. [consultat el 7 d'Agost de 2017]

El document fa referència al seguiment estadístic mensual que es feia de cada Brigada, en aquest cas de la Brigada XII, i on es reflectien dades dels membres de la Brigada, agrupats per Batalló.

A partir d'aquestes dades, s'observa la següent **Composició social**:

- 51% obrers
- 43% camperols
- 6% professionals

Curiosament no es manté la proporció en els diferents batallons. Tot però, predominen els camperols als batallons i els obrers en el grup de "Repartos Especiales" on probablement es requeria més mà d'obra qualificada per realitzar determinades tasques.

Pel que fa als professionals, són molt menys, i com veurem en el següent document la majoria són personal mèdic o comandaments superiors.

Baixes per mort i ferits:

Les dades de les baixes per mort i ferits són relativament poques. Fins i tot en algun com ara el Batalló IV no hi ha cap. Probablement, això és degut al fet que durant el mes d'octubre del 1937, al que fa referència l'estadística, aquest Batalló no va participar directament en cap combat.

D'altra banda, a partir d'aquesta informació s'observa que els representats polítics no només treballaven en vigilar i impulsar el sentiment polític republicà i comunista, sinó que també participaven als combats com demostren els 5 morts i ferits d'aquest grup.

Baixes per malaltia i desapareguts:

No es concreta quantes eren per cadascuna de les dues causes, malaltia o desapareguts, fet que ens hauria permès veure l'índex de les desercions.

Salari dels brigadistes

Una altra informació que hem trobat i hem considerat interessant comentar és la demanda de fons per fer front al pagament mensual dels membres de la XII Brigada. A partir de la qual hem pogut veure els salaris dels brigadistes segons el nivell i la categoria, tal i com s'observa en la imatge de la dreta.

S'observen tots els nivells militars i polítics que hi havia, així com les diferències entre ells pel que fa a la retribució, que oscil·lava des de les 310 pessetes (1,86€) dels soldats fins a les 750 pessetes (4,50€) dels majors o comissaris.

D'altra banda, si considerem a més a més les gratificacions i extres veiem que les diferències augmenten substancialment. Des de les 350 pessetes que cobrava un soldat fins a les 1165 pessetes (7,00€) que podia cobrar un capità o les 1530 pessetes (9,19€) que podia arribar a cobrar el Major. Menció apart corresponia al Comissari que era el responsable polític i que arribava a les 1614,16 pessetes (9,70€) o el Cap de la Brigada amb 1568,33 pessetes (9,42€).

75

PAGADURIA HABILITACION DE LA BRIGADA "GARIBOLDI"

Mes de ENERO DE 1938 Presupuesto de 1938,--

Sección 4ª Capítulo 1°

PEDIDO DE FONDOS que formula el Pagador-Habilitado que suscribe para las atenciones del mes actual.

CONCEPTOS	P. y C. P.	Devengos íntegros por individuo	TOTAL	
			Pesetas	Cts.
SOLDADOS Comisario de la Brigada	1	916'66	916	66
Y Jefe de la Brigada	1	750,--	750	00
MAYORES Mayores	2	750,--	1,500	00
Comisarios de Batallón	4	750,--	3,000	00
Capitanes	26	625,--	16,250	00
Delgados de Compañía	28	625,--	17,500	00
Tenientes	87	416'66	36,242	42
Capitanes Médicos	2	625	1,250	--
Tenientes Médicos	6	416'66	2,499	96
Practicantes	3	416'66	1,249	98
Sargentos	237	375	88,875	00
Cabos	425	318'50	135,362	50
Soldados de 2ª	2,094	310,--	649,140	00
Cominetores	45	310,--	13,950	00
GRATIFICACIONES				
Y Jefe Brigada	1	120'83	120	83
MAYORES	2	83'33	166	66
Capitanes	26	75	1,950	00
Tenientes	87	50	4,350	00
Capitanes Médicos	2	75	150	00
Tenientes Médicos	6	50	300	00
GRATIFICACIONES DE SARGENTOS				
Sargentos	2	155	310	00
COMANDANTES				
Soldados	45	155	6,975	00
PLUSAS Mayores, Comisario Brigada y Comisarios de Batallones	8	697'50	5,580	00
Capitanes, Comisarios de Compañía, Tenientes, Capitanes y Tenientes Médicos, Practicantes...	152	465	70,680	00
Sargentos	237	310	73,470	00
TOTAL			1,129,446	01

Importa el presente pedido la suma de un millón ciento veintinueve mil cuatrocientos cuarenta y seis pesetas con un centimo.

7. de 0.5 Enero de 1938

El Pagador-Habilitado,

[Firma]

Atestado y conformado:
El Comisario de Guerra

Font: REGASPI, Fons 545; Inventari 3; Carpeta 161, IMG0024.jpg. [consultat el 7 d'Agost de 2017]

Encara que semblin quantitats molt petites, si les comparem amb el sou mitjà actual, no ho eren en el context de l'any 1937 on el salari mensual mitjà dels jornalers podia era 135 pessetes, o el dels obrers que era de 175 pessetes. Per tant, podríem dir que els salaris del brigadistes no eren baixos tenint en compte la situació econòmica de l'Espanya de l'època. Malgrat que aquest no era el motiu pel qual els voluntaris internacionals decidien participar en les Brigades, segurament sí que d'alguna forma ajudava a què mantinguessin certa fidelitat.

És lògic que amb la informació analitzada al document anterior, hom es preguntí per què en un interval de tres mesos, hi ha un increment de 442 persones. Aquesta podria correspondre amb les noves arribades de voluntaris durant el final de 1937, que era encara un període d'incorporació de voluntaris.

Observant les xifres totals podem fer-nos una idea de la gran despesa que suposa el manteniment de l'exèrcit durant el conflicte, durant la guerra. Si considerem que el pressupost total per aquesta Brigada i per un mes era de 1.129.446 ptes. que en un any podria estar en torn de 13,5 milions de pessetes, que només es tracta de retribució econòmica al personal militar i comissaris polítics, i que calia encara afegir despeses en armament, transports, roba i menjar, és fàcil imaginar que la despesa total era molt alta. Segurament, era una de les preocupacions principals del govern Republicà perquè l'allargament de la guerra suposava unes necessitats econòmiques que s'havien de fer front amb fons propis o amb ajudes exteriors i que van ser determinants per la resolució final de la guerra.

UNIFORME I INSIGNIES

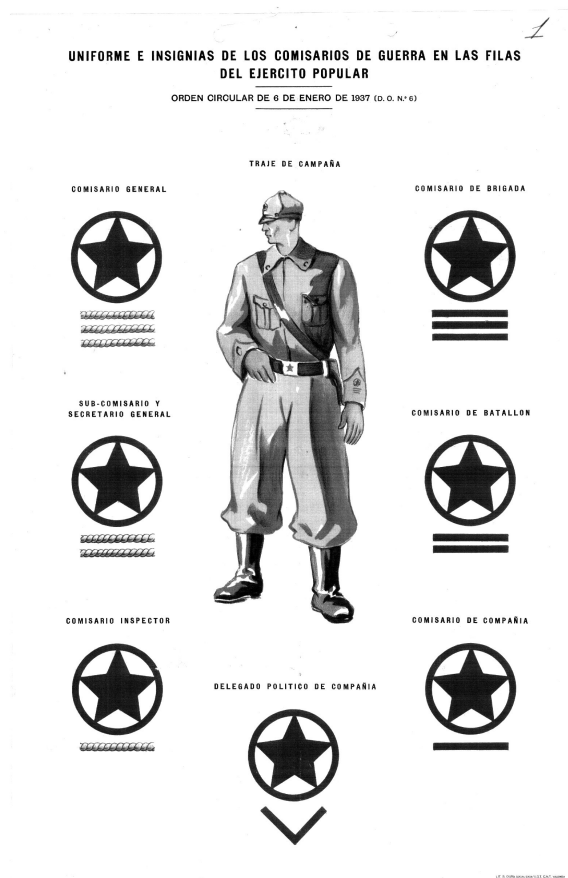
Una altre tipus d'informació que hem trobat a l'arxiu rus és la relativa als uniformes i insígnies que feien servir els brigadistes.

Es tracta concretament, d'un ordre oficial que detalla el tipus d'uniforme i insígnies que corresponien als comissaris de guerra a les files de l'exèrcit popular.

Recordem que els comissaris no eren pròpiament militars, però eren brigadistes responsables de què es mantingués la disciplina política, la formació política i d'evitar qualsevol influència o contacte amb el feixisme.

Tots els comissaris de guerra portaven el mateix informe. La única cosa que diferenciava el rang eren les insígnies que duïen sota l'estrella que simbolitzava les Brigades Internacionals.

Com veiem a la següent imatge, el distintiu del comissari general eren tres cordes, el del sub-comissari i secretari general, dues, i el del comissari inspector, una. En canvi, el delegat polític de la companyia duïa, sota l'estrella, una mena de fletxa cap avall; el comissari de brigada, 3 línies rectes; el de batalló, dues; i el de companyia, que era el de nivell més baix, en portava una.

Font: <http://sovdoc.rusarchives.ru/#showunit&id=134493;tab=img>
[Consultat el 8 d'Agost de 2017]

Aquesta classificació també ens permet saber que entre els comissaris polítics hi havia set nivells, des del comissari general fins el delegat polític de la companyia.

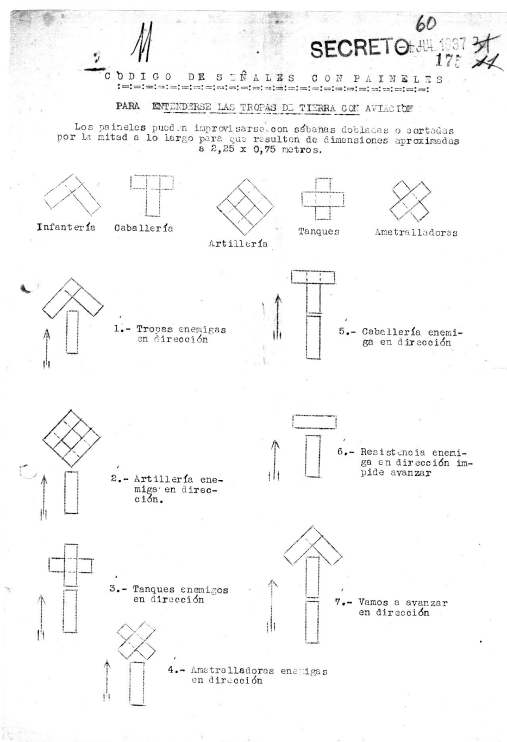
Malgrat això, no ha estat possible trobar entre el material de l'arxiu rus la mateixa informació referida al personal pròpiament militar.

CODI DE SENYALS AMB PANELLS PER L'ENTENIMENT DE LES TROPES AÈRIES AMB LES DE TERRA

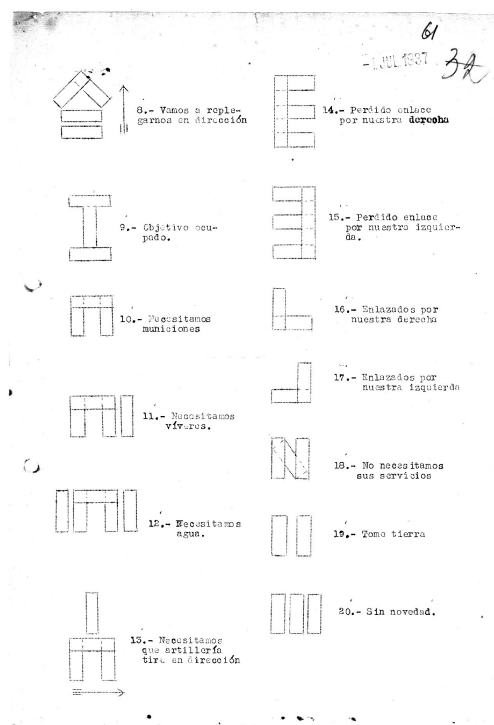
Per superar les dificultats i la falta de mitjans i recursos, els brigadistes van utilitzar un codi de diferents senyals per poder establir comunicació entre les tropes de terra i l'aviació sense interferències de l'enemic.

Per realitzar aquests senyals feien servir diferents materials, però fins i tot, quelcom tan simple com uns llençols al terra. Els quals, posats de la forma adequada, els permetia donar indicacions als avions.

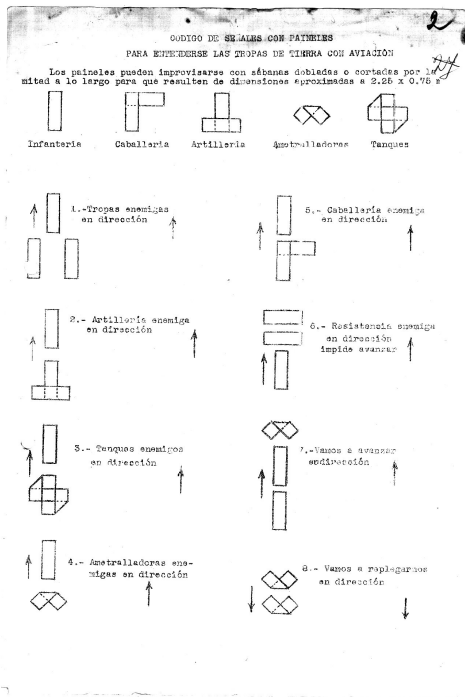
A continuació exposem les imatges amb els diferents tipus de senyals.

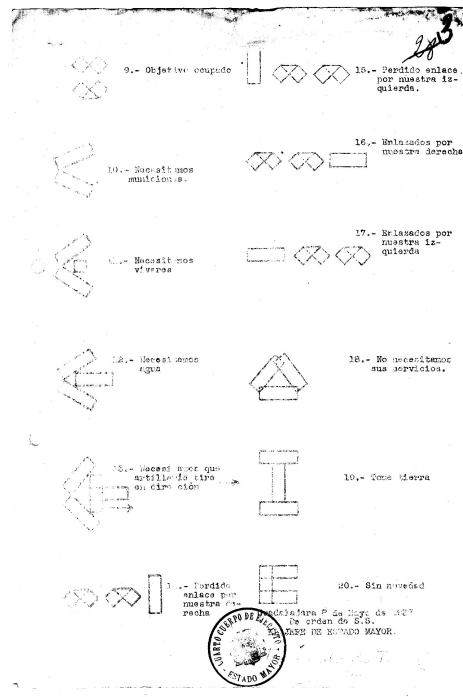
Font: <http://sovdoc.rusarchives.ru/#showunit&id=134493;tab=img>
[Consultat el 9 d'Agost de v2017]

Font: <http://sovdoc.rusarchives.ru/#showunit&id=134493;tab=img>
[Consultat el 9 d'Agost de v2017]

Font:
<http://sovdoc.rusarchives.ru/#showunit&id=136437;tab=img>
[Consultat el 9 d'Agost de v2017]

Font:
<http://sovdoc.rusarchives.ru/#showunit&id=136437;tab=img>
[Consultat el 9 d'Agost de v2017]

Com es pot veure a les imatges, la disposició dels panells indicava el missatge que volien transmetre a l'aviació; i el tipus de missatge podia ser molt variat, des de la indicació de la direcció de moviment de les tropes pròpies o enemigues, el tipus de tropa (infanteria, cavalleria, artilleria) o d'armament (metralladores, tancs...), fins a les necessitats de munició o de provisions.

LES DONES

Si és difícil en molts casos trobar informació àmplia i detallada de temes concrets, més ho és en aquest cas, ja que hi ha molt pocs participants.

Malgrat això, rastrejant l'arxiu rus vam trobar documents que feien referència a dos moments o circumstàncies ben diferents amb detalls sobre dones que van participar-hi. El primer tracta dels informes personalitzats que es feien als camps de refugiats a França després que les Brigades Internacionals es retiressin d'Espanya. L'altre és el detall de les dones brigadistes americanes que varen pertànyer a la Brigada Abraham Lincoln. Són informacions diferents que hem examinat inicialment de forma separada i després conjunta, per intentar trobar punts de coincidència.

Dones dels Camps de Rieucros

Quan es va produir la retirada de les Brigades Internacionals d'Espanya la majoria dels brigadistes es trobaven amb dificultats per tornar als seus països i van estar confinats a camps de refugiats al sud de França. El Camp de Rieucros era un dels primer camps que es van establir, inicialment considerats llocs temporals es van convertir després en veritables camps de reclusió i alguns d'ells inclús camps de concentració i extermini utilitzats pels nazis.

En base a la informació trobada, comprovem que totes les informacions són de dones sindicalistes o afiliades als partits comunistes dels seus països. I en algun cas, es descriu que tenen relació familiar amb algun altre membre masculí, ja fos el seu marit o el germà. Això fa pensar que podria haver certa influència familiar ideològica que els va portar a prendre la decisió per participar-hi.

Hem comprovat que en la seva majoria, no són dones que es van deixar portar per un impuls o conviccions poc madures, ja que els casos trobats reflecteixen més aviat tot el contrari.

A la taula següent s'exposa la nacionalitat i l'edat de les dones brigadistes trobades :

Nom	Nacionalitat	Edat
K. Litvine	Polonesa	34
M. Weiterer-Thebe	Alemanya	42
M.T. Poca	Espanyola	20
C. Muth	Alemanya	45
H. Maddalena	Alemanya	45
M. Peri	Francesa	38
P. Taurinya	Francesa	40
S. Zemanska	Polonesa	24
L. Namiot	Polonesa	32
M Strasde	Letona	40
D. Martin	Espanyola	20
M.T. Laceras	Espanyola	40
A . Margalez	Espanyola	14
L. Castro	Espanyola	40
L. Rugeix	Alemanya	40
D. Landahl	Alemanya	40

Font: Elaboració pròpia

Com podem veure, efectivament es tracta de dones amb una edat suficientment madura per valorar i decidir conscientment. És especialment destacable el cas de les dones alemanyes, la majoria de les quals tenen una edat de 40 anys o més.

Una altra dada destacable que hem identificat als documents i que reflecteix les dificultats i duresa de la pròpia guerra, és que als menys quatre d'elles tenien problemes de salut rellevant. S'ha de tenir en compte que aquestes informacions són posteriors a la seva participació en el conflicte. Després de sobreviure el període de guerra, així com les dures condicions de la retirada i supervivència als camps de refugiats del sud de França.

Dones del Batalló Abraham Lincoln

En aquest cas tenim informació molt més detallada i àmplia de cadascuna de les dones perquè hem pogut consultar les seves fitxes de les “Biografias de Militantes” que demanava el partit Comunista a tothom qui sol·licitava l’ingrés al partit, i també els informes que els comissaris polítics feien de cada voluntari.

Grace Margulies

Nascuda l’any 1910. Es tractava d’una infermera que estava en actiu a un hospital de Nova York quan es va allistar mitjançant el Medical Bureau. En principi, va venir per ajudar però no es va afiliar al partit comunista fins que va arribar a Espanya, al 1937.

Grace Margulies va deixar al seu país una vida aparentment acomodada per lluitar contra el feixisme.

El “Comisariado de Guerra” del servei sanitari internacional la va qualificar com poc implicada políticament, encara que ben preparada professionalment.

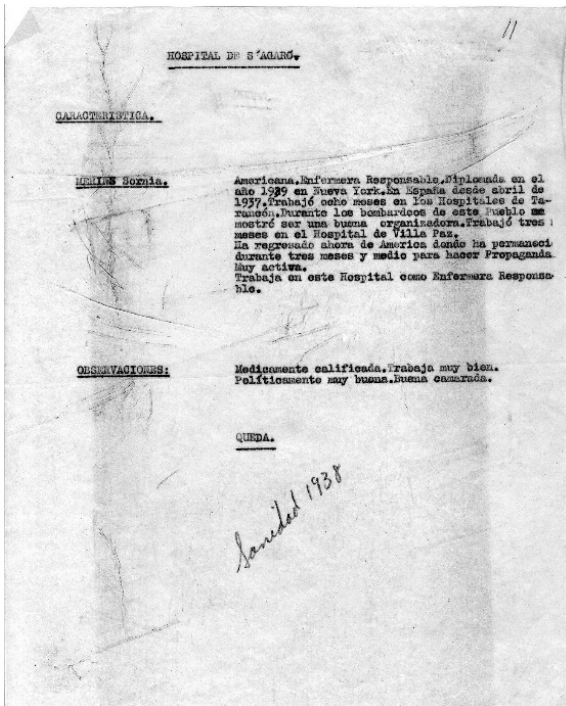
Font:
<http://sovdoc.rusarchives.ru/#showunit&id=231890;tab=img>
[consultat el 10 d’Agost de 2017]

Sonia Merins

Nascuda l'any 1900 i infermera als Estats Units.

Quan va arribar ja era representat sindical als hospitals on treballava, i pertanyia al partit comunista dels Estats Units des del 1926.

Era considerada bona professional i camarada i inclús va tornar a Espanya després d'haver obtingut un permís als Estats Units. Tot i això hi ha altres documents dels comissaris polítics que detecten algun conflicte i on posen en dubte la seva confiança.

Font: <http://sovdoc.rusarchives.ru/#showunit&id=232022;tab=img>
[Consultat el 10 d'agost de 2017]

Font: <http://sovdoc.rusarchives.ru/#showunit&id=232022;tab=img>
[Consultat el 10 d'Agost de 2017]

Hilda Bell

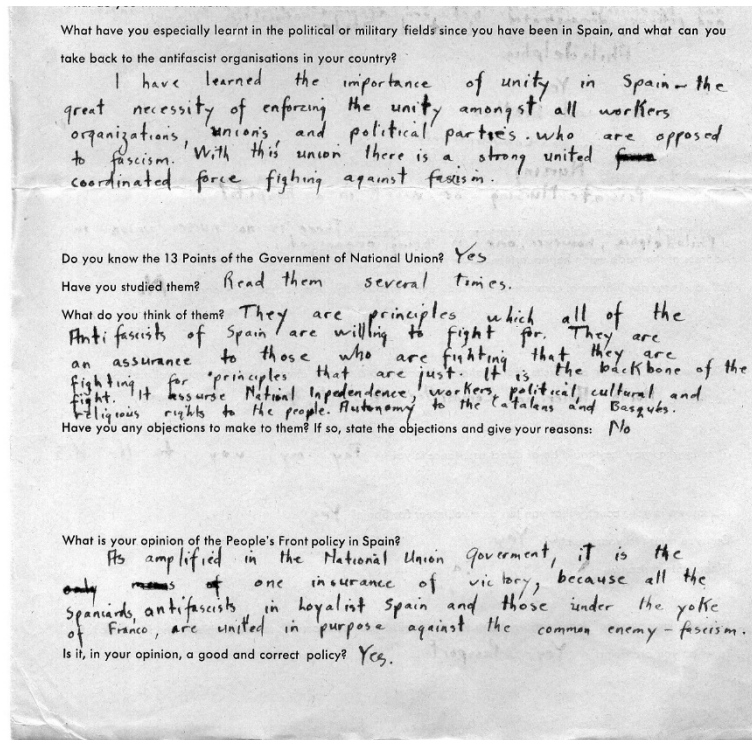
Infermera americana nascuda l'any 1915, amb preparació professional i política. També s'interessà per la situació a Espanya mitjançant l'*American Medical Bureau*.

A la seva fitxa de les pròpies Brigades on demanava tornar a Amèrica assenyala que arriba amb 22 anys i ja era membre de la "Young Communist League of America" i del Partit comunista d'Espanya.

Quan li pregunten sobre que ha après tant militar como políticament i que es porta per les organitzacions antifeixistes del seu país, directament respon (traducció pròpia):

"He après la importància de la unitat a Espanya, la gran necessitat de reforçar aquesta unitat entre les organitzacions de treballadors, sindicats i partits polítics que s'oposen al feixisme. Amb aquesta unitat, hi ha una forta força unida i coordinada lluitant contra el feixisme"

Per la seva implicació i dedicació, aquesta voluntària va arribar a ser Comissari de Guerra entre el personal Sanitari.

Font: <http://sovdoc.rusarchives.ru/#showunit&id=228567;tab=img>
[Consultat el 10 d'Agost de 2017]

Mildred Rackley

Nascuda l'any 1906. A diferència de les anteriors no era infermera, sinó artista. Tenia un nivell alt de formació acadèmica i cultural, estava graduada a una universitat americana i altra alemanya.

Era membre actiu del sindicat d'artistes.

Va ser administradora d'una revista mensual dedicada a la lluita antifeixista.

Va arribar per ajudar al personal sanitari, per acabar primer com Tinent administradora dels hospitals americans i després, dels anglesos.

Posteriorment, va fer un anàlisi econòmic estadístic dels hospitals internacionals i va ser l'administradora de l'hospital central de les Brigades Internacionals a Albacete, per acabar sent l'assistent del Major, Dr. Barsky, Cap de l'Ajuda Mèdica estrangera.

És un cas molt clar de com les dones també podien arribar a llocs de responsabilitat a les Brigades Internacionals, i un exemple de tracte igualitari que contrastava amb la mentalitat feixista.

50. ¿Has escrito artículos para los periódicos? *Algunas traducciones* — ¿Sobre qué problemas? ¿En qué periódicos?

d) Capacidades y experiencias militares

51. ¿Has sido soldado (movilizado o voluntario) en el Ejército de tu país? ¿En qué época? ¿Cuánto tiempo? ¿Dónde? ¿Cuál era tu posición durante las sublevaciones revolucionarias de 1917-18 en tu país?

52. ¿Qué grado o función has tenido en ese Ejército? ¿Qué grado tenías en la época de tu liberación?

53. ¿Has participado a la guerra? ¿Cuándo? ¿Dónde?

54. ¿Tienes conocimientos militares prácticos o técnicos particulares? ¿Cuáles?

c) Vida en España

55. ¿Cuándo has llegado a España? *Curso 1937*

56. ¿Por qué medios? *American Medical Bureau*

57. ¿Con qué objetivo has venido a España? *ayudar a España por Servicio Sanitario Americano, después Hospital Inglés; después hizo análisis internacionales; después administrador de los hospitales de la*

58. ¿Qué funciones militares y políticas has tenido en España? *teniente Administrador Hospital Americano, después Hospital Inglés; después hizo análisis internacionales; después administrador de los hospitales de la*

59. ¿En qué combates has estado? *económico estadística de los hospitales de la*

60. ¿Has sido herido? ¿En qué circunstancias? *Barr. B.I. Albacete.*

¿Has sido declarado inútil para el Servicio Militar? ¿Has sido declarado útil para el servicio a la retaguardia? ¿Eres mutilado de guerra?

61. ¿Estás de vuelta del frente? ¿Por qué motivos?

62. ¿A qué unidad militar has sido afectado? *Sanidad*

¿Dónde estás ahora? (Brigada, Compañía, Hospital, Fábrica, Oficina, etc.) *Secretaria Mayor Dr. Barsky, jefe Ayuda Médica Extranjera*

63. ¿Durante tu estancia en el Ejército Popular Español, ¿cuáles son las promociones con las cuales has sido distinguido? *Teniente*

¿Con qué motivaciones y en qué circunstancias? *Por hacer trabajo administrativo en los Hospitales Americanos.*

64. ¿A qué organizaciones políticas o populares así como sindicales estás adherido en España? *Estoy muy cerca del partido en Huesca, Cuencas*

¿En qué fecha? *junio - octubre 1937* ¿En qué ciudad? *Alfonso*

¿Quién te propuso? *Secretario del celulo y del pueblo - Villan*

65. ¿Cuáles son los camaradas con los cuales tienes más relaciones y cuáles son los responsables que pueden confirmar la exactitud de lo que has afirmado? *Mayor Dr. Barsky; Joseph North; Mayor Dr. Langen; Robert Minor.*

(Lugar) *Barcelona* día *26* de *Marzo* de 193 *8*

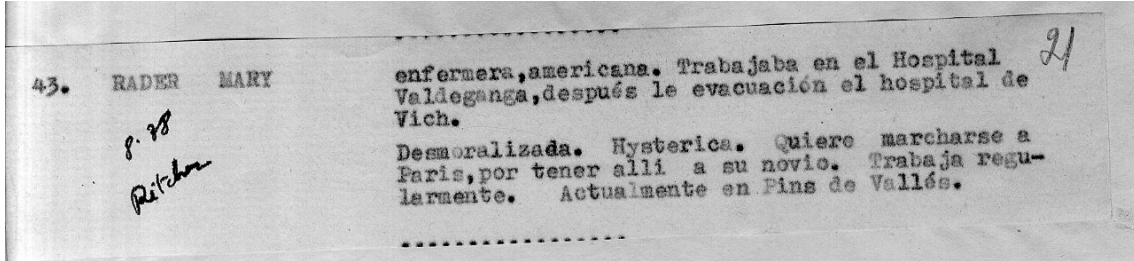
 Mildred Rackley

NOTA: El Partido expulsa a todos los que dan falsos informes o tratan de engañarlo. Los compañeros deben informar sobre todas sus actuaciones; en caso que quieran tener máxima garantía de conspiración, pueden entregar el cuestionario directamente en manos del Comité Central del P. C. E.

Font: <http://sovdoc.rusarchives.ru/#showunit&id=232785;tab=img>
[Consultat el 10 d'Agost de 2017]

Mary Rader

Hi havia altres casos, com aquest, que arribaven a un punt de cansament i desmoralització. Això pot semblar lògic actualment, però en aquell moment i situació era considerat un problema.

Font: <http://sovdoc.rusarchives.ru/#showunit&id=232785;tab=img>
[Consultat el 11 d'Agost de 2017]

Anne Marie Barron

Es tracta d'una periodista de 29 anys, també activista sindicalista als Estats Units.

És un cas peculiar, ja que hem trobat una carta que escriu als dirigents del partit comunista dels Estats Units perquè li enviïn l'acreditació de pertinença al partit. Donat que, del contrari, no la deixarien participar. I els hi dona com a motiu que s'havien trobat algun cas de trotskistes (possiblement infiltrats).

BIOGRAFIA DE MILITANTES

Nombre y apellidos Anne Marie Barron
Edad 29 Estado Indiana Oficio periodista
Lugar de trabajo Gary, Indiana
Tiempo que milita en el Partido 2 años
Cargos de responsabilidad que ocupa o ha ocupado en él Ha trabajado en comités de organización de España, amigo de Diego
¿Ha sido separado del trabajo por alguna medida disciplinada o expulsado del Partido, en qué ocasión y durante cuánto tiempo? No
¿A qué unidad militar pertenece? No
¿En qué frente ha luchado y dónde se encuentra hoy? No
¿Qué preparación militar tiene? No
¿Qué cargo militar ejerce? No
¿Ha estado procesado, encarcelado o perseguido? (especificando la fecha y el tiempo) No
¿A qué Sindicato pertenece? Profesionales periodistas, escritores
¿Ejerce algún cargo de responsabilidad? secretaria de organización
¿Ha pertenecido a algún Partido u organización política antes que al Partido Comunista? Ha pertenecido a Inicialmente comunista, 4 años 1984-1988
¿Cuánto tiempo? 1984-1988
Cargos de responsabilidad que ha tenido en dichas organizaciones No
Instrucción general Buena
Instrucción política Buena
Caso de estar casado, ideología de los padres y parientes allegados de la mujer y de ella No
Trabajos especiales que puede hacer o que ha realizado No
Idiomas que conoce alemán, inglés, español
Camaradas responsables del Partido que pueden justificar estos datos del área, Barron, Lopez, Marlene, Wilson, Jim Brennan, del área
Otros datos que crean pueden ser de interés No
En _____ a _____ de Anne Marie Barron 193
FIRMA:

ADVERTENCIA — El falsamiento de estos datos significa la expulsión inmediata del Partido.
TP. 2. MILIT. 874. TERC. 2. VALENCIA

Font: <http://sovdoc.rusarchives.ru/#showunit&id=228544;tab=img>
[Consultat el 11 d'Agost de 2017]

CONCLUSIONS

Tots els casos estudiats tenen un denominador comú: totes aquestes dones arriben per la via de l'*American Medical Bureau* per participar als serveis sanitaris.

Totes tenen formació acadèmica, bé sigui com infermeres o bé, amb altres graduacions universitàries, pel que podem dir que el seu nivell cultural és alt i possiblement superior a la mitja.

Venen amb un historial de pertinença i participació en activitats polítiques o sindicalistes. Aquesta és la font per la qual coneixen el conflicte a Espanya i decideixen participar.

En cap cas el motiu de la seva participació va ser fugir d'una situació personal o social dolenta. Tot al contrari, eren dones cultes que tenien feina, un salari i en molts casos una vida acomodada que van deixar per venir a ajudar a Espanya. Per això cal pensar que l'únic motor que les va portar va ser el sentiment de solidaritat i la defensa d'uns ideals.

MORTS, DESAPAREGUTS, DESERTORS I PRESONERS

Aquesta part esta analitzada a partir d'ela informació trobada al fons 545, inventari 2, carpeta 127 del l'arxiu rus. Hem treballat amb els llistats identificant cadascuna de les categories.

Aquesta és una mostra del llistat analitzat i treballat:

532
4 Despareguts. JHS

Sold	M	Robert	Amer	3/4/38	Canada	1910	544 W 147, N.Y.C. USA
Soble	O	Samuel	Amer	17/5/38	Belgit	18/10/13	USA New Yorkship Lower County
Sobun	M	Rune	Amer	30/7/38	Canada		
Soborshy	O	Frank	Amer	3/4/38	Canada	20/10/17	Canada Cook's Creek, Vancouver
Sough	M	Alex	Brit	3/4/38	Canada	11/4/38	England 12, 9 Howard Road, London Royal Wootton Bassett, England
Sukivas	O	Dimitrios	Greek	3/4/38	Canada	1906	Greece 25 Rue de Capchaux, Marseille, France
Sunnell	O	Joseph		20/1/38	Israel		
Turner	O	George		30/7/38	Canada		
Ubrina	O	Caesar	Amer	3/4/38	Canada	24/7/02	Passito, Neco Virginia Vaime, 18 Clinton St, Brooklyn, N.Y. USA
Urbang	M	Joseph		17/3/38	Belgit	1910	
Urd	O	Earl	Amer	12/4/38	en temps	2/4/10	USA 4570 Supton Dwyer Parkway, N.Y.C. USA
Valdes la Guardia	Enrico Pablo	Colono	4/4/38	Canada	25/1/38	Cuba	Valdes Valdes, Havana Cuba
Vajonen	M	Mahlmar	Finn	3/4/38	Canada	9/11/35	Finland Box 553 Superior Wis USA
Vanson	O	Stanley	Amer	19/4/38	Canada	3/1/38	Canada 1338 Broadway St. Miami, B.C. Amer
Vinovich	O	George L.	Amer	3/4/38	Canada	4/1/14	USA 231A Sunflower St. Lewis Mo. USA
Vrettes	O	Denis	Graco	3/4/38	Canada	10/4/38	Greece 250 W 16, Philadelphia Pa. USA
Vukelich	O	Nick	Amer	3/4/38	Canada	10/4/38	Canada Litchy, Montreal USA
Wallace	M	Joseph	Amer	10/5/38	Belgit	1916	USA 630 S. 23rd Ave. Richmond VA USA
Wallach	M	Myron David	Amer	3/4/38	Canada	14/1/14	Poland
Walsh	M	Edward	Amer	17/4/38	Belgit	1910	14/2/14 416 Marlboro Ave, 7th Braddock, Pa. USA
Walton	M	Charles	Eng	3/4/38	Canada	6/5/12	England 14 Somerset St. Gillingham Kent, Eng
Wachnick	+	Frederick	Eng	17/3/38	Belgit	1910	12/12/12 Eng 14 Somerset St. Gillingham Kent, Eng
Ward	M	Stephen	Brit	3/4/38	Canada	30/10/18	Eng 14 Somerset St. Gillingham Kent, Eng
Wardlaw	O	Ralph	Amer	3/4/38	Canada	8/1/32	USA 500 W 140, N.Y.C. USA
Wardle	O	Robert Wm	Brit	3/4/38	Canada	24/1/10	England 9 Elmwood Ave, Toronto 50, Canada
Waters	+	Franklin Lee	Amer	3/4/38	Canada	3/4/16	USA R.R. 2, Box 222, Elmville, Ill. USA
Watson	M	John	Brit	3/4/38	Canada	6/7/16	Scotland 20 Sumner Terrace Aberdeen Scotland
Watts	M	Robert	Amer	3/4/38	Canada	3/11/34	Eng 129 St. Albans Rd, Swanton, N.Y. USA
Watts	M	Robert	Amer	17/3/38	Belgit	1910	USA 14 Elm Hill Road, Somerville, Mass USA
Webber	M	Robert	Amer	3/4/38	Canada	12/4/38	USA Pa. S. 9th, 168 W 25, NYC USA
Weil	M	Max	Amer	3/4/38	Canada	23/2/16	USA 331 W 89, NYC USA
Weir	+	Mary	Amer	3/4/38	Canada	30/6/16	USA 33 Washington Sq. NYC USA
Weisz	O	Joe	Amer	4/4/37	Belgit		USA 3200 Mackwood, Detroit, Mich, USA

Font: <http://sovdoc.rusarchives.ru/#showunit&id=162595;tab=img>
[Consultat el 6 d'Agost de 2017]

Com es pot veure a l'imatge el document recull els efectius que van ser baixa a les tropes i el motiu, a més de la nacionalitat i la data de baixa.

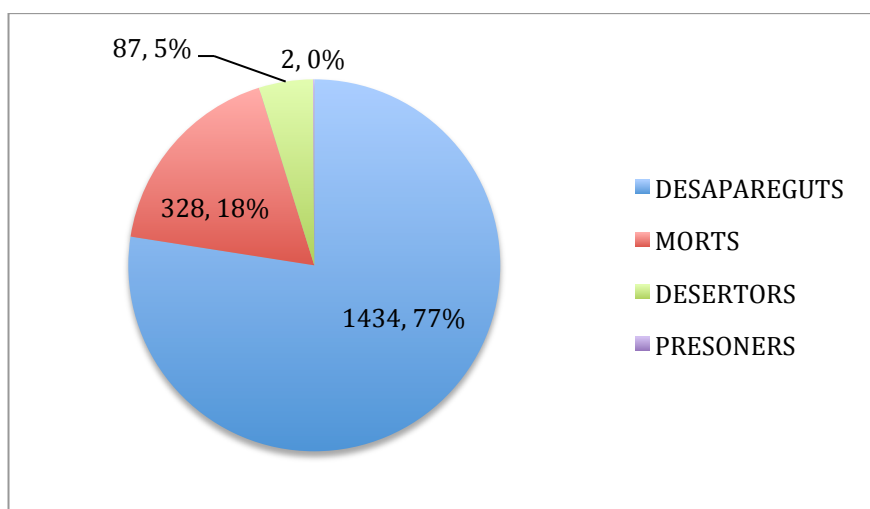
El fet de que sigui manuscrit i ordenat alfabèticament i la gran quantitat de casos que recull, fa pensar que no es tracta d'un document provisional, el qual hauria estat difícil de corregir o modificar.

CONCLUSIONS:

Donat que la informació obtinguda i analitzada no saben si correspon al recompte final o definitiu que s'hagués pogut realitzar a la finalització de la guerra, no podem afirmar que les conclusions que s'extreuen siguin definitives o globals. Malgrat això, sí que ens proporcionen una visió respecte aquestes situacions.

D'altre part, aquesta informació definitiva és molt difícil d'obtenir de forma exacta donat l'abast tan ampli de la guerra i la dificultat de comptabilitzar i controlar totes les xifres del personal implicat.

Tot i això, encara que no sabem el nombre total de desapareguts, morts, presoners o desertors, la informació disponible és àmplia i considerem suficient per treure algunes conclusions i gràfics que exposem a continuació.

Font: Elaboració pròpia

	nº	%
DESAPAREGUTS	1434	77
MORTS	328	18
DESERTORS	87	5
PRESONERS	2	0
TOTAL	1851	

Font: Elaboració pròpia

Crida l'atenció el nombre i percentatge tan alt de desapareguts, un 77% de tots els registrats. Molt probablement, tots aquests casos haurien d'haver estat classificats com a morts, desertors o presoners. I, segurament, el fet que no ho estiguin és degut a les dificultats del moment per tenir un registre i seguiment molt acurat de cada soldat, sobre tot en les batalles o grans moviments de tropes.

FLUXE D'ENTRADA DE VOLUNTARIS

A partir dels documents trobats a l'arxiu rus que recullen el seguiment mensual de voluntaris que sortien de Figueres per incorporar-se a les Brigades Internacionals hem comptabilitzat el nombre de voluntaris de cadascun dels mesos i hem analitzat la seva evolució. En concret, hem hagut de revisar els documents de l'inventari 6, carpeta 6 i imatges de la 52 fins la 68.

Veiem a continuació un exemple dels llistats als que fem referència, on observem no només el nombre total d'incorporacions mensuals, sinó que també el nombre per nacionalitats.

3ex
14.3.38
345c
5

LISTA POR NACIONALIDADES DE Los CAMARADAS VOLUNTARIOS SALIDOS DE
FIGUERAS PARA INGRESAR A LAS BRIGADAS, EN FEBRERO 1938.

NACIONALIDADES	VOLUNTARIOS	PERMISIONARIOS
ALBANESES	2	
ALEMANES	39	
AMERICANOS	78	
ARMENIOS	8	
AUSTRIACOS	28	
BELGAS	40	5
BULGAROS	13	
CANADIENSES	23	
CHECOS-SLOVACOS	39	
COLOMBIANOS	1	
CUBANOS	65	
DANESSES	26	1
EL SALVADOR	1	
ESPAÑOLAS	56	4
ESTONIANOS	6	
FINLANESES	11	
FRANCESES	364	52
GRIEGOS	11	
HOLANDESES	18	
HUNGAROS	29	3
INGLESES	130	3
IRLANDESES	1	
ITALIANOS	55	7
LETONES	2	1
LITUANOS	1	
LUXENBURGUESES	1	
MEXICANOS	1	
NORUEGOS	5	
POLACOS	161	7
PORTUGUESES	4	
ROLANOS	16	1
RUSOS	2	1
SUD AFRICANOS	1	
SUECOS	26	
SUIZOS	12	
YUGO-SLAVOS	33	
SIN NACIONALIDAD	1	
TOTALES	1.298	85

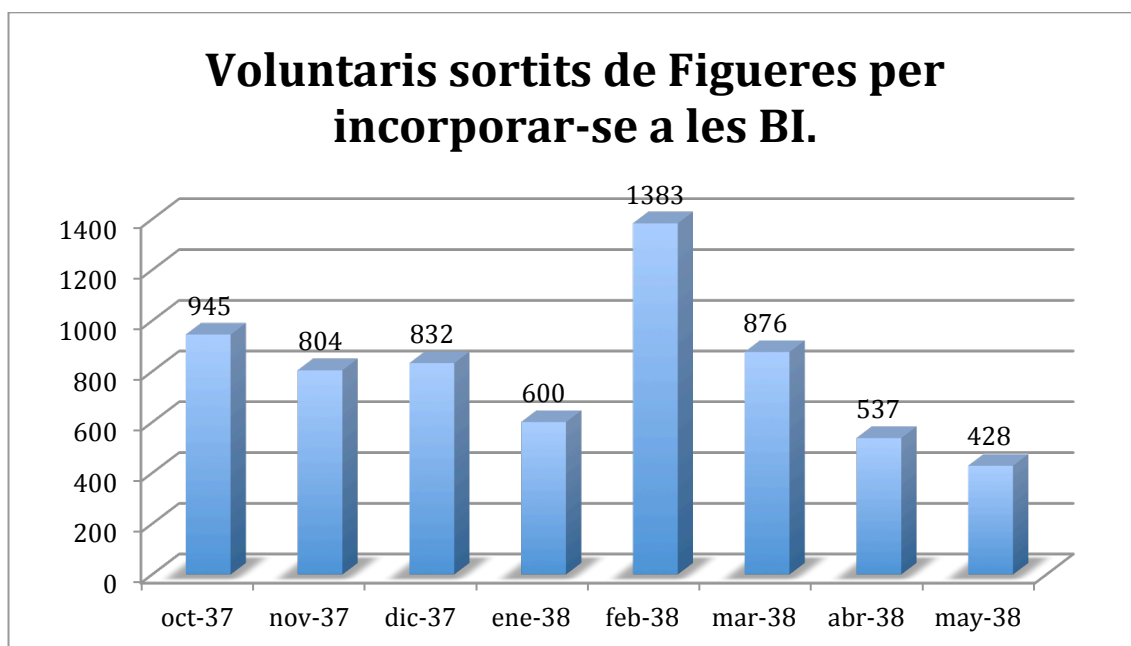
RESUMEN

VOLUNTARIOS NUEVOS	1.298
" PERMISIONADOS	85
TOTAL SALIDOS EN EL MES	1.383

Font: <http://sovdoc.rusarchives.ru/#showunit&id=127179;tab=img>
[Consultat el 13 d'Agost de 2017]

CONCLUSIONS

Una vegada recopilades i organitzades las dades i posades en el següent gràfic observem que la quantitat de voluntaris que s'incorporen durant els mesos analitzats és veritablement rellevant, amb una mitjana de 800 voluntaris al mes i un pic de 1383 persones el mes de febrer del 1938.

Font: Elaboració pròpia

Amb aquestes xifres podem constatar el que hem comentat a diferents punts del treball, la gran resposta que hi va haver per part de molts països, que es reflecteix en la quantitat de voluntaris. Al mateix temps, hem vist que tants voluntaris requeria una molt bona organització i una disponibilitat de recursos que no sempre van tenir.

Un problema afegit era la diversitat d'idiomes com a conseqüència de la multitud d'orígens, que afectava tant a l'organització com a la vida diària.

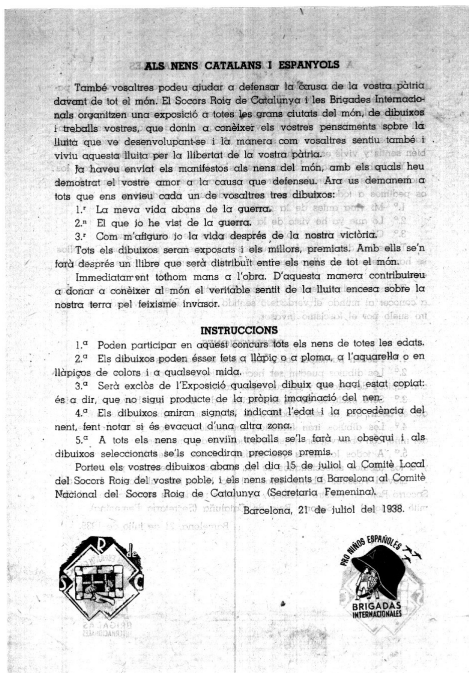
En aquests vuit mesos es recullen un total de 6.405 ingressos a les Brigades des de més de 40 països diferents. Sortien de Figueres, amb l'assignació prèvia de la Brigada a la qual pertanyien i, normalment, anaven cap a Albacete on rebien la formació abans d'arribar al front.

També destaquem una coincidència entre l'anàlisi global per origen (on analitzàvem molts més casos) amb l'arribada de voluntaris a Figueres. França és el país d'on venien més voluntaris, seguit però amb molta distància per un grup de països on podem situar a Polònia, Anglaterra, Itàlia, Estats Units i Txèquia.

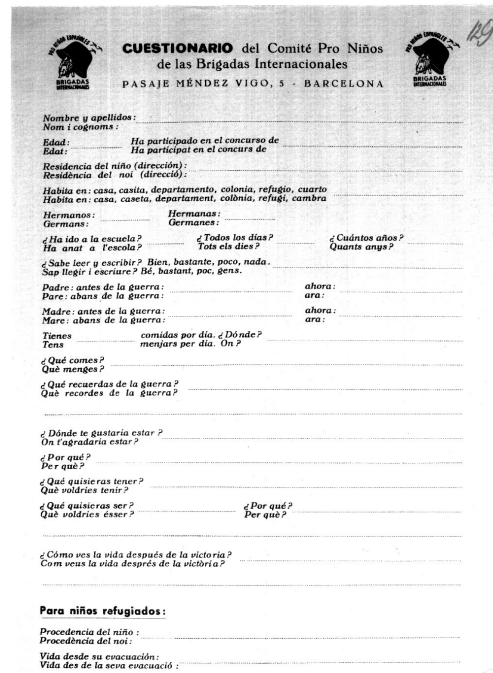
ELS NENS

Durant el procés de recerca d'informació a l'arxiu rus vam trobar una documentació que feia referència a un concurs de dibuix que van promoure l'organització de les Brigades Internacionals i "Socorro Rojo", amb l'objectiu difondre a altres passos el sentiment dels nens espanyols (republicans) durant al Guerra Civil. Als nens participants se'ls feia una enquesta on es recollien dades seves, opinions i comentaris.

Vam considerar rellevant analitzar-la i veure si podíem extreure alguna conclusió interessant sobre els nens i les seves circumstàncies.

Font: <http://sovdoc.rusarchives.ru/#showunit&id=150145;tab=img>
[Consultat el 15 d'Agost de 2017]

Font: <http://sovdoc.rusarchives.ru/#showunit&id=150145;tab=img>
[Consultat el 15 d'Agost de 2017]

Hem fet una taula i analitzat les dades obtingudes de les 121 enquestes realitzades als nens per part de les Brigades Internacionals, i que hem trobat a l'arxiu rus (REGASPI) al inventari nº 1, carpeta nº 75.

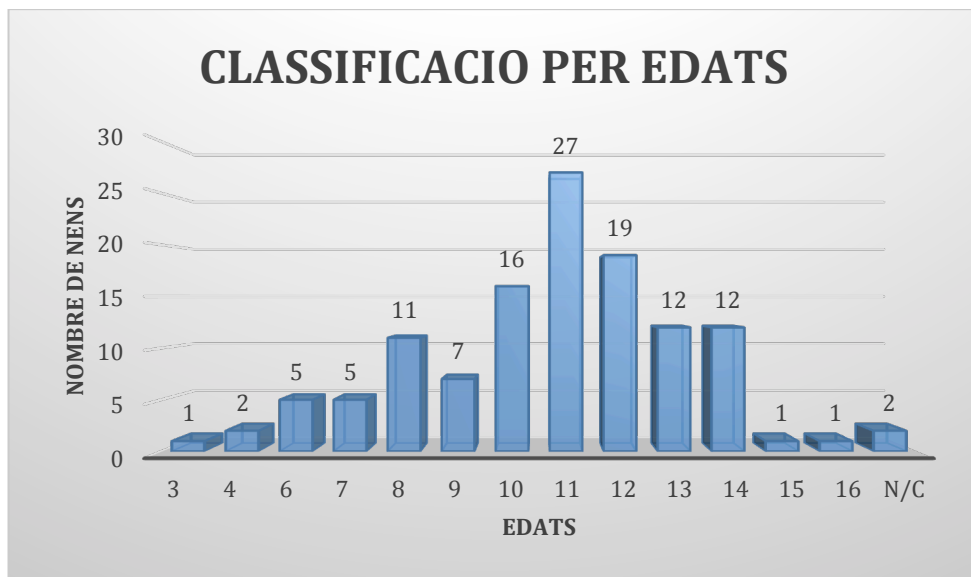
Un factor que considerem interessant tenir en compte per la interpretació dels resultats és que les enquestes van ser realitzades en el període de la guerra i, per tant, els nens estaven vivint en aquells moments situacions difícils de conflicte. Això inevitablement afectà a les seves respostes.

D'altre banda, es tractava de nens que residien a Barcelona i voltants.

GÈNERE

La situació entre nens i nenes de la mostra obtinguda és bastant equilibrada amb un total de 68 nois i 52 noies.

EDATS DELS NENS ENQUESTATS:

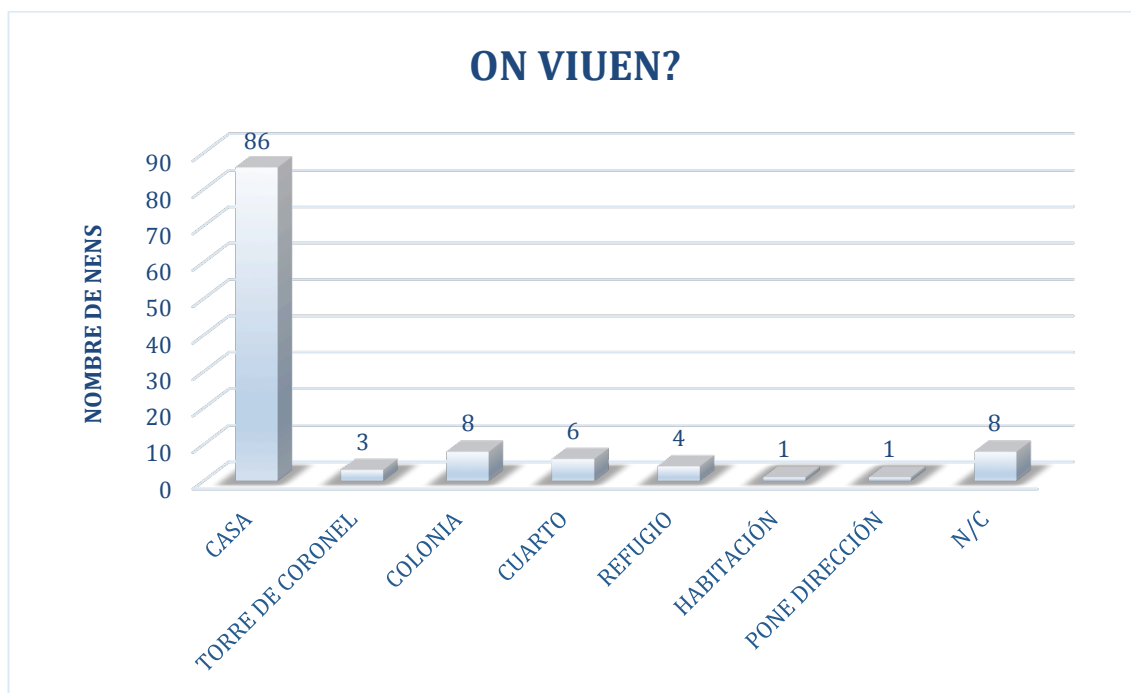

Font: Elaboració pròpia

Es pot observar que el grup de nens de la mostra tenen una edat d'entre 3 i 16 anys. Tot i que la majoria estan entre els 10 i 14 anys, i l'edat més freqüent és la d'11 anys.

Per tant, podem considerar que les respostes són de nens amb cert coneixement i enteniment del que succeeix al seu voltant i amb criteri per contestar.

LLOC DE RESIDÈNCIA

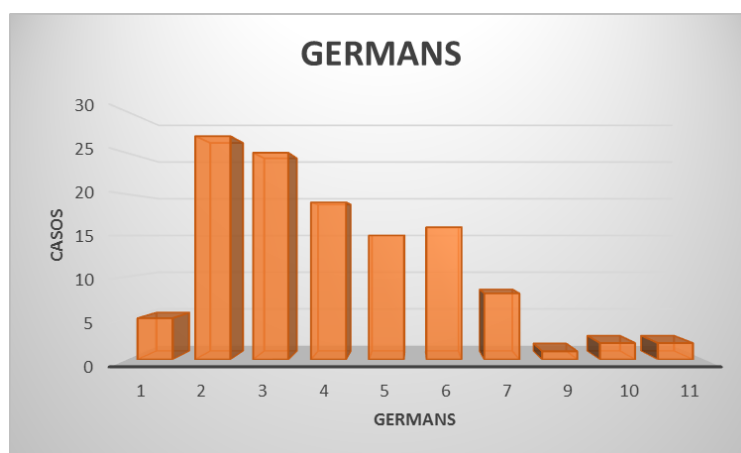

Font: Elaboració pròpia

Es tracta clarament de nens que, la gran majoria, viuen a casa seva i, per tant, estan vivint la guerra a l'àmbit familiar. De totes maneres, és interessant veure que també hi havia d'altres que havien abandonat la seva llar i estaven instal·lats en refugis o colònies.

SITUACIÓ FAMILIAR

GERMANS	NENS
1	5
2	27
3	25
4	19
5	15
6	16
7	8
9	1
10	2
11	2

Font: Elaboració pròpia

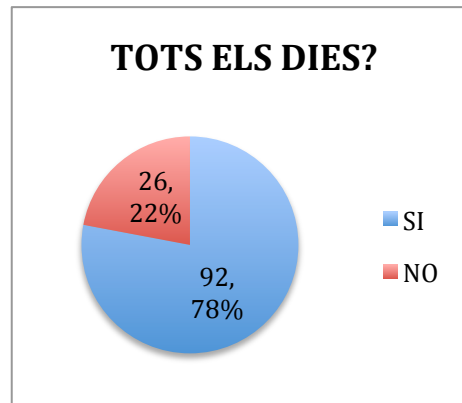
Font: Elaboració pròpia

Observem que en general es tractava de famílies extenses amb una mitjana de 4 fills. Fins i tot hi ha dues famílies de 10 germans i dues més de 9. També, a l'altre extrem, trobem 5 famílies de només un fill.

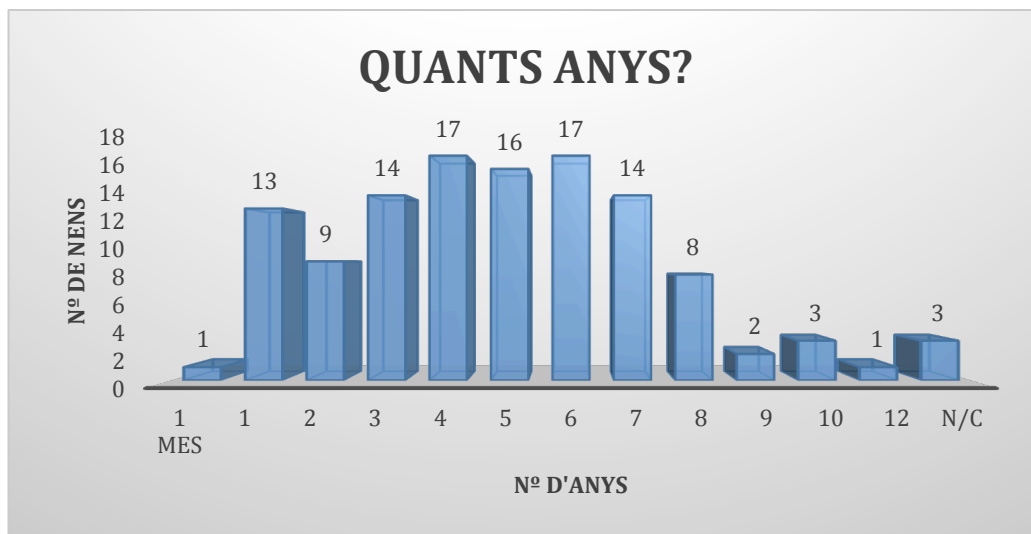
ESCOLARITZACIÓ

Font: Elaboració pròpia

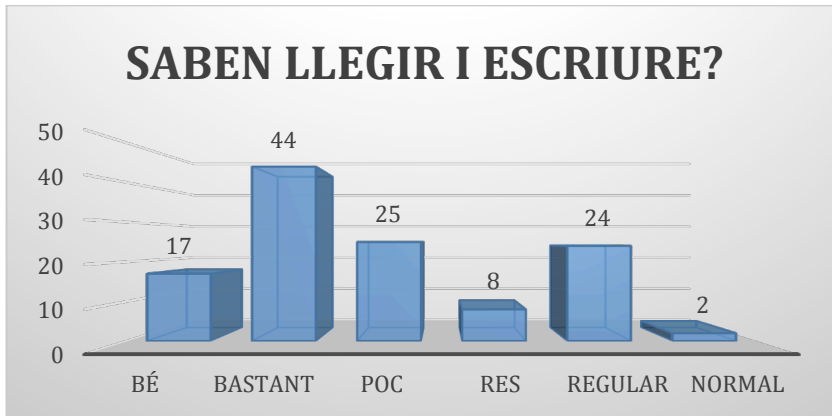
Font: Elaboració pròpia

Font: Elaboració pròpia

La informació relativa a l'escolarització també és rellevant i molt relacionada amb el fet que es tractava de nens residents a l'àmbit urbà i de poblacions com Barcelona o rodalies. Allà era habitual que els nens anessin al col·legi i ho veiem en el 98% dels casos. A d'altres zones d'Espanya o a les zones rurals, probablement aquesta dada hagués estat molt diferent.

Es probable que la situació de guerra fes que només el 78% de nens no faltessin cap dia a l'escola.

Font: Elaboració pròpia

Aquesta informació està molt relacionada amb l'escolarització, que hem vist que és molt alta, i amb les edats dels nens participants. Per això veiem que són molts pocs els que no saben llegir o escriure, que coincideix amb els d'edats més baixes..

PARES I MARES DELS NENS

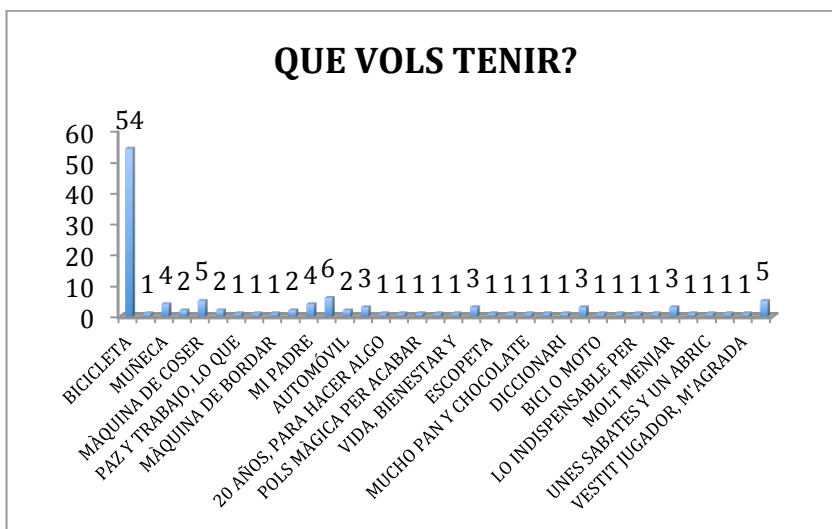
Gairebé tots els nens tenen tant els seus pares com les seves mares vives el moment de l'enquesta.

Com que a l'enquesta no tots els nens comenten les professions dels seus pares, no s'ha aprofundit en aquesta dada. Però si que podem dir, pel que fa a les mares, que la majoria d'elles es dedicaven a les labors de casa, situació habitual de l'època.

PRINCIPALS DESITJOS DELS NENS

Entre les dades que se'ls hi demanava a l'enquesta, hi havia preguntes relatives a què volien tenir o què voldrien ser de grans.

A continuació veurem els resultats de les qüestions plantejades anteriorment:

Font: Elaboració pròpia

El gràfic ens mostra clarament que la majoria dels nens volien una bicicleta. Sembla que era la joguina o objecte més apreciat. Les altres coses per les que tenien bastant interès eren les màquines d'escriure. Sens dubte això està molt relacionat amb les respostes que veurem després a la pregunta de què volien ser. Moltes de les noies volien ser mecanògrafes o modistes.

Hi ha altres respostes que ens han sobtat pel seu contingut i per l'edat que tenien aquells nens, i perquè mostren com d'afectats estaven per la situació. Destaquem les següents respostes:

- "el meu pare"
- "20 anys per fer alguna cosa per la causa"
- "pols màgica per acabar amb la guerra"
- "fusell molt gran per acabar amb els feixistes"

Veiem a continuació els resultats sobre el què **volien ser**:

Hi ha diferències molt clares entre las respostes dels nois i les noies.

En primer lloc sorprèn que aquests nens, que no arriben en la seva majoria als 12 anys, ja tenen clar el que volen ser de grans. Destaca el fet que la majoria dels nens volien ser aviadors, amb l'objectiu d'acabar amb el feixisme i ajudar al seu país, respostes clarament influenciades per la situació de guerra que estaven vivint.

En segon lloc la professió més desitjada era la de mecànic.

Pel que fa les noies (43% dels casos), volien ser en la seva majoria, modistes, mecanògrafes o mestres.

Crida l'atenció de que només una de les noies volia ser mecànica, per arreglar trens.

En resum, podem veure que estan molt diferenciades les professions per gènere. També observem la influència de la situació que estan vivint ja que molts dels nens volen ajudar al seu país o a la seva família.

EL FUTUR

Al qüestionari hi havia una pregunta per a que els nens opinessin de com veien el futur després de la victòria.

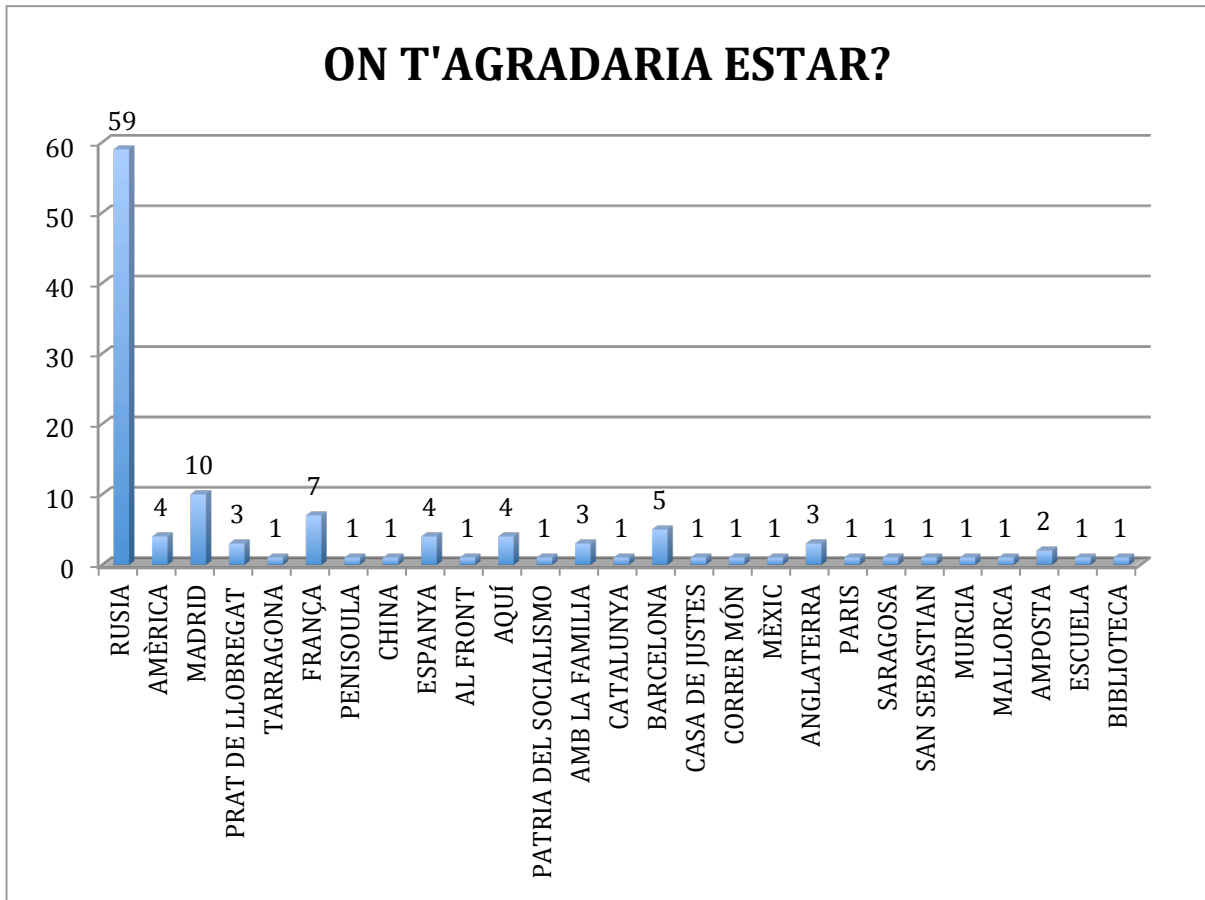
La resposta generalitzada és que després de la guerra estaran millor, per que hi haurà pau, justícia i més treball i menjar. En definitiva creuen que seran més feliços perquè no hi haurà ni bombardejos ni feixisme. També donen per suposat que els republicans guanyaran la guerra.

Només dos dels nens responen que no ho saben i tres dels 120 no contesten a la pregunta.

També hi ha respostes clarament influenciades o pels seus pares o per l'entorn. Fan referència, per exemple, a ser lliures del feixisme, a que no hi hagin explotadors ni explotats, i que serà molt millor pels treballadors. També alguns esperen que hi haurà més escoles, feina i menjar.

DESTÍ DESITJAT

També se'ls hi pregunta on els hi agradaria estar.

Font: Elaboració pròpia

La majoria volen estar a Rússia, i pels comentaris de les respostes, perquè creuen que allà tindran una vida millor. Veuen Rússia com un país ideal, més alegre i bonic, amb més menjar i pau, com la nació dels treballadors i on els nens són més feliços. És clar que aquesta percepció està influenciada pel bàndol al que pertany el seu entorn, així com la publicitat republicana i comunista del moment.

Un altre grup important de nens voldria estar a Madrid. Molts d'aquests, perquè tenen allà la seva família. França també és un destí que es menciona en alguns casos, perquè no hi havia guerra (en aquell moment) i pensen que s'estaria millor. Els que responen Amèrica ho fan per que tenen família, o bé perquè el veuen com un país democràtic.

Altres no concreten un lloc, però sí que volen estar amb les seves famílies.

Finalment, hi ha dos comentaris que ens sorprenen: un d'ells voldria estar al front per lluitar contra el feixisme i l'altre voldria estar a una biblioteca perquè li agraden les històries.

A l'annex d'aquest treball podem trobar diferents documents analitzats de l'Arxiu Estatal Rus d'Història Polític-Social (RGASPI són les seves sigles en rus).

EL CAS DEL BRIGADISTA ROBERT MERRIMAN

Entre els documents consultats hem trobat el diari del Brigadista Robert Merriman, un professor i economista a la Universitat de Califòrnia que va participar a la Guerra Civil Espanyola com a Brigadista i es va convertir en l'americà de màxim rang dels quals van participar-hi.

El diari que es comenta a continuació el va escriure entre el Gener i el Novembre 1937. El podem trobar a l'annex d'aquest treball.

Robert Merriman Font:
<http://www.lavanguardia.com/hemeroteca/20161226/412877592167/guerra-civil-espanola-brigada-abraham-lincoln-voluntarios-americanos-brigadas-internacionales.html>
[Consultat el 20 de juliol de 2017]

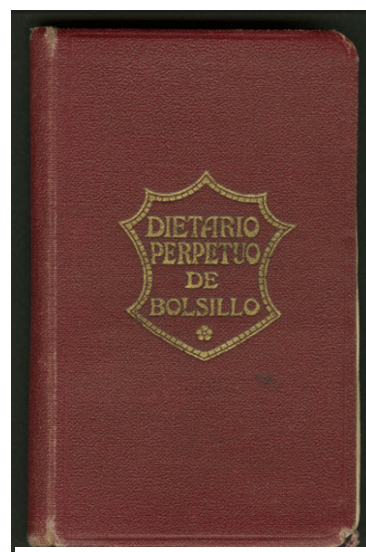
EXPLICACIÓ DEL DIARI DE ROBERT MERRIMAN

10-14 de gener

L'11 de gener de 1937, Robert Merriman va entrar a Espanya en tren i va començar el viatge de la seva vida. Com es pot llegir, les primeres impressions de Barcelona i València queden reflexades a les primeres pàgines del diari. De Barcelona destaca principalment alguns dels pòsters que havia vist pels carrers de la ciutat: des d'un sobre un curs de llengua russa, on s'hi veia un ampli alfabet rus, realitzat per la UGT, fins a altres on s'hi llegien frases com "Feu tancs, tancs, tancs,... que són l'arma de la victòria" o "Nens, els feixistes us han portat les bombes". També explica que va presenciar un bombardeig a un hospital a la ciutat comtal.

Merriman va estar a Barcelona fins que el seu tren va sortir cap a València la tarda del 13 de gener. Posteriorment, es va traslladar cap a la base d'entrenament de les Brigades Internacionals a Albacete.

La seva companya de viatge va ser **Milly Bennett (Mildred Mitchell)**, una antiga coneguda amb qui es va retrobar a Paris i la qual tenia intenció de viatjar també a Espanya. Ella escrivia com a periodista per a un diari rus d'aquells temps. Algunes de les seves vivències anteriors havien estat redactades al seu llibre *On her own: journalistic adventures from San Francisco to the Chinese Revolution, 1917-1927*.

Font:
http://merrimansdiary.com/files/2014/01/Diary_cover.png [Consultat el 20 de juliol de 2017]

15-16 de gener

Durant aquests dos dies a València, Merriman explica que va conèixer molta gent important. Destaquen George Marion un reporter i marit de Celia Greenspan, la qual va tenir un paper important com a infermera durant la guerra civil (George Marion escrivia sota el nom de Marion Greenspan); Liston Oak, amb qui va compartir habitació; escriptors de *Der Tag*; un escriptor del *Daily Worker* de Londres.

Juntament amb Milly Bennett es van trobar amb Eric “Pinky” Griffiths, un pilot de Nova Zelanda.

El dia 16 de gener, Merriman va agafar un tren cap a Albacete, la base d’entrenament de les Brigades Internacionals.

17-18 de gener

Quan Merriman arriba a Albacete, la base de les Brigades Internacionals, encara no és oficialment de les Brigades Internacionals i va estar intentant allistar-s’hi. Merriman passarà un temps considerable del proper any en aquesta àrea, liderant la base d’entrenament.

Merriman diu que va conèixer a cinc anglesos a Albacete. Quan Merriman va arribar-hi, la contingència britànica de les Brigades havia tornat del front a Còrdoba. Alguns dels brigadistes britànics van anar a la Madrigueras per ampliar el seu entrenament i d’altres nous britànics i irlandesos recent arribats van ser enviats allà per ser incorporats al **“Batallón Britànic”**. Destaca al diari que Merriman explica que el 17 de gener aquest **batalló** britànic van participar en una batalla per expulsar els forces Rebels dels límits de Madrid.

19-20 de gener

Merriman va ser acceptat a les Brigades Internacionals durant aquests dies. Menciona reunir-se amb Peter Kerrigan qui era Comissari del **Batallón Britànic** en aquell moment. També menciona haver conegut a “Winkler”. No se sap ben bé qui pot ser aquest personatge, però es creu que podria tractar-se de Peter Winkler, personal oficial de les Brigades.

Un dels últims noms que apareixen en aquesta entrada del diari és el nom d’Stembel, però segurament es refereix a Samuel Stember, un americà funcionari que suposadament era el líder polític dels voluntaris americans. Es deia que a Stember li mancava el carisma necessari per liderar els homes, i és per això que no és d’estranyar que immediatament després de la seva arribada a Albacete pel seu entrenament, a Merriman se li confiés el lideratge del contingent americà.

21-22 de gener

En aquesta entrada Merriman explica que va estar diversos dies a Albacete valorant a quina unitat de les Brigades seria assignat. El dia 21 de gener, Merriman explica que va ser assignat com a oficial i va anar a recollir la jaqueta i l'uniforme. Aquest és un detall important per al protagonista, ja que Merriman pensava que els oficials havien de semblar oficials, per tal que hi hagués un respecte entre els diferents rangs.

El dia 22 de gener, Merriman esmenta que va parlar amb Steve Daduk, un veterà americà de les batalles aèries sobre Madrid, el qual va esdevenir comandant de la Companyia Lincoln. En una reunió amb diferents comandants, entre els quals estava Steve Daduk, Merriman va presentar una taula organitzativa on demanava dues companyies d'infanteria i una companyia d'artilleria.

23-24 de gener

Merriman va ser nomenat ajudant de James Harris per liderar el Batalló de Lincoln a Villanueva de la Jara. La seva primera tasca va ser reunir-se amb els Oficials no-comissionats i iniciar un règim de camp d'entrenament. Merriman també parla sobre dos irlandesos que presumptament suposaran un problema, però no queda clar en les pàgines del diari a qui s'hi pot referir.

És important destacar la figura de Vidal, qui va ser cap d'entrenament dels brigadistes a la primavera de 1937. Vidal apareix en les pàgines del diari, i és que és qui dona les instruccions a Merriman la majoria de vegades.

25-26 de gener

Adaptar-se a Villanueva de la Jara significava, també, construir un "camp de tir" a les afores del poble. Els companys de Merriman que l'acompanyaven el 25 de gener eren Harris, Stember, Daduk, Kelly, Parker i Tenbetti.

Fent una mica de recerca, s'ha vist que Parker fa referència a John William Parks; Harris és James Harris, comandant dels Lincolns amb Merriman, que va viatjar a Espanya amb el primer grup; Stember i Daduk ja s'han comentat anteriorment; Kelly podria ser el líder de la segona secció de la primera companyia de Lincolns; Tenbetti podria ser John Landetta, un estudiant cubà-americà de Nova York que va arribar a Espanya a mitjans de gener, i que va ser comandant d'una secció cubana d'aproximadament 60 homes que havien estat assignats al Batalló Lincoln.

27-28 de gener

Merriman comenta que les seves tasques en els següents dies eren d'organització. Havia d'entrenar un ampli nombre de nous homes que arribaven a Villanueva de la Jara, als quals també havia d'alimentar. Merriman s'adona que no és una tasca senzilla, i és que per exemple, un dels problemes amb els quals es troba en viatjar el dia 27 de gener a Albacete, és el

descontrol del material entre diferents camps bases.

El dia 28 de gener, Merriman esmenta nous noms de persones que no apareixen anteriorment al diari. Un d'ells és el General Gal (Janos Galicz) d'Hongria, un líder militar de la divisió que comandava la 15a Brigada. També parla de Felice Platone, un dels principals membres de les Brigades Internacionals, i del Dr. Rudolf Neumann, un dels primers organitzadors de les Brigades Internacionals a Albacete.

Quan torna a Villanueva, Merriman troba que Ray Steele s'ha saltat la normativa i les seves ordres en estar begut i golpejar una porta. És per això que es veu obligat a tancar-lo a un "calabós com a càstig. Ray Steele, posteriorment, treballarà com a cuiner i servirà al Batallón Lincoln.

Merrimann també explica que té problemes amb Andrew Royce, del qual no s'ha trobat més informació.

29-30 de gener

En el decurs dels dos dies següents, es van triar els líders per a les noves Companyies Lincoln. John Scott (Inver Marlow) va ser el comandant de la 1a Companyia, la qual incloïa els "Connolly Column", un grup d'irlandesos voluntaris que preferien estar amb els Lincolns que estar al Batalló Britànic. Scott era Britànic, i algunes discrepàncies entre ell i els "Connolly Column" no trigarien en aparèixer. La 2a Companyia va ser liderada per Steve Daduk. La 3a Companyia estava a càrrec de Douglas Seacord.

Pel que es llegeix al diari el dia 30 de gener, Merriman es reuneix amb Stember, E. Morse, Al Tanz i John Scott, i s'explica que els homes estan poc preparats, i Daduk comenta que el front a Madrid és molt perillós per a les tropes sense preparació.

S'explica que Daduk havia acusat a Merriman de ser un espia Rus, pel fet d'haver arribat a Espanya via Moscú, però al final del dia, Merriman apunta que les acusacions de Daduk sobre ell van ser estudiades i desmentides.

Merriman també parla sobre uns rifles, de 1936. Molts dels Lincolns van entrar en acció amb "Mexicanskis", uns rifles fets per la guerra russa contra els Russos Blancs i que van ser venudes a Mèxic.

31 de gener

Les acusacions d'Steve Daduk sobre Merriman s'haurien resolt a la ment de Merriman, però el 31 de gener al diari d'aquest es demostra que el l'afet encara no estava resolt. Merriman explica que Steve Daduk va acompanyar a James Harris a Madrigueras on Daduk va ser suspès. John Scott i E. Morse també són mencionats en aquest dia rutinari on es van projectar pel·lícules russes per la tarda.

Merriman també comenta que el fill del professor J.B.S. Haldane va visitar Villanueva. El

professor era un químic que va ajudar en la protecció del gas utilitzat a la primera guerra mundial. Merriman relata que van iniciar entrenament contra agents gasosos.

1-2 de febrer

Merriman relata que segueix comprant material pels americans, i visita uns edificis pels aviadors i hospitals.

També explica que s'han hagut de produir diversos arrestos per excés de consum de begudes alcohòliques, i suposadament, un dels homes, sota els efectes de l'alcohol, ha atacat una dona. Aquests han estat sentenciats a cinc dies de feines disciplinàries. Un tal "Cox" (Thomas Cox Jr.) decideix desertar després de les reprimendes. Se sap que Cox va morir al cap de pocs dies quan anava en un camió i va entrar accidentalment en territori enemic.

3-4 de febrer

Merriman explica que ha passat tot el dia al camp. Ha estat a l'hospital fent companyia als ferits, i posteriorment des d'un turó ha estat observant les tàctiques, moviments i maniobres de guerra de la companyia d'Scott, la qual estava bàsicament composta per irlandesos i cubans i semblava que s'entenen prou bé.

5-6 de febrer

Segons el diari, l'entrenament de les tropes continua positivament. Tot i així, s'extreu d'aquest fragment que hi ha una constant reorganització en els càrrecs de les Brigades Internacionals. La rivalitat personal i les discussions entre els homes suposaven un patiment constant per a Merriman. Malgrat això, l'escriptor segueix amb bones vibracions quan veu que els Batallons comencen a entendre's i funcionar.

7-8 de febrer

És interessant veure com els Brigadistes Internacionals s'interessen per la cultura espanyola: Merriman explica al seu diari que el diumenge 7 de febrer van assistir a una "corrida" de toros.

Merriman va a Madrigueras per trobar-se amb els britànics, però justament aquests van viatjar a La Gineta el 7 de febrer, per després anar a Jarama.

9-10 de febrer

Al llarg del diari, Merriman discuteix els esdeveniments que més van afectar els americans. Malauradament, al diari no es parla amb molta precisió sobre els moviments i els plans de les tropes brigadistes. Això és lògic, i és que si el diari queia en mans de l'enemic tota la

informació es podria utilitzar en contra de les Brigades Internacionals.

De l'1 de febrer al 10 de febrer les forces de Franco van iniciar una ofensiva contra Madrid tallant la carretera entre Madrid i València, per tal de deixar Madrid aïllada. Si Merriman estava al cas d'aquest fet no ho plasma al seu diari fins al dia d'avui i sí que ens explica que la 1a Companyia liderada per Scott havia estat acusada de donar suport als britànics, i que ara era problema seu el de de què Scott estigués liderant els Connolly column.

11-12 de febrer

Merriman escriu al dia 11 de febrer "que es mouran aviat, probablement l'endemà", però no especifica el lloc. Ara, sabem que es referia a que es mourien cap al front.

Els problemes amb Scott continuaven, i tot i que van parlar el dia 9, Merriman diu que va parlar extensament amb Stember sobre si era inevitable que Scott fos reemplaçat com a comandant de la 1a Companyia. Merriman també relata que l'Intendent estava preparant un sopar per a 1300 homes (aproximadament dos Batallons).

El dia 12 de febrer Merriman seguia entrenant amb les tropes. És important destacar que aquest mateix dia, i tot i que no s'esmenta al diari, els brigadistes britànics van atacar la vall de Jarama, però els feixistes estaven preparats i van poder contraatacar. Els 600 homes del Batalló Britànic van ser reduïts a 200 efectius al final del dia, i uns altres 100 van tornar a les files en els dies següents.

La inexperiència dels britànics serà similar a la reflexada a les tropes de Merriman en els propers dies.

13-14 de febrer

Merriman es va reunir amb Steve Daduk segurament per comunicar-li que no comandaria la 2a Companyia. Més tard explica que va assistir al sopar i posterior ball organitzat per la Intendència, on James Harris va beure més del compte i va començar a explicar històries sobre possibles traïcions dels seus homes cap a ell. Merriman, en saber que això era fals, va comentar-ho als superiors per fer fora del seu càrrec a Harris.

El dia 14, van rebre ordres de moure's cap a Albacete i anar cap al front. Per la nit, Harris va tornar a beure i Merriman va decidir tancar-lo a l'habitació per tal que no comandés els seus homes en aquell estat.

15-16 de febrer

Des d'Albacete, els Lincolns van entrar a camions i van anar cap al nord-oest a la mitja nit cap al front a la vall de Jarama. Com Harris no havia aparegut, ara Merriman estava al càrrec del Batalló Lincoln. Mentre el batalló es movia cap al front, Merriman es va aturar a Morata de Tejuña, uns quilometres per darrere del front de Jarama, on hi havia el General Gal i altres

membres de les Brigades.

A tots els soldats se'ls va donar permís per disparar, i cada soldat ho havia de fer en rondes de cinc disparats. Per alguns, era la primera vegada que disparaven un arma. Els Lincoln van ser rebuts amb un bombardeig per part dels avions alemanys.

Merriman es deuria adonar que les coses eren difícils al front: explica que els homes corrien i mostraven debilitat.

La nit del 16 de febrer, els americans es van moure cap a una zona reservada prop d'on havien caigut els britànics dies anteriors. Explica que les unitats irlandeses i cubanes d'entre els Lincoln estaven força desorientades i van disparar cap a tropes amigues. L'última frase del diari Merriman s'adreça a la seva dona dient-li que és probable que mori per recolzar les idees de tots dos.

17 de febrer

El diari de Merriman no diu gaire cosa durant aquests dos dies excepte que estava escrivint un epitafi per a ell mateix. Aquestes línies del diari ens indicarien que és un defensor de les idees del comunisme, tot i que no ho digui explícitament. Cap al dia 17 de febrer se sap que els americans havien vist acció a Jarama, però Merriman no ho explica al seu diari. Per aquestes dates, tot i que tampoc apareix al diari, un grup de Brigadistes marxaven de nit en tres camions diferents. Els dos primers es van equivocar de camí i van entrar en territori feixista.

18-20 de febrer

James Harris, que recordem, havia estat el comandant d'entrenament de Merriman, i que va perdre el transport quan partien cap a Albacete, va aconseguir arribar al front el dia 18. És per això que Merriman escriu "tenir por d'alguns oficials en l'últim moment", segurament per l'arribada inesperada de Harris.

El 20 de febrer Merriman va perdre el seu diari i el va trobar el 13 de març. Va donar el diari a algú per tal que li guardés perquè ell havia d'anar al front, i si era capturat no convenia que també es fessin amb informació que tenia escrita.

23-24 de febrer

Com Merriman va escriure el que va passar aquests dies un temps més tard, ens adherirem al que té escrit a les pàgines dels dies corresponents, i segons els antecedents històrics dels quals disposem.

El comandant James Harris va agafar el comandament d'algunes tropes i va portar els americans cap a una zona perillosa durant la mitjanit. Alguns homes es van perdre i Merriman explica que ell, Stember i Hans Klaus van anar a cercar aquests homes, els van trobar i els van posar fora de perill.

Merriman parla de les ordres que van rebre de moure's cap a les posicions de Dimitroff sense agafar les bosses amb el material d'abric, i admet que això va ser un gran error ja que la nit era molt freda. Més tard va comprovar els escrits i va veure que mai es va ordenar que no carreguessin amb l'equipatge, cosa que li tirarà en cara a Clarence Wattis, qui va donar l'ordre a Merriman. A mes, els homes de Merriman van culpar al propi Merriman d'aquest error.

El dia 23 els Lincoln van rebre l'ordre d'atacar. El plan era que els Dimitroff a la dreta i el 24è Batalló Espanyol a l'esquerra atacarien a l'uníson. El problema, explicat al diari de Merriman, va ser que el Batalló Espanyol no va avançar quan tocava. Si ho haguessin fet, els americans haguessin trencat les línies feixistes. S'ha llegit que la 1a Secció de la 1a Companyia va liderar la càrrega, i els irlandesos van seguir els cubans, i finalment la 2a companyia va avançar per la dreta. Charles Donnelly dels irlandesos va morir. El capità Scott va rebre tres bales, i va morir a l'hospital posteriorment.

25-26 de febrer

Merriman continua relatant els moviments dels homes després de l'atac i fugida del 23 de febrer. Recalca que els homes van assolir les posicions ocupades prèviament pel Batalló Dimitroff, que havien d'atacar pel flanc nord dels Lincolns. Sobre la pèrdua d'homes del dia anterior, Merriman intenta culpar els Batallons Espanyol i Dimitroffs d'haver triat una estratègia errònia. Ell va resultar ferit.

Sobre el dia 25 de febrer explica que va ploure tot el dia i que la principal preocupació era estar sec.

27-28 de febrer

Merriman diu a la primera pàgina del dia 27 que el fet de capturar algun soldat feixista va donar informació que van reforçar, i molt, les Brigades Internacionals, principalment pel fet d'evitar un contraatac futur.

Es va planejar un atac pel dia 27 de febrer, i en les pàgines del dia 28 Merriman explica que l'atac havia de començar a les 10am amb suport de l'artilleria, i que el 24è Batalló Espanyol havia d'atacar els feixistes per les terres altes per l'esquerra del flanc dels Lincolns. Posteriorment el propi Merriman explica que el plan va tenir molts errors: no va haver artilleria, no va haver tancs de suport, no va avançar el 24è Batalló Espanyol, no va haver metralleres de suport, i el més important, no va haver comunicació telefònica. Quan van arribar els avions, només ho van fer tres, en comptes dels 20 o 30 promesos. La poca comunicació entre Merriman i els coronels Copic i Klaus va ser un factor determinant sobre el desenvolupament del dia. Els americans només van veure els feixistes armats disparant i cap suport dels que se'ls havien promès, així que van decidir no atacar. El que està clar és que el coratge dels americans el dia 27 no es pot qüestionar: la tarda havia estat passada per aigua i els homes que havien sobreviscut van haver de fer-ho en condicions duríssimes.

1-2 de març

Merriman relata que Doug Seacord havia estat mort i amb l'absència de comandants, Phil Cooperman va fer-se càrrec del comandament dels Batallons amb Bob Thompson com a segon comandant.

Els documents de Merriman ens informen que va estar a l'hospital de Colmenar amb Robert Pick (un soldat que va ser tirotejat mentre senyalitzava als avions on havien d'atacar).

3-4 de març

Merriman va ser traslladat a Romeral de Toledo. L'hospital de Romeral era una unitat quirúrgica mòbil i era utilitzada per allotjar aquells pacients que no hi cabien als hospitals quirúrgics de Tarancón.

L'hospital americà descrit per Merriman estava liderat pel Dr. Edward Barsky de Nova York. A Espanya va haver la primera guerra on els hospitals estaven al front.

En aquestes pàgines del diari s'explica que Merriman va ser canviat d'hospital en hospital. Finalment va arribar a l'hospital on volia estar des d'un inici, a l'Hospital d'Alcazar de San Juan, on va poder enviar un telegrama a la seva dona.

5-6 de març

Merriman només va estar una nit a l'Hospital d'Alcazar de San Juan i posteriorment va demanar tornar a Albacete. Allà es va reunir amb els líders de les Brigades, Vidal i Platone, els quals van demanar que expliqués per escrit els esdeveniments dels dies 23 a 27 de febrer. Merriman també diu que el comissari George Brodsky va arribar a la base americana i que van poder reunir-se. Merriman també va conèixer Alec Donaldson, i va intentar esbrinar on es trobava Harris, però no ho va aconseguir. Per la tarda, Peter Kerrigan del Batalló Britànic va tornar del front i va explicar que els americans estaven fora de la seva línia d'atac. Això va suposar un problema pels americans perquè expressava una falta de seguretat pels líders de les Brigades.

Merriman va ser enviat a l'hospital La Pasionaria de Múrcia, on va estar durant més d'un mes.

No ens hem d'oblidar que aquests dies de diari realment estan sent escrits pel protagonista el dia 25 de març.

7-8 de març

Merriman diu que va conèixer a Thomas Edwin Brown Bennett, home que deia ser un familiar de Milly Bennett. El nom de Milly Bennett en realitat era Mildred Bremler, qui posteriorment es va fer dir Mildred Mitchell i finalment Mildred Bennett. Merriman pensa que Thomas va dir això per tal d'iniciar una amistat amb ell dient que tenien algun conegut en comú. Sense que

Merriman ho sàpigues, Bennett va trucar al consolat dels Estats Units per tal que l'ajudessin a marxar d'Espanya. Merriman explica que Bennet va parlar de quelcom semblant a un creuer, i més tard s'adonaria que probablement era la manera que havia trobat Bennet per sortir del país a través de la ciutat de València. Al març de 1937 l'ambaixada americana havia estat contactada per 5 desertors americans.

9-10 de març

Merriman segueix donant voltes al cas de Bennett. Pensa que hauria d'haver sospitat sobre el desig d'aquest de desertar des del moment en què va veure que escrivia un report a la direcció de les Brigades. En investigacions posteriors s'han trobat cartes de Bennett dirigides a Brodsky, dient que ell forma part de Intel·ligència Militar de l'armada dels Estats Units i explicant que la seva fugida en creuer està promoguda per Mr. Davis del consolat dels Estats Units a València.

11-12 de març

Merriman continua a Múrcia la resta del mes de març, tot i que ara és capaç de moure's i pot visitar la ciutat. Sabem que Múrcia va ser malmesa al 1936 a l'inici de la Guerra Civil, i al final d'aquesta la ciutat estava irreconeixible.

Les notícies que li arribaven a Merriman des del front no eren bones: va escoltar que Stember havia perdut el control a Jarama. Explica també que van ahver discussions sobre la possibilitat de combinar els Batallons americà i britànic, combinació que mai va tenir lloc.

13-14 de març

Merriman segueix allunyat del Jarama. El 14 de març, els feixistes, liderats per dos tancs italians van atacar el flanc esquerre de les línies de les Brigades a Jarama. L'atac va golpejar primer a alguns militars espanyols que no van poder mantenir les trinxeres.

Va arribar un nou Lincoln, James Allan Doland McNeil, qui va comandar les operacions al camp de batalla de la 15a Brigada. Era un gran estratega. Va millorar les trinxeres de les brigades per tal de que poguessin defensar-se amb més facilitat.

15-16 de març

En relació a les Brigades Internacionals, és important comentar un aspecte històric de la Guerra Civil Espanyola: els feixistes comptaven amb el suport dels règims feixistes italià, alemany i portuguès. Això els va ajudar principalment per conquerir, principalment, Madrid.

17-20 de març

Merriman continua descrivint Múrcia al seu diari però apunta que James Harris ha retornat i parla amb ell. Clarament, aquest episodi ha afectat a Merriman significativament, però Harris encara mostra signes de què no se li ha passat encara la paranoia que el va afectar a Albacete i Jarama. Harris seguia portant la insígnia de capità al seu uniforme, però Merriman dubta de si encara té aquest càrrec assignat. Portar una insígnia que no es relaciona amb el teu càrrec podria suposar l'empresonament de la persona.

A més, trobem en aquestes pàgines que Merriman sabia que la seva dona arribaria aviat i demana una habitació per ella a l'Hospital de Múrcia.

21-22 de març

No se sap massa bé a quin dia s'està referint Merriman en aquestes pàgines. El que sí sabem és que coincideix amb l'arribada de la seva dona a Espanya. Els dos estaven molt contents d'estar junts i van instal·lar-se a una habitació de l'Hospital Internacional.

Merriman menciona un tal Jan Kurske, que estava també a l'hospital a Múrcia al mateix temps, la dona del qual era una reportera a València.

23-24 de març

Mor el company de Merriman Robert Wolk, i el protagonista continua amb la descripció del seu funeral. Wolk va ser disparat el 14 de març a Jarama. James Harris va representar als internacionals parlant al funeral i Merriman va poder fer quelcom semblant des de l'hospital.

25-26 de març

D'aquests dies destaca que van visitar l'Hospital on es trobava amb la seva dona uns actors amb els quals van poder intercanviar les seves experiències.

Des d'aquest punt del diari, el que redacta Merriman torna a estar sincronitzat amb el seu dia a dia.

27-28 de març

Robert Merriman segueix involucrat amb la seva recuperació i apunta que van instal·lar una nova màquina de raigs-X a l'Hospital Pasionaria el 27 de març. No obstant, no funcionava correctament i no la van poder utilitzar el primer dia. Sí que li van arribar bones notícies: Dr. Cachin va dir a Merriman que s'estava curant i que en poques setmanes li donaria l'alta mèdica.

Merriman comenta que les infermeres a l'hospital van entrar en vaga perquè el doctor

encarregat no havia aparegut en 5 dies. Merriman opina que aquesta vaga havia estat un “error polític”.

29-31 de març

Merriman redacta que va assistir a una festa a un saló de joc a Múrcia.

També explica que va rebre una autorització per deixar l'hospital i anar a Albacete. L'havien de recollir en cotxe però aquest mai va aparèixer. El protagonista parla amb el cap de l'hospital, el nom del qual és il·legible al diari.

En no aparèixer cap cotxe, Merriman va viatjar en tren juntament amb la seva dona.

1-2 d'abril

Robert i Marion Merriman van tornar a Albacete des de Múrcia en un tren nocturn. Explica al seu diari que van arribar abans que obrissin els locals i van haver d'esperar per esmorzar a una cafeteria. Afegeix que van dinar amb Pierre Lamotte a la Intendència, a qui va conèixer anteriorment a Albacete.

Per la tarda, Merriman rep la notícia que liderarà l'escola d'oficials a Pozo Rubio.

El dia 2 va ser un dia de socialització, on Robert i Marion es van veure amb Wally Tapsell, Andre Marty i “Rodan i Mike de Moscou”. No tenim més informació dels dos primers, però els altres s'ha trobat que havien estat coneguts per la parella Merriman anys abans.

3-4 d'abril

Robert Merriman començarà a entrar en la rutina de ser un instructor a les bases d'entrenament pels voltants d'Albacete. En aquestes pàgines només afegeix que quan Marion va conèixer a Marty el dia anterior, ella anava amb una caçadora militar penjada de les espatlles, i ell li va fer comentaris sobre el codi de vestimenta i les dones.

5-6 d'abril

Merriman ja està instal·lat a la regió d'Albacete i iniciarà el paper de comandant a l'escola d'oficials. En aquesta nova feina, coneixerà centenars d'“antics” i “nous” Brigadistes Internacionals i apuntarà el nom de gairebé tothom qui conegui al seu diari.

Es reuneix amb George Brodsky, qui és el “Comissar Brigade” actual. Merriman intenta també trobar-li una feina a la seva dona: finalment serà assignada en un treball d'oficina consistent en redactar històries pel diari publicat pels voluntaris i ajudarà als homes a redactar cartes per les seves famílies.

Merriman com a comandant tindrà casos disciplinaris de les quals no dona masses detalls.

7-8 d'abril

És curiós observar com a mida que passa el temps, Merriman té dificultats per resumir cada dia les seves vivències en la mateixa quantitat de paper per dia, i s'aprecia com la seva lletra es va fent cada cop més petita i difícil de llegir.

Explica que s'havia de guanyar el respecte dels homes, principalment d'aquells que eren suficientment grans com per ser considerats en l'"Officer Training".

9-10 d'abril

Merriman passa els següents dos dies organitzant la base d'oficials a Pozo Rubio. Aprofita per anar a comprar material. La frustració d'interpretar el diari de Merriman és que anomena molta gent de la qual no hi ha cap altre tipus d'informació registrada.

Merriman explica que ha après sobre la "requisició" a Espanya: diu que es fa amb un camió per tal de retornar els materials a Pozo Rubio.

11-12 d'abril

Merriman s'ha establert en la rutina de liderar la instrucció a l'escola d'oficials de Pozo Rubio. Explica que va estar amb Lambert, entrenant amb el rifle. Després d'estar temps amb la seva nova pistola agafada de l'oficina de Vidal, Merriman va viatjar cap a Albacete per dinar i trobar-se amb Marion, Sam Stember i George Brodsky al comandament de les Brigades.

El dia 12 se li va realitzar a Merriman una radiografia simple d'espalla i es va comprovar que se li estava curant. Merriman i Marion van anar al camp amb Vidal i la seva dona. Això és la primera indicació que altres membres del comandament tenien a les seves famílies a Albacete.

13-14 d'abril

Entre el 10 de març i el 10 d'abril els esforços per part dels Estats Units per aconseguir personal per al Batalló de Lincoln va cessar. Els homes venien a Europa amb el SS Queen Mary. Merriman, per la seva banda, explica que continuen els seus esforços per aconseguir armes i subministrar-les a l'Escola d'Entrenament d'Oficials a Pozo Rubio. Van comprar un transmissor de radio, i va poder adquirir "Chauchat Machine Guns", unes estranyes armes de la Primera Guerra Mundial, que rebien aquest nom ja que el soroll que feien en disparar era semblant a "Chau Chau". En aquestes pàgines Merriman apunta nous noms. Diu que Jacobs es va tornar a perdre, però no sabem de qui està parlant.

També comenta que van arribar 50 americans nous a Albacete el dia 14 d'abril.

Afegeix que aquella nit va sopar amb la seva dona a l'Hotel Regina d'Albacete.

15-16 d'abril

Robert Merriman porta els homes cap a Albacete durant tres dies per practicar la guàrdia. Quan estaven a Albacete Merriman va estar-s'hi a la Guàrdia Nacional.

Merriman va dinar amb Marion Merriman i Wallace Burton a Albacete. Wallace Burton va conèixer Marion a través de Milly Bennett.

Merriman diu que la instrucció sobre les ametralladores lleugeres va ser donada per un home "de l'antiga ciutat". Merriman es referirà als russos com a "mexicans", "homes de l'antic país", entre altres, menys obvis que referir-se com a russos sense utilitzar aquesta paraula, ja que suposadament els russos no tenien assessors a Espanya.

Merriman també es reuneix amb Louis Secundy qui esdevindrà un oficial important en el Batalló.

En l'última entrada al diari en aquests dies Merriman explica que ha ordenat a dotze homes a desfilar en honor del Lloctinent Moreno, qui ha estat mort.

17-18 d'abril

Merriman llegeix el Manual d'Armes Francés per a celebrar un funeral en honor de Lloctinent Moreno. Poc és escrit sobre aquest soldat però va obtenir una medalla d'honor durant la cerimònia.

Per la nit Merriman va intentar negociar una reducció del preu de l'hotel on estava residint, però no ho va aconseguir.

El dia 18 d'abril tocava instrucció sobre el mapa. Merriman encara està esperant una oficina a Pozo Rubio. A més va treure un grup de tropes per oposar-se a les tropes franceses que estaven sota instrucció de Platone.

19-20 d'abril

Aquests dos dies van ser més aviat rutinaris per Merriman. La instrucció va continuar a Pozo Rubio.

Merriman està dedicant força temps a estar i dinar amb els russos que estan per l'àrea. Ell els organitza per fer conferències als alumnes de Pozo Rubio i anomena ajuda a un d'ells amb una paraula russa. Ja és prou complicat entendre la lletra de Merriman escrivint en anglès, com per entendre el que escriu en rus.

Merriman escriu que finalment ha rebut connexió amb la ràdio instal·lada.

21-22 d'abril

Merriman està embolicat en la política d'ordres en aquest moment. Un nom que apareix sovint quan Merriman parla amb els "mexicans" és el de Milicich, un instructor del camp base. Milicich ha augmentat l'ira de Merriman i és que va anar a Albacete per queixar-se d'ell a Vidal i Marty. Clearly, Vidal i Platone es van reunir amb Merriman per resoldre aquest afer. Això va calmar Merriman.

Merriman es va reunir amb Marion i Harry Haywood per discutir diferents aspectes de l'*speech* que hauria de fer Merriman a Madrid al mes de maig.

El dia 22 d'abril va ser un altre dia rutinari per Merriman, malgrat que va parlar amb Stone o Steve (no s'ha pogut desxifrar el nom correctament).

Tot i que Merriman no ho esmenti cada dia al seu diari, no hem d'oblidar que s'estava produint una guerra a Espanya.

23-24 d'abril

Aquesta pàgina de diari és molt intensa pel que fa al contingut. Bob Merriman tenia massa per escriure i deixar-ho plasmat per la posterioritat. De fet, hi ha quatre pàgines de diari dedicades a aquests dies, i va utilitzar pàgines d'octubre i novembre per registrar-los.

Merriman ens fa saber que el període d'entrenament ha finalitzat i ha rebut ordres per enviar els homes a Albacete. Això normalment era un preludi per moure les tropes cap al front. Merriman va a Albacete acompanyat d'un rus, possiblement el mateix qui estava involucrat en donar lliçons a les tropes.

Camarades americans importants han arribat i Merriman els hi porta un cotxe.

Merriman diu que van estar parlant de qui acompanyaria els Merriman per anar a Madrid per lliurar l'adreça de radio. Mentre Marion acabava de retocar el seu *speech*, es va decidir que els acompanyarien Bill Lawrence i Harry Haywood.

Merriman va arribar tard per la tarda a l'Estado Mayor a Morata i diu que va parlar amb Al Tanz, Thomas Kelly, Patrick Long, George Wattis, Allan Johnston, Hans Klaus, Vladimir Copic, Stefanovich i Phil Cooperman. A Merriman no li va fer falta massa temps per quedar embuixat per la política de les Brigades. Es va tornar a discutir amb Copic sobre la responsabilitat de l'atac a Jarama el dia 27 de febrer. Merriman, més endavant, admet en una nota addicional que alguns dels homes no li queien bé.

És interessant que Merriman diu que Allan Johnson li va donar les gràcies pel que va fer a Jarama. A. Johnson podria ser el millor entrenat dels Lincolns, havent participat a la Primera Guerra Mundial, i haver-se graduat al Col·legi Militar dels Estats Units, havent adquirit prèviament el rang de Capità de l'Armada dels Estats Units.

Merriman parla amb el periodista Zaret sobre una idea que ha sorgit de fer un rotatori de les tropes americanes tan aviat es pugui formar el Batalló Washington en la 15a Brigada. Zaret

també informa a Merriman que Gallo és conscient del que ha fet a l'Escola d'Entrenament d'Oficials de Pozo Rubio i que el seu treball està sent ben considerat. Merriman, evidentment, està pressionant per tornar a l'acció, però li diuen que Vidal vol que esperi un mes més per acabar de curar-se de la seva ferida a Jarama. Ell i Merriman discuteixen un atac republicà a una fàbrica de municions dels republicans a Toledo que va ser destruïda per un assalt d'artilleria.

El dia 24 d'abril comença amb Merriman despertant-se a mitja nit degut al rebombori d'unes protestes dels camarades francesos que estaven en revolta segons Copic. Merriman es va fer una fotografia amb els generals Gal i Copic, i, acompanyat de Johnson, va anar a les trinxeres a les línies del front del Jarama per trobar-se amb els homes i portar-los cartes. Les condicions a les trinxeres de Jarama havien millorat considerablement des que ell va marxar d'allà.

Merriman també anota que 42 Internacionals nous han arribat a Madrigueras. Inclosos en aquest grup hi havia Dave "Mooch" Engels i el canadenc Bob Kerr. Aquest últim esdevindrà un dels canadencs més importants a Espanya durant aquest període.

Més tard, els Merrimans parteixen cap a Madrid per pronunciar el seu *speech* que serà retransmès a través de la ràdio a Amèrica. La redacció del discurs es va fer pràcticament a l'últim moment. Merriman va conèixer personatges del cinema i la ràdio que el van ajudar amb l'*speech*. Finalment, el seu discurs va ser modificat lleugerament per Ernest Hemingway, fent que aquest fos més dramàtic del que Merriman volia transmetre.

25-26 d'abril

Després dels intensos moments fins a la retransmissió de la ràdio a Amèrica, al matí del 25 d'abril, els Merriman van dormir. Es van reunir amb Marion Greenspan i Josephine Herbst més tard pel matí. El diari diu que Merriman va intentar veure's amb Gallo. Posteriorment es va passejar amb Greenspan pels suburbis de la ciutat de Madrid, dels quals no vol donar masses detalls en el seu escrit.

Important destacar que el 26 d'abril va tenir lloc, de la mà de l'aviació alemana, el bombardeig de Guernica.

27-28 d'abril

La curta estada de Merriman a Madrid va arribar al seu final i va tornar a Pozo Rubio per reemprendre els seus ensenyaments a l'Escola d'Entrenament d'Oficials.

Va descobrir que Elias Begelman havia estat portant una insígnia que no li corresponia pel seu rang i va haver de castigar-lo. La infracció tampoc va ser suficientment sèria, i Merriman va ser capaç de dir que confiava en Begelman, qui es va acabar guanyant aquestes insígnies al juny de 1937. Merriman també s'adona que l'escola encara no funciona el millor possiblement, i que la reorganitzacions en seccions podria ser necessària.

Merriman torna des de Pozo Rubio cap a Albacete per veure el seu doctor sobre el seu braç.

Merriman també mostra que el fet d'estar en un rang superior té privilegis: fa fora a un capità alemany de la seva habitació a Albacete i la "reorganitza".

29-30 d'abril

L'entrenament segueix a l'Escola d'Entrenament d'Oficials. Merriman anota que les activitats d'entrenament del dia 29 d'abril van ser liderades per Walter Garland i el canadenc Edward Cecil-Smith.

Merriman finalitza el mes discutint sobre l'armament. Parla d'una nova ametralladora alemana i una pistola, possiblement la Mauser 96.

1-2 de maig

El dia del treballador va ser un dia molt rutinari per a Bob Merriman a Albacete. Merriman diu que s'havien de reunir amb els Anarquistes a Albacete, probablement a un show de solidaritat socialista, però no van aparèixer i Merriman sospita que va ser perquè estava plovent.

Merriman es reuneix amb Vidal i Platone i posteriorment dina una altra vegada amb Pierre Lamotte a la Intendència. Crida l'atenció que des que Marion es troba allà amb Merriman, aquest no s'irrita tan quan les coses no surten com estaven planejades. Merriman explica que Vidal està proposant seriosament la formació d'una Brigada de Parla anglesa i el propi Merriman seria el líder d'aquesta. El dia 2 de maig va arribar Sam Baron, del qual encara no tenim més informació. Merriman torna a Pozorubio, i anota que James Harris ha estat reassignat al Batalló Polac Dombrowski.

Merriman continua la seva relació més que positiva amb Pierre Lamotte, a qui descriu com un company interessant.

3-4 de maig

Fent recerca s'ha trobat que Sam Baron era un membre del Partit Socialista dels Estats Units, un reporter del diari *New York Call* i un membre del *right wing*, un grup amb tendències anarquistes.

Merriman explica que David Mates ha arribat a Albacete i introdueix a Mirko Markovics, un iugoslau que havia estat anteriorment a Moscou i estava a la llista de "mexicans" que havien vingut a Espanya.

L'entrenament continuava el dia 4 amb "Carlos" al capdavant. Carlos era el nom de guerra d'un camarada italià, que al Juny assolirà la posició de comandant en el lloc del General Gal.

5-6 de maig

Robert Merriman va haver d'estar ocupat el 5 de maig (dia nacional de Mèxic) ja que no va

escriure massa en el seu diari. Ens explica que Hans Amlie és ara un instructor a Pozo Rubio, a l'Escola d'Entrenament d'Oficials. També parla del professor John Burdon Sanderson, un anglès que va viatjar diverses vegades a Espanya l'any 1937 per estudiar l'ús de gasos tòxics en la guerra.

En el 6 de maig, Merriman confirma que han arribat a Espanya Robert Minor i James Ford. El segon va ser el vice-president del partit comunista candidat a la presidència dels Estats Units l'any 1936.

7-8 de maig

Al llarg del proper mes, la 15a Brigada estarà en mode d'entrenament i descans.

Merriman menciona una baralla la nit anterior, i això no té res a veure amb Barcelona sinó amb una rebel·lió a Albacete, ja que alguns Brigadistes es negaven a tornar a Jarama. Merriman va parlar amb Markovics sobre unes noves armes que estaven arribant a Albacete. Entre aquestes destaca una ametralladora soviètica anti-tancs que va esdevenir la preferida del Batalló Britànic.

9-10 de maig

Merriman ens fa saber en aquestes pàgines de diari que porta casat amb Marion Merriman 5 anys. Moltes de les tropes estaven descontentes per la falta d'oportunitat de repatriació. Merriman va anar a Albacete per provar la nova arma anti-tancs de 45mm i va aprofitar per dinar amb Marion, Marcovics i Roblet a la Intendència. Va tornar a Pozo Rubio amb Marion, com a regal d'aniversari, perquè ella veïés on treballava el seu marit, i és que no s'ha d'oblidar que el que es feia a Pozo Rubio era d'alt secret.

11-12 de maig

Merriman completa la discussió sobre el sabotatge potencial a Albacete. Ell va amb Marcovics a l'Estado Mayor. La importància d'aquestes visites per aquestes dates de cada mes i al final de mes es deu a què els dies de pagament eren pels dies 1-11 i 12-31 de cada mes. Cada un dels dos dies de pagament els soldats rebien 30 pessetes. Els oficials cobraven 425 pessetes.

Merriman parla amb Vidal i Platone per obtenir un permís per Bob Thompson, Marion i ell mateix per anar a València i aconseguir un cotxe i un xofer. Les places d'hospedatge a València eren limitades, i Marion es va quedar amb la seva amiga Milly Benett, i Thomson, el conductor, mentre que Merriman va dormir al "Socorro Rojo Internacional". El sopar va ser una reunió d'antics amics i noves amistats.

Quan es van despertar el dia 12 de maig, Merriman explica que va esmorzar amb Pinky Griffiths, un pilot nou-zelandès que va ser ferit a Madrid. Merriman menciona que 3.000 persones havien estat traslladades de Madrid a València per aquelles dates.

Comenta que per la nit, “els nois van anar on van els nois, a prendre alguna copa a un local d’*striptease*”, i ell es va quedar dormint a l’habitació de Kennedy.

13-14 de maig

Tot i que Merriman es trobava en un viatge de descans i relaxació, va continuar treballant, i és que va aconseguir informació significant per les Brigades.

Van viatjar en cotxe a Sagunto on van visitar les ruïnes romanes. Per la tarda, Merriman diu que Milly Bennett volia escriure una història sobre Joe Streisand, un dels Brigadistes que va morir en l’intent de marcar una localització per a l’aviació. Merriman pensa que aquesta pot ser una història heroica per a ser explicada als americans. L’últim dia abans de marxar, Merriman va a la platja amb Milly Bennett i Marion.

Merriman parla amb Luis Rubio Hidalgo, el cap de premsa del ministeri d’afers exteriors espanyol i del departament de Propaganda, el qual li dona informació sobre el nombre de morts i ferits a Barcelona.

15-16 de maig

Els Merriman tornen a Albacete des de València amb Jan Kurske, i aprofiten per passar per Almansa, on està l’artilleria d’entrenament. Quan arriba a Albacete es retroba amb Vidal, Platone i Schalbroeck al quarter general de les brigades. El belga Jean Schalbroeck arribarà al juny per reemplaçar a Platone. Merriman es reuneix amb Steve Nelson, Bill Lawrence i Jock Cunningham. Merriman utilitza paraules codificades per recordar que les conversacions estaven pujades de to i que Cunningham precisament no estava utilitzant el millor vocabulari.

A mida que els Brigadistes s’integraven més en l’Armada Espanyola, la pressió per actuar cada cop més com una organització militar tradicional augmentava. És possible que la supressió dels anarquistes i del POUM a Barcelona promogué per part dels comandants soviètics i espanyols el fet d’inculcar una estructura disciplinària a les Brigades Internacionals.

Merriman anota que Ralph Bates està a Madrid per parlar i que va alligonar a les tropes a Jarama en els esdeveniments del 14 de maig.

El dia 16 de maig, Merriman, James Harris i Bob Thompson van anar a recollir al Dr. M. Atal, un dels metges d’un dels camps d’entrenament. Merriman agafa un cotxe i condueix fins a Madrigueras, a la base d’entrenament Britànica, on es troba amb Amlie i Marcovics, Dave Mates, Water Garland i altres. Merriman està allà perquè per la tarda els americans seran enviats per formar un nou Batalló Americà a Tarazona de la Mancha. Tarazona serà la base americana pel que resta de Guerra i està a unes dues milles a l’oest de Madrigueras.

Merriman anota al seu diari que el govern de Largo Caballero ha caigut.

17-18 de maig

Merriman passa el dia a Albacete i té el deure de realitzar la introducció de George Brodsky al personal de la Intendència. Merriman també menciona que es realitzarà un funeral en memòria de René Rochafort, qui va treballar a Albacete. Merriman comenta que una sèrie de recursos, els quals no especifica, seran enviats a Amèrica.

Merriman demana més homes a Marcovics que es troba a Madrigueras, però se li és refusada la petició. Merriman es torna a trobar amb Andrew Royce, qui va desertar des de Jarama però va ser identificat com a inútil pel front. Merriman va agafar les responsabilitats de Royce i va encarregar-se d'ell.

19-20 de maig

El to de Merriman es torna notablement més seriós i detallat. Durant les pròximes dues setmanes, Merriman assumirà un nou rol. Merriman encara està comandant l'Escola d'Entrenament d'Oficials. Merriman intenta buscar sempre excuses per dormir a Albacete juntament amb Marion.

Merriman explica que el nou govern de Negrín ha estat format. Explica que el nou ministre de Guerra (Indalecio Prieto) d'aquest nou govern ha creat una posició per a un conseller rus dintre de la seva plantilla i s'especula que serà Roblet qui ocuparà aquest càrrec.

Merriman forma dues seccions a l'Escola d'Entrenament d'Oficials, una liderada per Bob Thompson i una altra per Rawlings.

Merriman fa un missatge encriptat dient que "espera provocació" i després diu que té una trobada especial amb l'UGT (Unió General de Treballadors). L'UGT donava suport al nou govern de Negrin i estava en conflicte amb la CNT (la unió entre anarquistes i el POUM) després dels esdeveniments de maig a Barcelona.

Es qüestiona la competència del Dr. Atal, el metge del camp d'entrenament, i s'ha de decidir què fer amb ell.

Merriman es reuneix amb Nelson i Dallet per parlar sobre la formació d'un nou batalló. Els americans van intentar anomenar el segon batalló com a Batalló Tom Paine o Batalló Tom Mooney, però es va acabar anomenant Batalló Washington. Pel tercer Batalló van intentar els mateixos noms, però els canadencs van insistir en anomenar-lo Batalló Mackenzie-Papineau. Hi ha un gran revolt d'activitat en la formació d'aquests dos batallons, i la gran involucració per part dels canadencs en la lideració d'aquests fa que sigui fàcil de confondre quin dels batallons està sent discutit al diari.

Merriman passa una estona amb Roblet a Pozorubio i a la nova base de Tarazona. Merriman escriu que els nous reclutes per Pozorubio arribaran cap al 21 de maig. També visita al metge i és que encara té problemes en la seva espatlla lesionada a Jarama. També revela que molta munició ha desaparegut d'Albacete en un nou cas de sabotatge. Merriman reconeix un error en la vigilància del material.

21-22 de maig

Merriman passa una altra nit a Albacete i pel matí es reuneix amb Marcovics qui ha tornat des de Madrigueras. Ambdós van a Estado Mayor per parlar amb Vidal i Platone sobre la decisió de la lideració del nou Batalló. Sembla ser que Walter Garland, Edward Cecil-Smith i Bill Halliwell estan sent recomanats per a liderar aquest grup.

Merriman es reuneix amb Bill Lawrance i Lamotte. Una reunió entre Lawrance, l'aerica responsable d'Albacete, el propi Merriman i Lamotte tractà sobre el malestar de Platone i Vidal sobre el que estava ocorrent a la Intendència. Durant aquesta setmana Vidal va estar molt ocupat i van ser uns dies de gran pressió per a ell. El govern de Madrid estava en transició i amb això, el lideratge de les forces militars també patiria canvis. Merriman anota que el nou comandant de l'escola d'entrenament arribarà en els dies pròxims, i que és un bon company.

23-24 de maig

Merriman va tenir temps durant els dies 23 i 24 de maig d'escriure sobre les maquinacions de les brigades. El dia comença rutinàriament amb Merriman anant de Pozorubio a Albacete per veure la instrucció de dos noves armes anti-tancs russes, on rep una classe de com fer-les servir. Dr. Atal continua sent una preocupació per a Merriman. Aquest diu que Atal té tendència a obrir debats polítics i que "no té cap tipus de disciplina".

Després de tenir juntament amb Bob Thompson una revisió a l'oficina del doctor, van dinar i van atendre a la seva primera corrida de toros a la plaça d'Albacete. Merriman diu que no va gaudir la corrida i molts americans van resultar disgustats amb l'activitat. Van sorgir més discussions de Lamotte amb les líders d'Albacete i sembla ser que Lamotte defensava el fet que els americans estiguessin a la unitat d'artilleria. S'explica que molts dels enfrontaments que Lamotte tenia amb altres alts càrrecs es produïen perquè aquests últims buscaven motius inexistents per barallar-se amb ell degut a la seva condició sexual.

Merriman també comenta que George Aitken i Vladimir Copic van crear una facció de lideratge que estava oposada per Merriman, Haywood, Lawrance i Johnson (la majoria dels americans).

Merriman comenta que Vidal, Platone i Dr. Telge van anar a València per parlar amb el nou Ministre de Guerra, Indalecio Prieto. Ells volien quatre unitats: una **Slav**, una alemana, una francesa i una anglesa. Cada Brigada tindria 5 batallons, formant així 20 batallons a les Brigades. El pla incloïa tres Batallons actius alhora, amb un en reserva i un altre completament en descans. El pla no especificava encara, quant de temps durarien les rotacions. Amb això, la 15a Brigada seria totalment de parla anglesa. Vidal també demanava que per la reorganització es necessitava Albacete com a Base.

25-26 de maig

Merriman va a l'habitació 22 de l'hotel. Aquesta habitació és una de les suites més grans, i és on hi ha els oficials dels partits. Merriman explica que Steve Nelson surt de Còrdova,

probablement per trobar-se amb els 60 Lincolns “perduts” que estan a la 20a Brigada al front a Còrdova. Aquests Lincolns tornaran a la 15a Brigada al juliol i clarament la intenció és posar Brigadistes de parla anglesa a la 15a Brigada.

A Merriman se li confirma que els resultats de l'última radiografia no són gaire bons.

1-2 de juny

Els canvis de lideratge que havien tingut lloc durant el mes de maig continuaven i Merriman i Marcovics van haver d'aprendre a treballar junts. L'autor dels diaris es va comprometre a ajudar a entrenar les tropes de Washington, proposta que va molestar a Marcovics.

Merriman havia de tornar a Pozorubio per prosseguir amb l'entrenament. Al tenir pocs recursos, moltes de les armes s'espantaven durant els entrenaments, fet que preocupava a Merriman.

El 2 de juny va tenir lloc una reunió de caire polític, durant la qual Julius Rodriguez va confessar-li que molts homes no confiaven en les seves habilitats militars, i que consideraven que era un bon polític més que un bon militar. Merriman no va escriure res sobre les conclusions de la reunió, aparentment perquè aquestes declaracions l'havien afectat.

3-4 de juny

Merriman ens descriu dos dies exhaustius d'entrenament. Paral·lelament, ens explica sobre el bombardeig que va tenir lloc contra el “Batalló germànic”. Tot i suposar una bona notícia per les Brigades, també era una excusa perquè els alemans bombardegessin el port d'Almeria.

La nit del 3 al 4 de juny, Merriman la va passar estudiant les tècniques de lideratge d'alguns dels seus companys, prenent notes per millorar la seva pròpia.

Va haver una festa durant el dia 4 de juny per apujar els ànims dels homes, però Merriman no hi va poder acudir per culpa d'una malaltia lleu.

5-6 de juny

A partir d'aquest moment van transcórrer 4 dies molt frenètics ja que l'entrenament va acabar i les tropes s'havien de desplaçar cap al camp de batalla. Al principi creien que havien d'anar a Jarama, però van ordenar a Merriman (que continuava malalt) que formés una altra tropa per anar a Tarazona. Aparentment, 150 homes es quedarien a Tarazona, i havien de decidir qui s'encarregaria d'ells per formar la nova tropa.

Paral·lelament, una altra decisió cabdal s'havia de prendre: qui portaria el grup de suport mèdic. Finalment es va decidir que Mildred Pitts s'ocupés d'un i el Doctor Barsky de l'altre.

En una reunió que va tenir lloc el 6 de juny, Roblet informa a Merriman que s'unirà a la 16ª Brigada. Diverses reunions van prosseguir, ja que l'autor es volia assegurar de qui assumia cada paper en la nova tasca. Va apuntar en el seu diari totes les persones rellevants que anirien a la tropa, i més endavant es va començar a preocupar que algú li hagués obert el diari i l'hagués llegit sencer.

7-8 de juny

Els problemes amb els vehicles eren molt corrents durant la guerra, s'espantaven molt sovint i arreglar-los suposava un inconvenient. Merriman volia anar a Albacete per aconseguir 2 cotxes i un camió, ja que els hi faltaven mètodes de transport. Aparentment va fer el viatge fins allà, però en el seu diari no indica si va aconseguir el que necessitava.

Es van traslladar cap a Tarazona, i un cop allà es va retrobar amb varies persones, entre elles la Marion. També es va reunir amb el Comissari canadenc Bob Kerr, que organitzava els camarades canadencs. Merriman era de l'opinió que no estaven ben organitzats, però ho atribuïa a una manca de preparació política dels soldats.

Merriman va aprofitar l'estada per preparar la festa de comiat pel batalló Washington, amb l'ajuda de la Marion. La festa va ser el dia 9 de juny, van fer un pícnic a la vora del riu, i van fer varies sorpreses als soldats per apujar els ànims i desitjar-los sort.

L'endemà va haver una petita disputa entre Merriman i Marcovics ja que el primer es va reunir amb els oficials del segon, i es va pensar que ho feia amb mala intenció. Tanmateix, la disputa no va anar més enllà i van mantenir la bona relació que ja tenien.

Abans de marxar de Tarazona havia de quedar de nou amb la Marion, però ella no va aparèixer fins molt més tard (aparentment s'havia perdut), la qual cosa va preocupar molt a Merriman.

9-10 de juny

Com que el batalló Washington havia marxat cap al front, Merriman i els soldats que quedaven a Tarazona van aprofitar el 9 i 10 de juny per entrenar-se. Pels matins sonava una cançó anomenada "Hem d'acabar amb els rangs de Franco" per recordar als homes per què estaven lluitant.

Merriman controlava tots els comandants que s'encarregaven dels entrenaments i els hi oferia crítiques per millorar les seves tècniques. A més a més, assignava els rols que cada home havia de seguir; per exemple, ens explica que la nova feina de Bill Lawrence era representar al govern davant dels soldats que venien d'altres països per ajudar a les Brigades Internacionals. Ell considerava que era la feina més important de totes.

Mentrestant, ens assabentem que Marion s'ha unit al Partit Comunista.

La nit de l'10 de juny Merriman va liderar un entrenament que no va sortir com ell esperava, la qual cosa el va desanimar bastant.

11-12 de juny

Al matí de l'11 de juny Merriman es començava a recuperar de l'entrenament fallit de la nit anterior. El va comentar amb altres comandants per saber on havia fallat i com podia millorar. Després d'això, va estar valorant quins dels seus soldats havien de marxar amb el batalló de Washington i quins s'havien de quedar pel tercer batalló, que més endavant s'anomenaria Mackenzie-Papineau.

Aquell dia se'n va anar d'hora a dormir per poder matinar l'endemà i acomiadar un a un els soldats del batalló de Washington que marxava a les 3:08 AM i desitjar-los sort. També va trucar a la Brigada per fer-los saber que aquell batalló ja havia marxat.

El dia 12 de juny va ser un dia d'entrenament bastant rutinari, i res fora del normal va tenir lloc.

Aquella nit van tenir una festa de celebració per la Juventut Socialista Unificada. Un dels líders era Santiago Carrillo. Merriman explica que no estava d'humor per anar a la festa, però com que era un convidat d'honor no va poder marxar abans d'hora.

13-14 de juny

Durant aquests dos dies Merriman va estar tractant amb problemes d'organització que anaven sorgint. Entre altres coses, no sabia a on destinar a Tom Hyde, qui havia tingut problemes anteriors de disciplina. Aparentment, Hyde tenia un negoci a la seva ciutat natal que s'estava enfonsant i la seva dona no podia encarregar-se'n, així que havia demanat la repatriació.

El 14 de juny van tenir lloc molts canvis en la estructura organitzacional de les Brigades.

Els problemes amb els vehicles seguien presents, fet que preocupava molt a Merriman. Aparentment un doctor havia confiscat una ambulància de l'Hospital de Tarancon; uns consideraven que aquella ambulància pertanyia a la XV^a Brigada, però la direcció de l'hospital creia que era seva i havia d'estar disponible per totes les Brigades. A més a més, el batalló de Washington havia marxat amb varis vehicles, i els havien deixat amb molt pocs restants.

Merriman va tornar a Albacete, on es va reunir amb varis generals, i durant el camí va recollir a dues dones que estaven a carretera i patien perquè no fossin feixistes.

15-16 de juny

El dia 15 de juny va començar amb un intens entrenament liderat per un soldat anomenat Masten o Martin, mentre Merriman aprofitava per donar-li crítiques i ajudar-lo a millorar. Segons la seva opinió, 20 hores d'entrenament equivalien a 1 hora de combat.

Al matí del 16 de juny Merriman va marxar cap a Pozo Rubio, però abans va donar les instruccions pertinents del que els seus soldats havien de fer durant el dia. Un cop a Pozo Rubio va haver d'assistir a varies reunions per decidir qui es quedava amb l'"Anti-tank Company", que finalment va ser assignada a la Brigada Britànica. Addicionalment, van estar

discutint què havien de fer amb Harry Haywood, un capità que no tenia la confiança dels seus soldats, i a qui dubtaven si obligar-lo a renunciar a la seva posició.

El 16 de juny van assignar l'entrenament del tercer batalló de Tarazona a Merriman.

17-18 de juny

No hi ha entrada de diari el dia 17 de juny, aparentment continuaven les disputes del dia anterior sobre qui havia de resignar. Merriman es va trobar amb Marion el 18 de juny per aclarir l'atmosfera tensa que hi havia.

Més americans van arribar al campament on estaven Merriman i els seus homes, i van portar cigarretes Lucky Strike, sabons i sabates noves, en un intent d'apujar els ànims.

Durant aquells dies de juny varies persones van arribar al campament. Entre elles estava Frank Rogers, que formava part del Partit Comunista des de 1927, i es va convertir en el comissari del tercer batalló durant la tardor de 1937. També trobem a Joseph Lash, president de la Unió d'Estudiants Americans, i David Doran, líder de la Lliga de Joves Comunistes (que més endavant es va convertir en el comissari de la XV^a Brigada). Al capvespre es va fer una festa per donar la benvinguda a les noves incorporacions.

1-2 d'agost

Agost va tenir un començament complicat a Tarazona. Merriman explica que el primer dia el van passar jugant a esports en equip, en un intent d'apujar els ànims. Tenia la sospita que la derrota a Brunete i la pèrdua de tants homes havia arribat a oïdes dels que estaven a Tarazona, la qual cosa els havia desanimat. Markovics era un dels homes que es trobava a Tarazona, i va decidir quedar-s'hi.

Sembla que els Mac-Paps van tenir més sort en una maniobra militar que va tenir lloc el 2 d'agost. Tanmateix, varis comandants van perdre la vida, i com a conseqüència va haver-hi canvis en la cadena de poders. Aquell dia, Merriman esperava un convoy amb 32 tones d'aprovisionaments dels EEUU provinents de València. Al veure que no arribaven, va enviar a Ben Barsky, Bill Wheeler i Niilo Makela a la capital valenciana per esbrinar què havia passat.

3-4 d'agost

El 3 d'agost, Merriman ja es trobava en el camp de batalla, passant les nits en les trinxeres. L'endemà, els comandants més importants es van reunir per discutir sobre els futurs plans d'acció.

Des del mes de juny anterior, el ministeri de guerra espanyol havia declarat que tots els Internacionals estaven subjectes al comandament de l'Armada Espanyola. El Internacionals per la seva part, van veure això com una amenaça per dissoldre les Brigades Internacionals i diluir-les en les unitats de guerra espanyoles. Vidal va ser un defensor dels Internacionals, afirmant

que s'havien de mantenir com a un grup cohesionat i no com a una "Legió estrangera". La seva ferma opinió va conduir a la seva dimissió.

5-6 d'agost

Difícils decisions es van haver de prendre durant aquests dies. Es necessitaven més homes en altres batalles, i els capitans de cada batalló havien de decidir qui marxava. Merriman va aconseguir que la seva tropa es mantingués unida, i que es mourien cap al front. L'endemà van comunicar aquestes decisions a les tropes, i aquella capitanejada per Merriman va tenir una bona reacció davant la decisió presa.

Com ja s'ha comentat, l'autor sabia que avançarien cap al front, i que la vida de tots ells corria perill. Arribats a aquest punt, va anotar en el seu diari que només necessitaria pàgines fins el dia 21 de setembre, ja que no creia que seguís amb vida després d'això. Tanmateix, es conserven diaris de Merriman fins el 31 de desembre d'aquell mateix any.

7-8 d'agost

Merriman i la seva tropa van abandonar Tarazona el 7 d'agost i ja mai va tornar al camp d'entrenaments, i Allan Johnson el va reemplaçar com a comandant de l'entrenament. L'autor començava a utilitzar les pàgines del diari corresponents a setembre per fer-hi anotacions, mostrant la fatalitat que creia li esperava.

Es va acomiadar de Marion Merriman abans de marxar, i ella va explicar que no va donar cap gran discurs, només va dir "Fins arveure". Aquella nit van brindar per la victòria i la seguretat dels seus soldats.

9-10 d'agost

Merriman es trobava a Madrid quan van començar a circular rumors sobre la repatriació i sobre canvis en les polítiques de comportament. Va haver de tornar a Tarazona per assistir una reunió que canviaria la seva carrera; el van nomenar Cap de Personal (chief of staff).

Els francesos no estaven d'acord amb l'americanyització de les Brigades. Vidal considerava que la principal causa per la qual les Brigades estaven fallant era que no acceptaven el lideratge per part dels francesos.

En aquell moment, Albacete s'havia convertit en la ciutat on anaven els homes ineptes que no eren capaços de lluitar en el front. Merriman veia a aquests homes com a inútils que consumien el menjar i aprovisionaments que podrien ser aprofitats pels homes en el front. Per això va rebre el permís de "netejar Albacete".

11-12 d'agost

Durant els propers dies, la notícia que Merriman havia estat anomenat Cap de Personal va començar a circular. Aquesta posició anava acompanyada de molts avantatges, com poder dormir sobre sacs de gra en comptes de sobre el terra. Steve Nelson va revelar a Merriman que els britànics no estaven d'acord amb els canvis que hi havia hagut en la cadena de comandament. Les anotacions de Merriman ens duen a pensar que l'exclusió dels britànics va ser cosa de Copic i no seva.

12-13 d'agost

Arribats a aquest punt, Merriman ja es trobava del tot immers en la política de les Brigades, i les seves anotacions en el diari agafen un to més crític. Aprofitant la seva posició, va intentar promocionar Wattis a capità.

Mentrestant, Aitken va començar el rumor que els soldats podien tornar a les seves cases. Això era fals ja que la política de l'Armada Espanyola era que cap soldat podia ser alliberat del seu deute mentre fos capaç de lluitar.

Tensions es comencen a crear durant aquests dies, i acusacions es comencen a llençar entre els comandants. Merriman es va mantenir al marge d'aquestes baralles i va aprofitar per anomenar Wattis "Oficial de coordinació".

Exercint de Cap de Personal, Merriman va fer una visita oficial a la 24ª tropa espanyola, on malauradament no va ser benvingut ni va poder trobar un traductor que l'ajudés a comunicar-se amb ells.

14-15 d'agost

Merriman s'havia d'assegurar que tot funcionava correctament, i va anar a visitar diferents departaments, en els que pel moment tot operava bé. Va aprofitar el dinar del 14 d'agost per discutir tots els temes que tenia pendents amb els seus comandants. Va usar els dos següents dies per reorganitzar posicions, aprofitant per afegir més americans en el seu equip. En un intent d'apujar la moral, va organitzar un vespre de cants on va demanar que tothom participés.

El 15 d'agost va haver un accident de cotxe. Aquest fet ens revela que els accidents de cotxe irritaven a Merriman perquè ja li era prou difícil aconseguir vehicles per mobilitzar les tropes.

17-18 d'agost

Les batalles de la 15ª brigada començaven a ser més freqüents durant aquests dies d'agost. "Marceau" va visitar a Merriman per discutir sobre els propers atacs, més en particular el que tindria lloc a Saragossa. Les tropes de Merriman anaven disminuint en mida, i altres

comandants li recomanaven d'afegir més soldats per guanyar en seguretat. Addicionalment, la moral dels soldats no parava de caure ja que patien molt les derrotes.

A les 3 de la matinada del 18 d'agost Merriman va rebre l'ordre de mobilitzar la seva tropa per anar cap al front. Van agafar un tren cap a Valencia, des d'on anirien cap a Hajar. El seu objectiu en aquell punt era Teruel, que havia caigut davant dels feixistes.

Altres comandants es van traslladar per donar suport a Merriman i la seva tropa, entre ells Bill Lawrence, Ed Bender i Joe Dallet. Van arribar amb informació important: Largo Caballero estava treballant amb els anarquistes per derrivar el govern. La idea era mobilitzar la línia Comunista Internacional per aturar als feixistes i aprofitar per desfer-se pels anarquistes.

Recordem que Merriman havia hagut de deixar l'escola d'entrenament pels nous soldats i no estava satisfet amb la persona que l'havia substituït. Va traslladar les seves preocupacions a l'escola i va aconseguir que el fessin fora.

19-20 d'agost

Tal i com s'havia comentat, la matinada del 18 al 19 d'agost la 15ª brigada es va mobilitzar en massa cap a Valencia per moure's cap al Nord. Copic tenia la missió d'arribar abans a Valencia per preparar l'arribada de la tropa, però va fallar, provocant que els hi deneguessin l'entrada a la ciutat. Mentrestant, Merriman va aconseguir menjar i municions per les armes.

Finalment, al matí del 20 d'agost Merriman va aconseguir organitzar la marxa cap al Nord.

21-22 d'agost

Durant la nit del 21 d'agost van aconseguir arribar a Hajar. Allà es van començar a preparar per la batalla que ja era imminent, esperant també els reforços que havien d'arribar amb la tropa de Copic.

Merriman ens desvela que hi ha hagut una aixecament a Saragossa i l'objectiu en aquell punt és donar suport als monàrquics que s'havien sublevat contra els feixistes. Si els republicans aconseguien recuperar Saragossa, els feixistes estarien més pressionats per defensar Burgos, i això suposaria un canvi en el curs de la guerra.

Durant el matí del 22 d'agost Merriman rep la notícia que 200 soldats han desaparegut durant el viatge cap a Valencia i que havien perdut una arma clau. Altres comandants l'aconsellen de no compartir les males notícies amb la seva tropa, ja que els ànims estaven prou baixos. Es comença a plantejar que el camp base hauria d'estar més a prop del front de batalla, que Saragossa quedava massa lluny.

23-24 d'agost

A la matinada del 23 d'agost informen a Merriman del nou objectiu i l'ordenen de mobilitzar-se cap allà, provocant la confusió de l'autor. Aparentment havien d'atacar el poble de Quinto, on els republicans tenien trinxeres. Tanmateix, el que desconeixien era que el turó estava vigilat per prop de 800 tropes feixistes. Finalment van decidir rodejar el turó en comptes d'atravesar-lo.

El 24 d'agost havien de traslladar-se cap al front, però els vehicles que els havien de transportar no van aparèixer. Merriman declara que aquella nit va ser la més desanimada de la seva via. Tant ell com Copic es van desmoralitzar al veure com tots els seus plans anaven fallant, però van decidir no mostrar-ho a les tropes i fer veure que tot anava bé.

Merriman va aconseguir diversos camions que els van portar cap al front. Van aconseguir una bona organització, la qual cosa va fer que els republicans aconseguissin superioritat davant dels feixistes per primer cop. Merriman ja pensava que havien aconseguit Quinto, però més endavant veurem que aquest pensament va ser massa optimista.

25-26 d'agost

Merriman va ordenar a la seva tropa d'atacar el turó de Purburell, i admet en el seu diari que no estaven gaire preparats ja que no contaven amb tancs ni prou armes. Va decidir enviar-los de totes maneres ja que pensava que el turó estaria poc defensat per l'enemic, i no necessitarien gaire esforç per prendre'l.

Tanmateix, es va equivocar, i molts soldats van morir aquell dia. Per tal de no perdre més vides va idear un pla: va tallar les canonades que subministraven aigua al turó, deixant-los sense aigua corrent. Quan els feixistes sortien en plena nit per aconseguir aigua, els capturaven. Els va interrogar per obtenir informació sobre els plans de l'enemic, i va esbrinar que hi havia 1.000 soldats en el turó, però que la falta d'aigua els dificultava la supervivència.

El 26 d'agost va tenir lloc la batalla per prendre el turó de Purburell. Va ser una batalla cruenta, i molts feixistes no paraven de cridar demanant aigua. Clarament molts d'ells estaven morint per deshidratació. Aquell mateix dia els feixistes es van rendir davant de la tropa de Merriman. Molts oficials feixistes van ser assassinats, i els que van ser capturats els van executar. Va haver un moment que tenien més presoners que soldats de la Brigada Internacional.

No van tenir molt temps per celebrar aquesta victòria ja que havien de marxar cap a Saragossa, on la propera batalla tindria lloc.

27-28 d'agost

Franco contava amb prou recursos per tenir fronts oberts en varis llocs a la vegada i ja tenia avions italians a la seva disposició. Per altra banda, Merriman i la seva tropa que havien de viatjar cap a Saragossa s'estava quedant sense subministraments; no tenien aliment ni vehicles per transportar-los.

Al no poder viatjar, la brigada va passar el 28 d'agost descansant i recuperant forces, però la manca d'aliment ho dificultava. Aquesta pausa feia que perdessin l'embranchida que havien aconseguit. Merriman i Copic van aprofitar aquests dies sense batalles per fer feina administrativa i discutir sobre qui havien de promocionar.

29-30 d'agost

Les Brigades Internacionals s'anaven movent des de Quinto cap a Belchite, que en aquell moment estava controlat pels feixistes. Merriman va rebre una carta on l'asseguraven que Marion estava bé.

La tropa es va aturar en un poble a 3 km de Belchite, en un camp amb molts olivers que els protegien i no deixaven que els veiessin des de la ciutat. Allà van trobar els cossos sense vida de 32 soldats, a qui van enterrar per respecte. Van arribar a Belchite ben entrada la nit del 29 d'agost, on una cruenta batalla va tenir lloc i molts soldats de la Brigada Internacional van perdre la vida.

31 d'agost

Després de la batalla de Belchite, Merriman estava molt ocupat i no tenia massa temps per escriure en el seu diari. Explica la complicació que va tenir accedir a Belchite ja que els feixistes s'amagaven armats en cada església de la ciutat, preparats per atacar.

Al final del dia, Merriman i Copic van convocar als altres comandants per discutir el futur de la tropa, però molts d'ells no van aparèixer.

L'autor confessa que estava malalt.

1-2 Setembre

Merriman no escriu els dies 1 i 2 de Setembre perquè està molt ocupat a les trinxeres i carrers de Belchite. Així ho recull dies després en uns comentaris generals on diu que cinc brigades, és a dir, uns 8000 homes, estan atacant els feixistes a Belchite. Això els genera problemes d'organització com, per exemple, la cuina per a tants homes. Mentre Merriman crida per l'altaveu demanant un camió amb la finalitat de convèncer les tropes feixistes perquè es rendeixen, el dia 2 es rep l'ordre del General Pozas d'atacar de forma immediata i sense prèvia preparació. Aquest fet fa recordar a Merriman altres moments d'errors en la batalla com els va passar al Jarama. Algunes unitats van respondre les ordres de Pozas, d'altres no.

3-4 Setembre

Merriman torna a escriure i fa un resum de l'assalt a Belchite: els homes porten dies sense menjar i amb poca aigua. Parla d'algunes baixes als comandaments i substitucions, per exemple, Leonar Lamb és ara el Comandament de la Lincoln.

L'artilleria republicana continua disparant i els feixistes es refugien. Explica que el seu comissari polític ha estat mort i suggereix que el substitut sigui Henry Eaton.

En un moment determinat ell, amb altres dos comandaments, van a veure de primera mà com es troben les tropes. El dia 3 els ataquen 46 avions.

El dia 4 ja porten sis dies de batalla a Belchite i l'església encara està en mans dels feixistes. Reconeix que és molt complicat motivar els soldats. El General Walter tracta de motivar a Merriman i a Copic i els promet fer-los lloctinents si ataquen. Finalment, accepten justificant-se que és una ordre del partit, ja que si no l'obeeixen es someten a perdre qualsevol suport posteriorment.

Merriman, amb l'ajuda de Wattis, desenvolupen un pla per atacar l'església.

5-6 Setembre

Continua la batalla a Belchite i Merriman decideix intervenir. Participa disparant i llençant granades fins que rep un tall per l'explosió d'una granada. Torna al camió, pren l'altaveu i acaben convencent els feixistes atrinxerats a l'església perquè es rendeixin. Finalment, prenen Belchite.

Merriman és ascendit a Major.

7-8 Setembre

S'assabenta que el seu adjunt Sidney ha mort. De fet, explica que se sent culpable ja que ha mort mentre ell estava cantant cançons russes amb Copic.

En una visita a Belchite agafa uns llençols vermells com a regal per a la Marion.

Discuteix amb Kaye i Ernesto Martines en relació a la intendència perquè ha faltat menjar i aigua durant el combat a Belchite. Copic pensa que has estat bé.

Acaba dient que encara hi ha franc tiradors a la zona i que han mort a dos soldats.

9-10 Setembre

Copic assisteix a una reunió amb la Divisió perquè es vol retirar a la Brigada 15, abans d'acabar l'acció, perquè s'està preparant un motí.

És moment de propaganda política, es donen les notícies i assignen les victòries a qui els hi convé. Reben ordres de moure's cap a Vinaceite urgentment, massa ràpid segons l'opinió de Merriman, ja que considera que no estan prou preparats.

Li comuniquen que ha d'anar a Albacete.

11-12 Setembre

Es troben amb moltes dificultats per moure les tropes perquè no hi ha camions i fa molt mal temps. Finalment, els diuen que han d'anar caminant.

Es produeix una revolta dels soldats acampats contra els seus comandaments per com s'havia gestionat la batalla a Belchite. Les seves demandes són, principalment, el menjar i el lideratge del Comintern.

Només van estar dos dies a Albacete, comenta que fou interessant però curt. De seguida els mouen cap Almochuel, en principi per entrenament, però les tropes necessiten més descansar que no pas entrenament.

Els hi ordenen tornar al lloc d'on venien.

Ell tracta d'explicar a les tropes les decisions preses a Belchite per tal d'evitar revoltes. Es sol·licita que vinguin comissaris polítics als batallons per controlar les possibles revoltes.

Hi ha algunes opinions en contra del tracte que estan rebent els americans i els britànics, a les quals Merriman respon que són decisions del partit i que només aquest pot canviar-les.

Tenen problemes amb el salari de les tropes ja que no han pogut actualitzar les llistes perquè estaven al combat de Belchite. Merriman és conscient del problema, però en aquest moment ell està malalt i no es pot encarregar, té una infecció. Finalment, aconsegueix que els hi paguin.

Copic i Merriman han de decidir qui va a Albacete per negociar que es mantingui el batalló Dimitrov. Copic pretén arribar amb això fins a Stalin.

Continuen els problemes amb la liquidació dels salaris i Merriman és conscient que se n'ha de fer càrrec d'aquest tema, però a la vegada sospita, encara que Copic li ho desmenteix, que potser el volen substituir. Per altre banda, molts dels britànics són repatriats i no tots són reemplaçats.

Aquí finalitza el seu primer diari i comença el segon el 29 de setembre del 1938

29 de setembre

Merriman recorda que l'última vegada que va veure la Marion li va donar el diari perquè se l'emportés amb ella a Albacete i el guardés, per això comença un de nou.

Explica que han estat a Almachuel, on s'han estat preparant. Les topes son ara mixtes amb soldats espanyols i comissaris també espanyols.

Merriman recull les seves opinions sobre l'estil de líder de Copic, del qual pensa que moltes vegades està més per l'aparença que pels temes del dia a dia. L'autor sempre va pensar que els diria el que pensava, però els va servir fins al final sense dir-los res.

30 de setembre

Estan preparats a Almochuel per dirigir-se cap a un sector localitzat entre Osca i Saragossa. En general, la convivència és bona, excepte amb els anglesos.

El trasllat és complicat i quan arriben els 32 camions que havien de transportar-los no tenien gasolina ni tampoc hi havia mecànics a l'abast.

Destaca el comentari d'una veïna del poble a Senes, qui sosté que tot estava tranquil fins que han arribat els brigadistes, fet que ha comportat bombardeigs i morts.

1 d'octubre

Merriman prepara el pla per atacar Zuera. Copic està sempre enfadat amb Merriman, no tenen molt bona relació.

Explica que Jim Bourne torna de València i ara el veu diferent, nota que ha canviat i ara és com un home del partit, potser massa extremista i tot. Bourne estableix més amistat amb Copic.

2 d'octubre

L'autor segueix en desacord amb les decisions de Copic, com per exemple, la forma en què es gestionen les promocions.

I, entre tot això, es troba que ha de gestionar el retorn al front de 14 desertors. Això va tenir un impacte important en la moral de Merriman. Tot i que Walter va suggerir que afusellessin alguns, finalment es va aconseguir que fossin condemnats amb la possibilitat de ser revisats en funció del seu comportament.

3 d'octubre

Merriman expressa un sentiment de frustració i depressió perquè la seva actuació no ha estat reconeguda i segueix sent pagat com a capità, encara que l'havien promès ser promocionat a Major. L'autor es troba en una situació límit.

4 d'octubre

El Major Crespo és anomenat Segon Cap del Staff de la Brigada.

Crespo venia de l'exèrcit republicà d'abans de la guerra i no era d'origen polític ni comunista, per això l'anomena "el nostre amat feixista".

Això el fa pensar que podria estar substituït. Demana a Copic permís per anar a parlar amb Walter, per demanar-li l'ascens que li havia promès, però no li ho va acceptar i el va contestar que seria ell qui parlés amb Walter. Merriman és conscient de què el fet de no tenir antecedents com a comunista als Estats Units no l'ajudava en la seva promoció.

5 d'octubre

Com molts altres, Merriman es contagia de febre tifoide, i és portat al l'hospital de Torralba.

6-7 d'octubre

Es recupera i torna a Senes, però fa parada a Grañen on parla amb Copic, entre d'altres temes, de la situació a Albacete. Copic li diu que Indalecio Prieto, Ministre de guerra, està en contra de la participació de les brigades i que hi ha rumors de què el govern es trasllada de València a Barcelona. Copic manifesta els seu temor a perdre la guerra.

Per altre banda, Merriman aconsegueix que Walter li reconegui la seva promoció.

Els informen que seran mobilitzats cap a Quinto per preparar l'ofensiva de l'Ebre, però s'enredereixen perquè no arriben els camions. Grañen és bombardejat l'11 d'octubre.

10-11 d'octubre

Entren en combat a *Fuentes del Ebro*. En un principi no tenen gaires baixes, però no van poder avançar tant com volgueren i es van haver de retirar dos kilòmetres perquè el suport dels tancs no havia estat suficient i alguns d'ells havien quedat atrapats a la zona enemiga.

El dia següent van tractar de recuperar-los sense èxit.

19 d'octubre

Arriben 510 homes de reforç a Quinto. Merriman relata diferents moviments i reagrupacions dels Batallons per fer front als nacionalistes. També explica que entre combat i combat la vida al front és força avorrida. Afegeix que Copic està fent alguns moviments amb contactes per buscar-se un futur després de la guerra.

20 d'octubre

El dia 20 ordena moure la posició de l'Estat Major de la Brigada fora de l'abast de l'artilleria enemiga per estar més protegits. J. Bourne torna d'Albacete amb la instrucció de què no durà a terme cap activitat militar i passarà a dedicar-se a activitats polítiques. El partit comunista volia separar l'exèrcit polític del militar per tal de protegir el talent, fet que no és entès per altres membres.

21-22 d'octubre

Copic anuncia que el rebaixaran de grau pel fracàs a *Fuentes del Ebro* i que possiblement el substitueixi Hans Klaus, però que ell havia suggerit que fos Merriman. No s'arriba a saber si és veritat o no, perquè el cert és que no va passar mai. El que si es sap és que Merriman va donar suport perquè Copic es mantingués al seu lloc, possiblement per evitar que arribés Klaus o Crespo. També diu que li hagués agradat assistir a una reunió del Politburo a Rússia com a representant americà.

Un altre fet significatiu que descriu Merriman és l'arribada d'un camarada anomenat "Wolinski", representant del Comitè Central del Partit Comunista. Aquest arriba amb instruccions de què els espanyols no poden ser líders de les brigades perquè no són gent del partit i, la qual cosa, podia suposar un problema pels internacionals.

Copic regala un rellotge d'or a Quinto i Belchite pels seus serveis.

Destaca la intervenció de la dona de l'autor, la Marion, qui no entenia com Bob Merriman era tan fidel a Copic, un militar d'estil "europeu" que no acceptava crítiques.

27-29 d'octubre

La visita de Fuqua genera sospites i dubtes de quin és el seu objectiu. Merriman no confia gaire, encara que Fuqua els deixa el seu cotxe per l'ús de les Brigades. Intenta fer les paus amb Crespo fins que un espanyol sense gaire formació és anomenat lloctinent, fet que l'irrita perquè els internacionals sí que havien de passar per una prèvia formació a Pozo Rubio.

30 d'octubre

El dia anterior arriben un fotògraf americà i dos francesos per rodar una pel·lícula sobre la realitat de la Brigada, on surten escenes de la vida diària i, fins i tot, Copic i Crespo cantant junts.

1 de novembre

El dia 1 de novembre és l'últim que Robert Merriman escriu al seu diari. Descriu que Vladimir Copic ha d'anar a Lleida, però abans fa un tomb a cavall amb Hans Klaus. Encara que el front semblava estar estabilitzat i tranquil, a Copic li preocupa l'estat dèbil de la Brigada. Part dels comandaments van a Madrid durant aquest temps més tranquil.

També té lloc una petita trobada a Quinto, a la qual Merriman no sap si anomenar reunió o festa, i on aquest parla en públic i, també, hi ha música.

Merriman escriu un informe sobre la intendència que, altra vegada, li porta problemes amb Copic. A més a més, coincideix amb l'arribada d'uns comentaris procedents de Matin Merriman a Copic i en els quals es diu que, aquest últim, no accepta que ningú el discuteixi.

També descriu casos de malaltia per grip i febre, i que estan sent un problema a les tropes.

Aquestes són les últimes referències que Rober Merriman escriu al diari.

Després es va saber que el dia 5 de Novembre ell va arribar a Albacete per veure la seva dona, la Marion, i dir-li que ella havia de tornar als Estats Units i fer campanya per les Brigades. La Marion, però, pensava que el Bob veia la guerra impossible de guanyar, per això preferia que ella estigués lluny. Independentment del motiu, la Marion va marxar i se'n va endur els dos diaris del seu marit amb ella. És gràcies a això que a dia d'avui s'ha pogut conèixer les seves vivències i reflexions.

Robert i Marion es van trobar per última vegada a Ambite el 27 de Novembre i ella va marxar d'Espanya el 22 de Desembre del 1937. Es va passar un any voltant pels Estat Units amb la intenció d'aconseguir donacions per les Brigades Internacionals.

Robert Merriman mai va tornar al seu país. Va ser capturat i assassinat sobre l'1 d'Abril del 1938 a algun lloc entre Gandesa i Corbera, però el seu cos mai s'ha trobat.

A l'annex d'aquest treball es troba el diari complet del Robert Merriman.

BIOGRAFIA DE ROBERT HALE MERRIMAN

Va néixer el 25 de Novembre del 1908 a Santa Cruz, Califòrnia, Estats Units d'Amèrica. Fill d'un llenyataire.

Es va graduar en economia a la Universitat de Berkeley, a Califòrnia, on va començar el seu interès per la economia russa. Durant els estudis també va treballar com a mà d'obra d'un ranxo i com a treballador de la construcció per poder pagar-se els estudis.

A la universitat va conèixer la Marion Stone, qui va acabar sent la seva dona. El casament va ser el mateix dia de la llicenciatura a la Universitat de Nevada, el 9 de Maig de 1932.

Després de completar els seus estudis, Merriman va començar a ensenyar a la mateixa universitat on havia estudiat. Mentre estava a Califòrnia, es va fer actiu en política d'esquerres i va recolzar la Vaga General de San Francisco. També va guanyar la beca Newton Booth Traveling, fet que el va permetre estudiar problemes agrícoles en diferents països d'Europa.

Junt a la seva dona va marxar a Moscou el Gener de 1935, on Merriman volia prendre material i informació per la seva tesi sobre l'agricultura soviètica. Una excursió a Viena va mostrar a Robert i Marion la realitat del nazisme i va motivar-lo a unir-se al Batalló Abraham Lincoln el 1937.

Ell havia rebut formació militar com a oficial al Cos de Formació d'oficial a la Reserva, on s'havia apuntat perquè pagaven 7,5 dòlars al mes (equivalent a les milícies universitàries). Amb aquesta experiència va ser cridat a Albacete per entrenar voluntaris que arribaven d'Amèrica. Treballant amb James Harris, un ex-sergent de l'exèrcit dels Estats Units, Merriman va ensenyar als homes el tir amb rifles i metralladores. També va organitzar una sèrie de conferències sobre exploració, fortificació i senyalització.

Després de no poder prendre Madrid per assalt frontal, el General Franco va donar ordres per tallar la carretera que unia la ciutat amb la resta de l'Estat republicà. Una força nacionalista de 40.000 homes, inclosos homes de l'exèrcit d'Àfrica, va creuar el riu Jarama el 11 de febrer de 1937.

El general republicà José Miaja va enviar tres Brigades Internacionals a la Vall del Jarama per bloquejar l'avanç. Dirigit per Merriman, els 373 membres de la seva brigada es van traslladar a les trinxeres el 23 de febrer. El primer dia van morir 20 homes i gairebé 60 van resultar ferits.

El 27 de febrer de 1937, el coronel Vladimir Copic, el comandant iugoslau de la XV Brigada, va ordenar a Merriman i als seus homes atacar les forces nacionalistes al Jarama. Tan aviat com va sortir de les trinxeres, Merriman va rebre un dispar a l'espatlla que li va trencar l'os en cinc llocs. Dels 263 homes que van entrar en acció aquest dia, només van sobreviure 150. Merriman va ser substituït per Oliver Law com a comandant del batalló. Va ser la primera vegada en la història americana que una força militar integrada va ser dirigida per un oficial afroamericà.

Al principi, la seva dona Marion va romandre a Moscou, treballant per un corresponçal de New York Times, però va venir a Espanya al març de 1937 per atendre a Robert de les seves ferides a la batalla del Jarama. Després de la seva recuperació, Marion es va quedar a Espanya com a voluntària a la Brigada en tasques administratives. Marion també va treballar en un hospital, va ocupar diversos llocs de treball del personal, va recollir informació per a certificats de defunció i va dirigir recorreguts pels visitants famosos. Eventualment, va ser ascendida al rang de corporal i va ser la única dona membre titular del Batalló Abraham Lincoln. El novembre de 1937, Marion va ser enviada als Estats Units per recaptar diners per la causa republicana i les Brigades Internacionals. Va fer nombrosos discursos en concentracions per tot el país i va tornar a San Francisco el març de 1938, on va treballar com a secretària per a un grup que pretenia millorar l'assistència mèdica dels "lleials".

Quan Merriman es va recuperar de les seves ferides, va ser nomenat cap del Batalló Mackenzie-Papineau. La següent acció important de les Brigades Internacionals va tenir lloc durant l'ofensiva d'Aragó a finals d'agost de 1937. La campanya va començar amb un atac a la ciutat de Quinto. Això va suposar una perillosa lluita al carrer contra els francctiradors que estaven dins de l'església. Després de dos dies, els nord-americans van poder reduir les forces nacionalistes a la ciutat. Això va incloure la captura de prop de mil presoners.

El Batalló Lincoln-Washington es dirigí cap a la ciutat fortificada de Belchite. Una vegada més, els nord-americans havien de suportar el perill dels francctiradors. Merriman va ordenar als homes que prenguessin l'església. En el primer assalt amb 22 homes, només dos van sobreviure. Quan Merriman va ordenar un segon atac, va haver-hi certs problemes amb alguns comandaments que no ho veien clar, però finalment els va convèncer. Això va permetre al Batalló Lincoln-Washington entrar a la ciutat. Els nord-americans van patir baixes molt rellevants, no tant en quantitat però sí de soldats rellevants.

El març del 1938, Merriman va tornar al front d'Aragó. Dies després va desaparèixer durant una emboscada a Corbera (Vall de l'Ebre). Informes força contradictoris recullen, per una banda que havia estat presoner de les forces feixistes; per altra banda, que havia estat assassinat.

L'any següent, Edwin Rolfe, un altre combatent i a la vegada escriptor, va escriure que Merriman havia estat assassinat per foc creuat a la carretera cap a Corbera el 2 d'abril de 1938. Es van fer crides sense èxit per instar al Departament d'Estat dels Estats Units a pressionar per al seu alliberament, inclosa una petició dels professors de la Universitat de Berkeley i el president de la Universitat de Califòrnia. El cos de Merriman no es va trobar mai, i el 1938 es va donar per mort.

La personalitat i caràcter de Rober Merriman va ser descrita pel propi agregat de l'ambaixada americana de l'època, el coronel Stephen Faqua, com "*...és la columna vertebral i esperit en moviment de la XV Brigada. ... És un tipus elegant, més de sis peus d'altura, físicament fort amb la resistència d'un bou, personalitat agradable, ple d'iniciativa, desbordant d'energia, es mou per tot arreu al comandament sent honrat i respectat per tots, és indubtablement la figura dominant a la brigada*".

Marion Merriman va recollir, junt amb el periodista i professor universitari de la Universitat de Nevada, Warren Lerude, la seva visió de la història: "Un comandant americà a Espanya: Robert Hale Merriman i la Brigada Abraham Lincoln" (Universitat de Nevada Press, 1986).

Altre dada és que, Robert Jordan, el personatge principal de la novel·la (i després pel·lícula) "Per qui sonen les campanes" d'Ernest Hemingway, va ser aparentment basat en la figura de Robert Merriman, a qui Hemingway va conèixer personalment durant la Guerra Civil a Espanya.

REFERÈNCIES HISTÒRIQUES

Al diari de Robert Merriman s'hi recullen les seves reflexions i sentiments personals sobre la seva vivència i experiència durant els mesos que el va estar escrivint. Destaquen moltes referències a situacions, persones i fets relacionats amb la situació política del moment, de la pròpia guerra i de l'organització de les Brigades Internacionals.

A continuació, recopilem aquestes referències que fa Robert Merriman al seu diari i que estan relacionades amb el moment històric que va viure a Espanya.

Merriman va sortir de París, país on es trobava la seu principal de reclutament de voluntaris de les Brigades Internacionals, i va arribar en tren a Espanya. Port Bou va ser la porta d'entrada de la majoria dels voluntaris que procedien de França amb destí a les Brigades. Va seguir el trajecte organitzat passant per Barcelona i València fins arribar a Albacete, on es troba la seu i base de formació de les Brigades Internacionals.

Un fet històric destacat és la batalla del 17 de gener del 1937, en la qual participen brigadistes britànics, i que l'autor recull en els enfrontaments al Jarama.

Merriman, com a comandament i responsable de les tropes, dóna molta importància a l'entrenament i formació d'aquestes. Com s'ha vist en el marc teòric d'aquest treball, aquesta preparació i instrucció era molt important donat que la majoria dels voluntaris no tenien cap tipus d'experiència militar abans d'arribar a Espanya. Fa referència també a la falta o descoordinació de material per la formació i pels combats. Merriman ho fa palès tant abans de les batalles a Madrid, com en els enfrontaments amb l'exèrcit més professionalitzat dels nacionals, on s'evidencia la poca formació de les tropes.

Un altre aspecte comentat i que Merriman fa menció és les rivalitats i diferències que portaven a discussions entre els voluntaris, així com la dificultat d'aconseguir que funcionés un exèrcit de voluntaris poc formats i de diferents orígens.

Al febrer fa una primera intervenció sobre la interrelació dels Brigadistes amb el poble i la cultura local, punt tractat al treball com és la relació dels internacionals amb el poble.

El fet que R. Merriman fos ferit durant les batalles del Jarama, li dóna peu a comentar algunes qüestions relacionades amb els hospitals i l'atenció mèdica als brigadistes, com per exemple, el fet que va ser la primera vegada que es van portar hospitals quirúrgics mòbils al front per estar a prop dels possibles ferits. Òbviament, també s'utilitzaven i eren rellevants els hospitals normals dels pobles i ciutats properes.

En diferents moments l'autor fa referència a conversacions o trobades amb els màxims dirigents de les brigades, com ho era André Marty o Gallo, uns dels líders i responsables de la formació i organització de les Brigades.

Un fet repetit al llarg del diari és l'intent de no fer gaire esment a la participació directa de Rússia o dels russos en general en el conflicte, encara que era sabut que l'origen o iniciativa de la creació de les Brigades estava molt vinculada a aquest país. Es per això que moltes referències russes o, d'armament rus, es tracten com "mexicans".

En alguna ocasió Merriman comenta la sortida de Largo Caballero com a cap del Govern de la República el 16 de maig de 1937. Largo Caballero va dimitir degut a les pressions dels seus opositors (inclús del seu propi partit) que contaven amb el suport de Rússia i acompanyat per la negativa evolució de la guerra contra els sollevats franquistes. En altre moment del diari, setmanes després, Merriman comenta que Largo Caballero està intentant fer una aliança amb els anarquistes per aconseguir de nou el govern.

Un altre exemple de la relació entre les brigades i els dirigents polítics de l'Espanya republicana va ser la seva participació en una festa organitzada per la Joventut Socialista Unificada, on Santiago Carrillo tenia un paper rellevant.

En diverses ocasions l'autor fa referència d'una forma directa o indirecta a la diferència de recursos que tenien els dos bàndols; mentre Franco rebia i posseïa material i soldats d'origen alemany i italià, els brigadistes tenien moltes dificultats per equipar a tots el voluntaris o disposar de prou armament per tenir èxit als combats.

Un dels fets històrics recollits al diari i destacat per l'autor degut a la seva participació directa, és la batalla de Belchite, una de les més dures de la Guerra Civil, on es calcula que van morir aproximadament 5.000 persones, deixant un poble totalment destruït. La batalla va ser guanyada pels republicans amb un paper rellevant de les Brigades Internacionals, fet que va suposar un ascens pel propi Merriman.

Per últim, comentar una situació relacionada amb Rober Merriman i la seva dona Marion, concretament el fet que ell veia cada vegada més clar que la guerra no es podia guanyar i, encara que es va allargar més d'un any, demanava a la seva dona que marxés d'Espanya i tornés als Estats Units. És destacat el paper actiu que va tenir ella des que va tornar, formant part dels grups que van recórrer els Estats Units, fent discursos i actes per obtenir donatius i recursos per les Brigades, i en definitiva, per continuar la lluita contra el feixisme.

CONCLUSIONS

Després de realitzar aquest treball hem arribat a les següents conclusions:

- La Guerra Civil es va iniciar com un moviment reaccionari del poder conservador per impedir que es pogués posar en perill el seu poder social i domini de la vida econòmica.
- La situació d'enfrontament intern entre les diferents forces polítiques del govern republicà no afavoria la coordinació per detectar i afrontar les amenaces dels conservadors i dels propis militars.
- Quan es va iniciar la revolta els rebels no pensaven que els republicans posarien tanta resistència ni que el conflicte s'allargaria com ho va fer durant tres anys.
- Una vegada iniciada la revolta, de seguida el territori espanyol va quedar dividit en dos bàndols, la zona nacional i la zona republicana. El desenvolupament de la guerra va anar determinant canvis en la configuració d'aquesta separació fins la victòria final dels sollevats.
- La reacció internacional davant el conflicte va estar oficialment de no intervenció, al considerar que es tractava d'un problema intern a Espanya, però la situació, sobre tot a Europa, de creixement de les forces feixistes, como estava passant a Alemanya o a Itàlia, va impedir que es mantingués una absoluta neutralitat.
- Finalment cada país va interpretar la neutralitat com més l'interessava i mentre la majoria es van abstenir de donar suport directe, Alemanya i Itàlia van ajudar directament amb material i tropes als sollevats i Rússia ho va fer d'una forma no tan directa als republicans.
- Fora d'Espanya tots els països van determinar la intervenció o no al conflicte espanyol en funció dels seus propis interessos.
- Quan va ser evident l'ajuda dels exercits italià i alemany als sollevats, Rússia va prendre partit en favor dels republicans.
- Abans de la formació de les Brigades Internacionals ja havien estat arribant a Espanya voluntaris de diferents països disposats a donar suport als republicans.
- La iniciativa de formar les Brigades Internacionals va sorgir del partit comunista francès i es va confirmar a la reunió de la Internacional Socialista (Commintern) de setembre del 1936.
- La seu d'allistament es va establir a París i fins allà van arribar voluntaris de pràcticament tot el món per ajudar als republicans espanyols però sobre tot, per lluitar contra el feixisme, sabent que si el feixisme triomfava a Espanya hauria donat un pas per imposar-se també a altres països.
- Per l'organització del les Brigades Internacionals a Espanya es van establir com a llocs de recepció, concentració, formació i distribució dels voluntaris la ciutat d'Albacete.
- El nombre de voluntaris va ser molt superior a l'esperat, el que va suposar problemes de recursos militars i d'abastiment.
- El moviment de les Brigades Internacionals ha estat el major moviment de voluntaris de diferents països en un conflicte bèl·lic que es coneix.
- Els dirigents de les Brigades Internacionals van ser reconeguts dirigents i militars dels partits comunistes dels diferents països com França, Itàlia o Rússia.
- Els serveis i atenció mèdica organitzats per les Brigades va tenir un paper rellevant i inclús van introduir novetats que després van ser utilitzades a altres conflictes bèl·lics com els hospitals mòbils de cirurgia, que estaven molt a prop del front.

- Va ser destacada la participació de moltes dones de molts països com a infermeres voluntàries.
- Als voluntaris se'ls demanava compromís i fidelitat a la causa antifeixista estant molt vigilades les desercions o l'espionatge.
- La majoria dels voluntaris no tenien cap formació militar prèvia, necessitaven formació que no sempre podia ser tan completa com calia per les urgències d'incorporar als voluntaris al front de batalla.
- Als voluntaris se'ls intentava agrupar en batallons per similitud d'idioma per afavorir la comunicació i la convivència.
- En total va haver-hi voluntaris internacionals a un total de set brigades i quasi trenta batallons.
- Els recomptes més documentats estableixen una participació d'uns 35.000 voluntaris i unes baixes en torn a les 10.000 persones
- Les Brigades Internacionals van participar en les principals batalles que va haver-hi durant la Guerra Civil, com van ser la defensa de Madrid, el Jarama, Brunete, Belchite, el front d'Aragó o la batalla de l'Ebre.
- A l'octubre de 1938 el Govern Republicà va decidir la retirada de tots els voluntaris internacionals en un intent d'aconseguir que els feixistes fessin el mateix i la guerra pogués acabar.
- Com a mostra d'agraïment del govern espanyol es va prometre la nacionalitat espanyola a tots els voluntaris que ho demanessin. El discurs d'acomiadament de Dolores Ibárruri a les Brigades es considera un dels més rellevants de la història d'Espanya.
- Amb la retirada d'Espanya, els brigadistes començaven una altra etapa no gaire fàcil en la seva vida, perquè la majoria no podien tornar com si res als seus països, com va ser el cas de França on els voluntaris es trobaven un país diferent al que havien deixat.
- Milers de brigadistes van ser confinats en camps de concentració o reclusió al sud de França.
- Amb l'arribada de la democràcia a Espanya es van poder fer actes de reconeixement als voluntaris i hi ha mostres i monuments de record en moltes poblacions i llocs de tot el territori espanyol per on van passar i participar.
- En les Brigades Internacionals van participar voluntaris dels cinc continents, principalment procedents de països europeus i nord-americans.
- Segons les dades analitzades, França és el país que més voluntaris va portar, seguit d'Itàlia, Alemanya i Polònia. Els Estats Units, Àustria, la República Txeca i Hongria també van fer una contribució rellevant.
- S'ha pogut comprovar amb aquest estudi que és complicat aconseguir concretar unes xifres exactes dels voluntaris que van participar a les Brigades.
- Les dones també van participar-hi i encara que en una proporció molt més baixa que els homes, en torn a un 3%, cal destacar la voluntat de participar d'aquestes dones i la implicació, predisposició i creença que les impulsava a fer-ho, que era la mateixa que els homes.
- Polònia i Alemanya són els països d'on s'ha pogut constatar que provenien més dones.
- Els casos estudiats de dones tenen alguns denominadors comuns: totes tenen un cert nivell de formació acadèmica bé sigui com infermeres o bé, amb altres graduacions universitàries, pel que es pot dir que el seu nivell cultural és alt i possiblement superior a la mitja.

- Les dones arriben per la via de l'*American Medical Bureau* per participar als serveis sanitaris i venen amb un historial de pertinença i participació en activitats polítiques o sindicalistes. Aquesta és la font per la qual coneixen el conflicte a Espanya i decideixen participar.
- S'ha comprovat que en la seva majoria, les dones que hi van participar no es van deixar portar per un impuls o conviccions poc madures, ja que els casos trobats reflecteixen més aviat tot el contrari, són dones amb formació i compromeses políticament.
- Les tropes de les Brigades Internacional disposaven de poc armament en relació al nombre de soldats, qüestió que va ser una de les preocupacions de la República. Això, va resultar ser un dels factors decisius en la capacitat de defensa i/o atac de les tropes.
- La dimensió internacional que suposava el fenomen de les Brigades era molt ampli. Ho demostren els documents de l'arxiu rus ja que, sent uns documents oficials de la "República Española", estan escrits en francès, per facilitar la seva comprensió als soldats i comandaments no espanyols.
- A les Brigades Internacionals hi havia gent de diferents classes socials i orígens. Hi trobem obrers, camperols i professionals. L'organització i distribució dels soldats tenien en compte aquests aspectes i, per exemple, la majoria dels professionals pertanyien al personal mèdic o comandaments superiors.
- És difícil constatar un nombre exacte de morts i ferits perquè no s'ha trobat un document que es pugui considerar definitiu al respecte.
- Els comissaris polítics, una funció pròpia de les Brigades Internacionals, no només treballaven en vigilar i impulsar el sentiment polític republicà i comunista, sinó que també participaven als combats.
- Les diferències de rang i responsabilitat a les tropes també es reflectia en les retribucions o salaris que rebien que, tot i semblar baixes a nivell dels soldats, podem fer-nos una idea de la gran despesa que suposà el manteniment de l'exèrcit durant el conflicte, durant la guerra.
- Tots els comissaris de guerra portaven el mateix uniforme. L'única cosa que diferenciava el rang eren les insígnies que duïen sota l'estrella que simbolitzava les Brigades Internacionals.
- Per superar les dificultats i la falta de mitjans i recursos, els brigadistes van utilitzar un codi de diferents senyals per poder establir comunicació entre les tropes de terra i l'aviació sense interferències de l'enemic.
- Donat que no se sap si la informació obtinguda i analitzada correspon al recompte definitiu que s'hagués pogut realitzar a la finalització de la guerra, no es pot afirmar que les conclusions que s'extreuen sobre aquest aspecte siguin definitives o globals. Malgrat això, sí que ens proporcionen una visió respecte aquestes situacions.
- Crida l'atenció el nombre i percentatge tan alt de desapareguts: un 77% de tots els registrats. Molt probablement, tots aquests casos haurien d'haver estat classificats com a morts, desertors o presoners.
- Hi va haver una gran resposta per part de molts països, que es reflecteix en la quantitat de voluntaris. Al mateix temps, s'ha vist que tants voluntaris requeria una molt bona organització i una disponibilitat de recursos que no sempre van tenir.
- La gran majoria dels nens enquestats viuen a casa seva i, per tant, estan vivint la guerra en l'àmbit familiar. De totes maneres, és interessant veure que també hi havia d'altres que havien abandonat la seva llar i estaven instal·lats en refugis o colònies.
- Segons les enquestes i qüestionaris que feia l'organització de les Brigades als nens que estaves sota la seva protecció, hem pogut saber que la majoria dels nens volien una

bicicleta. Sembla que era la joguina més apreciada. Altres objectes pels quals tenien força interès eren les màquines d'escriure.

- Es tractava de nens residents a l'àmbit urbà i de poblacions com Barcelona o rodalies. Allà era habitual que els nens anessin a l'escola. Així es reflexa en el 98% dels casos. A d'altres zones d'Espanya o a les zones rurals, probablement aquesta dada hagués estat molt diferent.
- Sorpren que aquests nens, que no arriben en la seva majoria als 12 anys, ja tenen clar el que volen ser de grans. Destaca el fet que la majoria dels nens volien ser aviadors, amb l'objectiu d'acabar amb el feixisme i ajudar al seu país, respostes clarament influenciades per la situació de guerra que estaven vivint.
- Els nens creuen que després de la guerra estaran millor, perquè hi haurà pau, justícia i més treball i menjar. En definitiva, creuen que seran més feliços perquè no hi haurà ni bombardejos ni feixisme. També donen per suposat que els republicans guanyaran la guerra.
- Els nens veuen Rússia com un país ideal, més alegre i bonic, amb més menjar i pau, com la nació dels treballadors, i on els nens són més feliços. És clar que aquesta percepció està influenciada pel bàndol al qual pertany el seu entorn, així com la publicitat republicana i comunista del moment.

BIBLIOGRAFIA I WEBGRAFIA

MARC TEÒRIC

ASOCIACIÓN DE AMIGOS DE LAS BRIGADAS INTERNACIONALES, [En línea], disponible a <http://www.brigadasinternacionales.org>

BAXEL, Richard. El Batallón Británico de la XV Brigada Internacional. *Ayer*, (56): 165-194, 2004. ISSN: 1137-2227

CARR, Raymond. *Spain 1808-1945*. 2ª Ed. Oxford University Press, 1999. ISBN 0-19-822127-4

CRUSELLS, Magí. *La URSS y la guerra civil española*, En: DE PABLO, Santiago, *La historia a través del cine: la unión soviética*, Universidad del País Vasco, 2001, ISBN 8483733463

HONEFELD, Claudia. *Brigadistas alemanes, biografías entre la represión y la resistencia*. En SANCHEZ, Josep (Coord.) , AGUDO, Sebastian (Coord). *Las Brigadas Internacionales: nuevas perspectivas en la historia de la Guerra Civil y del exilio*. Publicacions URV, Tarragona 2015, ISBN 9788484243632

JACKSON, Angela, *Els Brigadistes entre nosaltres*. Cossetania Edicions, Col.lecció El Tinter. ISBN: 9788497913607.

JACKSON, Angela, *Para nosotros era el cielo*. Ediciones San Juan de Dios. ISBN 97884939878

LAS BRIGADAS INTERNACIONALES, [Documental], dirigit per Matt Richards, produït per Liverpool Street Production&History conjuntament amb Canal de Historia, 2009, Canal Historia. Disponible a https://www.youtube.com/watch?v=OmRX_B3ZotI

LIDON, Luis. *Rescatan del olvido a las mujeres brigadistas de la Guerra Civil Española*. El País Digital. [en línia]. 15-06-2013 consultado el 2 de febrer de 2017. Disponible a http://economia.elpais.com/economia/2013/06/15/agencias/1371288215_437899.html

MARIMON, Silvia. Mussolini tenia un preu. *Sapiens*, (114):24-31, 2012. ISSN 1965-2014

NUÑEZ DIAZ-BALART, Mirta, *La sangre y las letras, materias primas del trabajo sanitario en las brigadas internacionales*. En: REQUENA, Manuel (Coord.) y SEPULVEDA, Rosa (Coord), *La Sanidad en las Brigadas internacionales*. Ediciones de la Universidad de Castilla-La Mancha, Cuenca, 2006 ISBN 9788484274742.

PRESTON, Paul. *La Guerra Civil Española*. [ebook]. Ed. Debolsillo, 2011. ISBN 9788499891507

REQUENA, Manuel, *Albacete Base de reclutamiento e instrucción de las Brigadas Internacionales*. En: Al-Basit, Revista de estudios albacetenses. ISSN 0212-8632, Nº. Extra 1, 1996. Disponible a <https://dialnet.unirioja.es/servlet/articulo?codigo=1327172> el 15/1/2017

REQUENA, Manuel y SEPULVEDA, Rosa, *La Sanidad en las Brigadas internacionales*. Ediciones de la Universidad de Castilla-La Mancha, Cuenca, 2006 ISBN 9788484274742.

REQUENA, Manuel (Coord.) y SEPULVEDA, Rosa (Coord.), *Las Brigadas internacionales. El contexto internacional, los medios de propaganda, literatura y memorias*. Colección La Luz de la memoria n.1, Ediciones de la Universidad Castilla La Mancha ISBN 8484272508.

SANCHEZ, Josep (Coord.), AGUDO, Sebastian (Coord.). *Las Brigadas Internacionales: nuevas perspectivas en la historia de la Guerra Civil y del exilio*. Publicacions URV, Tarragona 2015, ISBN 9788484243632

SIMKING, John, *Spartacus Educational* [en línia]. (1997-2016) Disponible a <http://spartacus-educational.com>

SULLIVAN, Brian, *Consecuencias de la intervención italiana en la Guerra Civil Española*, [en línia], disponible a <http://www.belliludi.com/sullivan.html>

Asociación de Amigos de las Brigadas Internacionales [en línia] , 2010, en http://www.brigadasinternacionales.org/index.php?option=com_content&view=article&id=47&Itemid=55

http://www.brigadasinternacionales.org/index.php?option=com_content&view=article&id=47&Itemid=55

<http://www.siglo20.org/HE/13a-2.htm>

https://www.ahistcon.org/PDF/numeros/ayer56_BrigadasInternacionales_Requena.F.pdf

http://www.brigadasinternacionales.org/index.php?option=com_content&view=article&id=47&Itemid=55

Brigadasinternacionales.org

MARC EXPERIMENTAL

ARXIU RUS, FONS 545

<http://sovdoc.rusarchives.ru/#showunit&id=94999>

<http://sovdoc.rusarchives.ru/#tematicchilds&rootId=94999>

INVENTARI 1: <http://sovdoc.rusarchives.ru/#tematicchilds&rootId=95021>

INVENTARI 2: <http://sovdoc.rusarchives.ru/#tematicchilds&rootId=95081>

INVENTARI 3: <http://sovdoc.rusarchives.ru/#tematicchilds&rootId=95115>

INVENTARI 4: <http://sovdoc.rusarchives.ru/#tematicchilds&rootId=95137>

INVENTARI 5: <http://sovdoc.rusarchives.ru/#tematicchilds&rootId=95149>

INVENTARI 6: <http://sovdoc.rusarchives.ru/#tematicchilds&rootId=95156>

ROBERT MERRIMAN

<http://www.alba-valb.org/volunteers/robert-hale-merriman>

<http://spartacus-educational.com/SPmerriman.htm>

<https://alumni.berkeley.edu/california-magazine/spring-2016-war-stories/berkeley-s-bravest-cal-scholar-who-inspired-hemingways>

Peter Carroll, *The Odyssey of the Abraham Lincoln Brigade: Americans in the Spanish Civil War*, Stanford University Press, 1994.

Barry McLoughlin, *Fighting for Republican Spain*, Lulu.com, ISBN 9781291968392

Friends of the Abraham Lincoln Battalion, *Story of the Abraham Lincoln Battalion*, New York, New York, 1937.

John Tisa, *Recalling the Good Fight*, Bergin & Garvey Publishers, Inc., 1985

https://es.wikipedia.org/wiki/Robert_Hale_Merriman

<http://merrimandiary.com>:

<http://merrimandiary.com/2016/01/>

<http://merrimandiary.com/2016/02/>

<http://merrimandiary.com/2016/03/>

<http://merrimandiary.com/2016/04/>

<http://merrimandiary.com/2016/05/>

<http://merrimandiary.com/2016/06/>

<http://merrimandiary.com/2016/07/>

<http://merrimandiary.com/2016/08/>

<http://merrimandiary.com/2016/09/>

<http://merrimandiary.com/2016/10/>

<http://asociacionhesperidesandalucia.es/2016/11/13/1342/>

AGRAÏMENTS

Voldria agrair, primer de tot, a tots els voluntaris, brigadistes i combatents que van participar a la Guerra Civil i que d'una forma o altre van deixar testimoni de la seva participació perquè han estat la base d'aquest treball. També a les autoritats russes que van digitalitzar classificar i fer pública la informació dels seus arxius, donant-me l'oportunitat de fer-me amb la informació publicada. Ha sigut una experiència única poder analitzar una quantitat tant elevada de documents de l'època. Ha sigut un treball de recerca molt entretingut.

Agrair a la Juani Ciruela i al Paco Ortiz, els meus pares, i a la Jana i al David, els meus germans, per la paciència que han tingut amb mi en tot el procés d'elaboració d'aquest treball, per l'interès que han mostrat per tal que el treball sortís endavant, i, potser més important, agrair a tots quatre el haver estat allà i el haver-me animat i donat forces en els moments més complicats i que jo pensava que no aconseguiria superar. Moltes gràcies, de veritat.

Finalment, m'agradaria agrair, especialment i per sobre de tot, a la M. Carmen Gómez, tutora del Treball, pel seu assessorament, orientació, interès i la seva implicació i dedicació en aquest Treball de Recerca al llarg d'aquests mesos tan intensos. No ha estat una feina fàcil, però ella ha estat allà en tot moment, sobre tot quan les coses no sortien tal i com esperàvem. Li vull donar les meves més sinceres gràcies per haver-me donat l'oportunitat per fer un treball tan fascinant com enriquidor.

